~~No 2~~

Size 8.3 X 12.5 X 3

Leaf 259

[illegible] ध्या: [illegible] र्हन्नने तुत्रुमो हृष्ट ॥ १९ ॥

[illegible] ग्रामणी [illegible] वनक [illegible] द्या

[illegible] ग्रामं नकोप [illegible] नमः स्य:

[illegible] वित्याबावसमनाम्बा ॥ २३ ॥ श्री

[illegible] निकष्टाविद्यानि नेच्यां ॥

[illegible] लिमरणात्‌ देवी विश्वावे ॥ २४ ॥

गी. १४

भयाद्रणादुपरतं मंस्यंते त्वां महारथाः ॥ येषां
च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम ॥ ३५ ॥ अवा
च्यवादांश्च बहून्वदिष्यंति तवाहिताः ॥ निंद
ंतः तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम ॥ ३६ ॥ ह
तो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीं ॥ त
स्मादुत्तिष्ठ कौंतेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥ ३७ ॥ सु

खदुःखे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ ॥
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ॥ ३८
एषा तेऽभिहिता सांख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ कर्मबंधं प्रहास्यसि ॥ ३९
नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ॥
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात ॥ ४०

व्यवसायात्मिकाबुद्धिरेकेहकुरुनंदन ॥ बहु
शाखाह्यनंताश्चबुद्धयोव्यवसायिनाम् ॥ ४१ ॥
यामिमांपुष्पितांवाचंप्रवदंत्यविपश्चितः ॥
वेदवादरताःपार्थनान्यदस्तीतिवादिनः ॥ ४२ ॥
कामात्मानःस्वर्गपराजन्मकर्मफलप्रदाम् ॥
क्रियाविशेषबहुलांभोगैश्वर्यगतिंप्रति ॥ ४३ ॥

भोगैश्वर्यप्रसक्तानांतयापहृतचेतसां॥व्यव
सायात्मिकाबुद्धिःसमाधौनविधीयते॥४४
त्रैगुण्यविषयावेदानिस्त्रैगुण्योभवार्जुन॥
निर्द्वंद्वोनित्यसत्वस्थोनिर्योगक्षेमआत्मवां ॥४५॥
यावानर्थःउदपानेसर्वतःसंप्लुतोदके॥ता
वान्सर्वेषुवेदेषुब्राह्मणस्यविजानतः॥४६

गी०
२९

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ॥ माक
र्मफलहेतुर्भूर्मा ते संगोस्त्वकर्मणि ॥ ४७ ॥ योग
स्थः कुरु कर्माणि संगं त्यक्त्वा धनंजय ॥ सिद्ध्य
सिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥ ४८ ॥
दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनंजय ॥ बुद्धौ
शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥ ४९ ॥

बुद्धियुक्तोजहातीहउभेसुकृतदुःकृते॥त
स्माद्योगाययुज्यस्वयोगःकर्मसुकौशलं॥५
कर्मजंबुद्धियुक्ताहिफलंत्यक्त्वामनीषिणः॥
जन्मबंधविनिर्मुक्ताःपदंगछंत्यनामयं॥५१॥
यदातेमोहकलिलंबुद्धिर्व्यतितरिष्यति॥
तदागंतासिनिर्वेदंश्रोतव्यस्यश्रुतस्यच॥५२

गी॰
२७

श्रुतिविप्रतिपन्नातेयदास्थास्यतिनिश्चला ।
समाधावचलाबुद्धिस्तदायोगमवाप्स्यसि ॥ ५३ ॥
अर्जुनउवाच ॥ स्थितप्रज्ञस्यकाभाषासमाधि
स्थस्यकेशव ॥ स्थितधीःकिंप्रभाषेतकिमासीतव्र
जेतकिम् ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ प्रजहातियदा
कामान्सर्वान्पार्थमनोगतान् ॥ ॥ ५ ।

आत्मन्येवात्मनातुष्टःस्थितप्रज्ञस्तदोच्य
ते॥५५॥दुःखेष्वनुद्विग्नमनाःसुखेषुविगतः
स्पृहः॥वीतरागभयक्रोधःस्थितधीर्मुनिरु
च्यते॥५६॥यःसर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य
शुभाशुभं॥नाभिनंदतिनद्वेष्टितस्यप्रज्ञाप्र
तिष्ठिता॥विषयाविनिवर्तंतेनिराहारस्य

देहिनः॥ रसवर्जं रसोप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते
॥५९॥ यततो ह्यपि कौंतेय पुरुषस्य विपश्चि
तः॥ इंद्रियाणि प्रमाथीनि हरंति प्रसभं मन
ः॥६०॥ तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत मत्प
रः॥ वशे हि यस्येंद्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रति
ष्ठिता॥६१॥ ध्यायतो विषयान्पुंसः संगस्तेषू

पजायते॥संगात्संजायतेकामःकामात्क्रोधो
भिजायते॥६२॥क्रोधाद्भवतिसंमोहःसंमो-
हात्स्मृतिविभ्रमः॥स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशोबु
द्धिनाशात्प्रणश्यति॥६३॥रागद्वेषवियुक्तैस्तु
विषयानिंद्रियैश्चरन्॥आत्मवश्यैर्विधेया
त्माप्रसादमधिगच्छति॥६४॥प्रसादेसर्वदुः

गी॰
२९

खानांहानिरस्योपजायते॥प्रसन्नचेतसोह्याशु
बुद्धिःपर्यवतिष्ठते॥६५॥नास्तिबुद्धिरयुक्तस्य
नचायुक्तस्यभावना॥नचाभावयतःशांतिरशां
तस्यकुतःसुखम्॥६६॥इंद्रियाणांहिचरतां
यन्मनोनुविधीयते॥तदस्यहरतिप्रज्ञांवायु
र्नावमिवांभसि॥६७॥तस्माद्यस्यमहाबाहो।

निगृहीतानि सर्वशः ॥ इन्द्रियाणींद्रिया-
र्थेभ्यः तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥६८॥ या निशा
सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी । यस्यां जाग्र
ति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥६९॥
आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं समुद्रमापः प्र
विशंति यद्वत् । तद्वत्कामा यं प्रविशंति-

गी॰
२॰

सशांतिमाप्नोतिनकामकामी ॥७०॥
विहायकामान्यःसर्वान्पुमांश्चरतिनिस्पृ
हः ॥ निर्ममोनिरहंकारःसशांतिमधि
गच्छति ॥७१॥ एषाब्राह्मीस्थितिःपार्थनै
नांप्राप्यविमुह्यति ॥ स्थित्वास्यामंतका
लेपिब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥७२॥ इति

श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे सांख्ययो
गो नाम द्वितीयोऽध्यायः॥ २ ॥

गी ३२

ॐनमोभगवतेवासुदेवाय॥

ॐअर्जुनउवाच ॐत्वायसी

वेल्कमेणम्लेसमल्गाभृद्धिनेनाद

न ॥ तत्किंकर्मणिघोरेमांनियोजयसिके
शव ॥ व्यामिश्रेणेववाक्येनबुद्धिंमोहय
सीवमे ॥ तदेकंवदनिश्चित्ययेनश्रेयोहमाप्नु
याम ॥२॥ श्रीभगवानुवाच ॥ लोकेस्मिंद्विवि
धानिष्ठापुराप्रोक्तामयानघ ॥ ज्ञानयोगे
नसांख्यानांकर्मयोगेनयोगिनाम ॥ नकर्म

गी॰
३३

णामनारंभान्नैष्कर्म्यंपुरुषोश्नुते ॥ नचसं
न्यसनादेवसिद्धिंसमधिगच्छति ॥ ४ ॥ न
हिकश्चित्क्षणमपिजातुतिष्ठत्यकर्मकृ
त् ॥ कार्यतेह्यवशःकर्मसर्वःप्रकृतिजै
र्गुणैः ॥ ५ ॥ कर्मेंद्रियाणिसंयम्ययआस्ते
मनसास्मरन् ॥ इंद्रियार्थान्विमूढात्मामि

थ्याचारःसउच्यते ॥६॥ यस्त्विंद्रियाणिमन
सानियम्यारभतेर्जुन ॥ कर्मेंद्रियैःकर्मयो
गमसक्तःसविशिष्यते ॥७॥ नियतंकुरु
कर्मत्वंकर्मज्यायोह्यकर्मणः ॥ शरीरयात्रा
पिचतेनप्रसिद्ध्येदकर्मणः ॥८॥ यज्ञार्था
त्कर्मणोन्यत्रलोकोयंकर्मबंधनः ॥ तदा

गी॰
१४

र्थंकर्मकौंतेयमुक्तसंगःसमाचर॥९॥स
हयज्ञाःप्रजाःसृष्ट्वापुरोवाचप्रजापतिः॥अ
नेनप्रसविष्यध्वमेषवोस्त्विष्टकामधुक॥१०॥
देवान्भावयतानेनतेदेवाभावयंतुवः॥प
रस्परंभावयंतःश्रेयःपरमवाप्स्यथ॥११॥इ
ष्टान्भोगान्हिवोदेवादास्यंतेयज्ञभाविताः

तैर्दत्तानप्रदायैभ्योयोभुंक्तेस्तेनएवसः ॥ २२
यज्ञशिष्टाशिनःसंतोमुच्यंतेसर्वकिल्बि
षैः ॥ भुंजतेतेत्वघंपापायेपचंत्यात्मकार
णात् ॥ १३ ॥ अन्नाद्भवंतिभूतानिपर्जन्या
दन्नसंभवः ॥ यज्ञाद्भवतिपर्जन्योयज्ञःक
र्मसमुद्भवः ॥ १४ ॥ कर्मब्रह्मोद्भवंविद्धिब्र

गी॰
१५

ह्माक्षरसमुद्भवं ॥ तस्मात्सर्वगतं ब्रह्म नित्यं
यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥ एवं प्रवर्तितं चक्रं नानु
वर्तयतीह यः ॥ अघायुरिंद्रियारामो मोघं
पार्थ स जीवति ॥ १६ ॥ यस्त्वात्मरतिरेव स्या
दात्मतृप्तश्च मानवः ॥ आत्मन्येव च संतुष्ट
स्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ १७ ॥ नैव तस्य कृते

तेनार्थोनाकृतेनेहकश्चन॥नचास्यसर्वभू
तेषुकश्चिदर्थव्यपाश्रयः॥१८॥तस्मादस
क्तःसततंकार्यंकर्मसमाचर॥असक्तोह्या
चरन्कर्मपरमाप्नोतिपूरुषः॥१९॥कर्मणै
वहिसंसिद्धिमास्थिताजनकादयः॥लो
कसंग्रहमेवापिसंपश्यन्कर्तुमर्हसि॥२०॥

गी॰
३८

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनाः ॥ सयत्प्र
माणं कुरुते लोकस्तदनुवर्त्तते ॥ २१ ॥ नमेपा
र्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किंचन ॥ नाना
वाप्तमवाप्तव्यं वर्त्त एव च कर्मणि ॥ २२ ॥ य
दिह्यहं नवर्त्तेयं जातु कर्मण्यतंद्रितः ॥ म
म वर्त्मानुवर्त्तंते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ २३

उत्सीदेयुरिमेलोकानकुर्यांकर्मचेदहं ॥
संकरस्यचकर्तास्यामुपहन्यामिमाःप्रजा ॥ २४
सक्ताःकर्मण्यविद्वांसोयथाकुर्वंतिभारत ॥
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसंग्र
हं ॥ २५ ॥ नबुद्धिभेदंजनयेदज्ञानांकर्मसंगि
नां ॥ जोषयेत्सर्वकर्माणिविद्वान्युक्तःसमाच

गी०
३७

रत॥२६॥ प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्मा
णि सर्वशः॥ अहंकारविमूढात्मा कर्ताहं
मिति मन्यते॥२७॥ तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्म
विभागयोः॥ गुणा गुणेषु वर्तंत इति मत्वा न सज्ज
ते॥२८॥ प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जंते गुणकर्मसु॥
तानकृत्स्नविदो मंदान्कृत्स्नविन्न विचालयेत्॥२९

मयिसर्वाणिकर्माणिसंन्यस्याध्यात्मचेतसा ॥
निराशीर्निर्ममोभूत्वायुध्यस्वविगतज्वरः ॥ ३०
येमेमतमिदंनित्यमनुतिष्ठंतिमानवाः ॥ श्र
द्धावंतोनसूयंतोमुच्यंतेतेपिकर्मभिः ॥ ३१ ॥
येत्वेतदभ्यसूयंतोनानुतिष्ठंतिमेमतं ॥ स
र्वज्ञानविमूढांस्तान्विद्धिनष्टानचेतस ॥ ३२ ॥

गी॰
३

सदृशंचेष्टतेस्वस्याःप्रकृतेर्ज्ञानवानपि॥प्रकृ
तिंयांतिभूतानिनिग्रहःकिंकरिष्यति॥३३॥
इंद्रियस्येंद्रियस्यार्थेरागद्वेषौव्यवस्थितौ॥
तयोर्नवशमागच्छेत्तौह्यस्यपरिपंथिनौ॥३४
श्रेयान्स्वधर्मोविगुणःपरधर्मात्स्वनुष्ठितात्
स्वधर्मेनिधनंश्रेयःपरधर्मोभयावहः॥३५

अर्जुनउवाच॥ अथकेनप्रयुक्तोयंपापंचरा
तिपूरुषः॥ अनिच्छन्नपिवार्ष्णेयबलादिव
नियोजितः॥३६॥ श्रीभगवानुवाच॥ का
मएषक्रोधएषरजोगुणसमुद्भवः॥ महा
शनोमहापाप्माविद्ध्येनमिहवैरिणम्॥३७
धूमेनाव्रियतेवह्निर्यथादर्शोमलेनच॥ य

गी॰

यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम ॥३८॥ आ
वृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ॥ का
मरूपेण कौंतेय दुःपूरेणानलेन च ॥३९॥ इंद्रि
याणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते ॥ एतैर्वि
मोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम ॥४०॥ त
स्मात्वमिंद्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ ॥

पाप्मानंप्रजहिह्येनंज्ञानविज्ञाननाशनं ॥ ४१
इंद्रियाणिपराण्याहुरिंद्रियेभ्यःपरंमनः ॥
मनसस्तुपराबुद्धिर्योबुद्धेःपरतस्तुसः ॥ ४२
एवंबुद्धेःपरंबुद्ध्वासंस्तभ्यात्मानमात्मना ॥
जहिशत्रुंमहाबाहोकामरूपंदुरासदं ॥
४३ ॥ इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु

गी: अ:

ह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवा
देकर्मयोगोनामतृतीयोध्यायः॥३॥
अथचतुर्थोध्यायः॥४॥

गी॰ ४

॥ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इमं

विवस्वते योगं प्रोक्तवानहम्

अथ॥ विवस्वान्मनवेप्राहमनुरिक्ष्वाकवे
ऽब्रवीत॥१॥ एवंपरंपराप्राप्तमिमंराजर्षयो
विदुः॥ सकालेनेहमहतायोगोनष्टःपरंतप॥
सएवायंमयातेद्ययोगःप्रोक्तःपुरातनः॥
भक्तोसिमेसखाचेतिरहस्यंह्येतदुत्तमं॥
अर्जुनउवाच॥ अपरंभवतोजन्मपरंजन्म

गी॰
४२

विवस्वतः ॥ कथमेतद्विजानीयांत्वमादौ
प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ब
हूनिमेव्यतीतानिजन्मानितवचार्जुन ॥
तान्यहंवेदसर्वाणिनत्वंवेत्थपरंतप ॥ ५ ॥
अजोपिसन्नव्ययात्माभूतानामीश्वरोपि
सन् ॥ प्रकृतिंस्वामधिष्ठायसंभवाम्यात्म

मायया॥६॥ यदायदाहिधर्मस्यग्लानि
र्भवतिभारत॥ अभ्युत्थानमधर्मस्यतदा
त्मानंसृजाम्यहं॥७॥परित्राणायसाधूनां
विनाशायचदुष्कृताम्॥धर्मसंस्थापना
र्थायसंभवामियुगेयुगे॥८॥जन्मकर्मच
मेदिव्यमेवंयोवेत्तितत्वतः॥त्यक्त्वादेहं

नर्जन्मनैतिमामेतिसोर्जुन॥९॥वीतरा
गभयक्रोधःमन्मयामामुपाश्रिताः॥
बहवोज्ञानतपसापूतामद्भावमागताः॥
येयथामांप्रपद्यंतेतांस्तथैवभजाम्यहं
ममवर्त्मानुवर्त्तंतेमनुष्याःपार्थसर्वशः॥
कांक्षंतःकर्मणांसिद्धिंयजंतइहदेवताः॥

क्षिप्रंहिमानुषेलोकेसिद्धिर्भवतिकर्मजा १२
चातुर्वर्ण्यंमयासृष्टंगुणकर्मविभागशः॥
तस्यकर्तारमपिमांविद्ध्यकर्तारमव्ययं॥ १३
नमांकर्माणिलिंपंतिनमेकर्मफलेस्पृहा
इतिमांयोभिजानातिकर्मभिर्नसबध्यते॥
एवंज्ञात्वाकृतंकर्मपूर्वैरपिमुमुक्षुभिः॥

गी० ५५

कुरुकर्मैवतस्मात्वंपूर्वैःपूर्वतरंकृतम्॥१५॥
किंकर्मकिमकर्मेतिकवयोप्यत्रमोहिता॥:
तत्तेकर्मप्रवक्ष्यामियज्ज्ञात्वामोक्ष्यसेशुभात्
कर्मणोह्यपिबोद्धव्यंबोद्धव्यंचविकर्मणः॥
अकर्मणश्चबोद्धव्यंगहनाकर्मणोगतिः॥१७
कर्मण्यकर्मयःपश्येदकर्मणिचकर्मयः॥

सबुद्धिमान्मनुष्येषुसयुक्तःकृत्स्नकर्मकृ
त्॥१८॥यस्यसर्वेसमारंभाःकामसंकल्पव
र्जिताः॥ज्ञानाग्निदग्धकर्माणंतमाहुःपं
डितंबुधाः॥१९॥त्यक्त्वाकर्मफलासंगंनित्य
तृप्तोनिराश्रयः॥कर्मण्यभिप्रवृत्तोपिनैव
किंचित्करोतिसः॥२०॥निराशीर्यतचित्ता

गी॰ ४८

त्मात्यक्तसर्वपरिग्रहः ॥ शारीरंकेवलंक
र्मकुर्वन्नाप्नोतिकिल्बिषं ॥ २१ ॥ यदृच्छाला
भसंतुष्टोद्वंद्वातीतोविमत्सरः ॥ समःसि
द्धावसिद्धौचकृत्वापिननिबध्यते ॥ २२ ॥
गतसंगस्यमुक्तस्यज्ञानावस्थितचेतसः ॥
यज्ञायाचरतःकर्मसमग्रंप्रविलीयते ॥ २३ ॥

ब्रह्मार्पणंब्रह्महविर्ब्रह्माग्नौब्रह्मणाहुतं॥
ब्रह्मैवतेनगंतव्यंब्रह्मकर्मसमाधिना॥२४॥
दैवमेवापरेयज्ञंयोगिनःपर्युपासते॥ब्रह्मा
ग्नावपरेयज्ञंयज्ञेनैवोपजुह्वति॥२५॥श्रोत्रा
दीनींद्रियाण्यन्येसंयमाग्निषुजुह्वति॥श
ब्दादीन्विषयानन्यइंद्रियाग्निषुजुह्वति॥२६

गी॰
२५

सर्वाणींद्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे॥ आ
त्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते॥२७॥ द्रव्य
यज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे॥ स्वाध्याय
ज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः॥२८॥ अपा
ने जुह्वति प्राणं प्राणेपानं तथापरे॥ प्राणा
पानगती रुद्ध्वा प्राणायामपरायणाः॥२९॥

अपरे नियताहाराः प्राणान्प्राणेषु जुह्वति ॥ स
र्वेप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥३०॥
यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम ॥
नायं लोकोस्त्ययज्ञस्य कुतोन्यः कुरुसत्तम ॥३१
एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ॥
कर्मजान्विद्धि तान्सर्वानेवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥ ३२

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञःपरंतप ॥ स
र्वंकर्माखिलंपार्थज्ञानेपरिसमाप्यते ॥ ३३ ॥
तद्विद्धिप्रणिपातेनपरिप्रश्नेनसेवया ॥ उ
पदेक्ष्यंतितेज्ञानंज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ३४
यज्ज्ञात्वानपुनर्मोहमेवंयास्यसिपांडव ॥
येनभूतान्यशेषेणद्रक्ष्यस्यात्मन्यथोमयि ॥ ३५

अपिचेदसिपापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ॥
सर्वंज्ञानप्लवेनैव वृजिनंसंतरिष्यसि ॥३६॥
यथैधांसिसमिद्धोग्निः भस्मसात्क्रियतेर्जुन
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुतेतथा ॥ ३७
नहिज्ञानेनसदृशंपवित्रमिहविद्यते ॥ तत्स्व
यंयोगसंसिद्धः कालेनात्मनिविंदति ॥३८॥

गी०
४७

श्रद्धावांल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेंद्रियः ॥
ज्ञानं लब्ध्वा परां शांतिमचिरेणाधिगच्छति ॥ ३९
अज्ञश्चाश्रद्दधानश्च संशयात्मा विनश्यति
नायं लोकोस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥ ४०
योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछिन्नसंशयं ॥
आत्मवंतं न कर्माणि निबध्नंति धनंजय ॥ ४१ ॥

तस्मादज्ञानसंभूतंहृत्स्थंज्ञानासिनात्मनः
छित्वैनंसंशयंयोगमातिष्ठोत्तिष्ठभारत॥
॥४२॥इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुन॥
संवादेकर्मसंन्यासयोगोनामचतुर्थो
ध्यायः॥४॥अथःपंचमोध्यायः

गी.
५८

[illegible]

गी० १

ॐ श्रीकृष्णाय नमः । ॐ [illegible]
देवाय ॥ ॐ सं स्नां सं कर्मीलां ह्रू
लक्ष्मनर्थो गे च जांमकि । यचक्षुयः

एतयोरेकं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितं ॥ श्रीभगवानु
वाच ॥ संन्यासः कर्मयोगश्च निःश्रेयसकरा
वुभौ ॥ तयोस्तु कर्मसंन्यासः कर्मयोगो विशिष्य
ते ॥ ज्ञेयः स नित्यसंन्यासी यो न द्वेष्टि न कांक्ष
ति ॥ निर्द्वंद्वो हि महाबाहो सुखं बंधात्प्रमुच्यते
सांख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदंति न पंडिताः ॥

गी॰
प॰

एकमप्यास्थितः सम्यगुभयोर्विन्दते फलं ॥४
यत्सांख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि गम्यते ॥ ए
कं सांख्यं च योगं च यः पश्यति स पश्यति ॥५॥
संन्यासस्तु महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः ॥
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म न चिरेणाधिगच्छति ॥६
योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेंद्रियः ॥

सर्वभूतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्यते ॥ ७
नैव किंचित्करोमीति युक्तो मन्येत तत्ववित् ॥ ८
पश्यञ्छृण्वन्स्पृशञ्जिघ्रन्नश्नन्गच्छन्स्वपञ्श्वसन् ॥
प्रलपन्विसृजन्गृह्णन्नुन्मिषन्निमिषन्नपि ॥ इ
न्द्रियाणींद्रियार्थेषु वर्तंत इति धारयन् ॥ ९
ब्रह्मण्याधाय कर्माणि संगं त्यक्त्वा करोति यः ॥

लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवांभसा ॥ १० ॥
कायेन मनसा बुद्ध्या केवलैरिंद्रियैरपि ॥ योगि-
नः कर्म कुर्वंति संगं त्यक्त्वात्मशुद्धये ॥ ११ ॥
युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वा शांतिमाप्नोति नैष्ठिकीं ॥
अयुक्तः कामकारेण फले सक्तो निबध्यते ॥ १२ ॥
सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्यास्ते सुखं वशी ॥

नवद्वारेपुरेदेहीनैवकुर्वन्नकारयन् ॥१३॥
नकर्तृत्वंनकर्माणिलोकस्यसृजतिप्रभुः ॥
नकर्मफलसंयोगंस्वभावस्तुप्रवर्तते ॥ नाद
त्तेकस्यचित्पापंनचैवसुकृतंविभुः ॥ अज्ञा
नेनावृतंज्ञानंतेनमुह्यंतिजंतवः ॥१५॥ ज्ञा
नेनतुतदज्ञानंयेषांनाशितमात्मनः ॥ ते

गी०
५२

षामादित्यवज्ज्ञानंप्रकाशयतितत्परं॥१६॥
तद्बुद्धयस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणा॥:
गच्छंत्यपुनरावृत्तिंज्ञाननिर्धूतकल्मषा:॥१७
विद्याविनयसंपन्नेब्राह्मणेगविहस्तिनि॥
शुनिचैवश्वपाकेचपंडिता:समदर्शिन:॥१८:
इहैवतैर्जित:सर्गोयेषांसाम्येस्थितंमन:॥

निर्दोषंहिसमंब्रह्मतस्माद्ब्रह्मणितेस्थिताः॥ १९
नप्रहृष्येत्प्रियंप्राप्यनोद्विजेत्प्राप्यचाप्रियं॥
स्थिरबुद्धिरसंमूढोब्रह्मविद्ब्रह्मणिस्थितः॥ २०
बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्माविंदत्यात्मनियत्सुखं॥
सब्रह्मयोगयुक्तात्मासुखमक्षयमश्नुते॥२१॥ये
हिसंस्पर्शजाभोगादुःखयोनयएवते॥आ

गी॰
५३

द्यंतवंतः कौंतेय न तेषु रमते बुधाः ॥२२॥
शक्नोतीहैव यः सोढुं प्राक्शरीरविमोक्ष
णात् ॥ कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी
नरः ॥ योंतःसुखोंतरारामस्तथांतर्ज्योतिरेव यः ॥
स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोधिगच्छति ॥ २४
लभंते ब्रह्मनिर्वाणमृषयः क्षीणकल्मषाः ॥

छिन्नद्वैधायतात्मानःसर्वभूतहितेरताः॥२५
कामक्रोधवियुक्तानांयतीनांयतचेतसां॥
अभितोब्रह्मनिर्वाणंवर्ततेविदितात्मनां॥२६
स्पर्शान्कृत्वाबहिर्वाह्यांश्चक्षुश्चैवांतरेभ्रुवो॥
प्राणापानौसमौकृत्वानासाभ्यंतरचारिणौ॥
यतेंद्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपरायणः॥

२

गी॰
५४

विगतेछाभयक्रोधोयःसदामुक्तएवसः॥२८
भोक्तारंयज्ञतपसांसर्वलोकमहेश्वरं॥सुहृदं
सर्वभूतानांज्ञात्वामांशांतिमृच्छति॥२९॥इ
तिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेसंन्यासयोगो
नामपंचमोध्यायः॥ ॥

गी० ५५

ॐनमोनारायणाय॥ॐश्रीभ
गवानुवाच॥ॐअनाश्रितः
कर्मफलंकार्यंकर्मकरोति

यः॥ ससंन्यासीचयोगीचननिरग्निर्नचा
क्रियः॥१॥ यंसंन्यासमितिप्राहुर्योगंतंवि
द्धिपाण्डव। नह्यसंन्यस्तसंकल्पोयोगीभ
वतिकश्चन॥२॥ आरुरुक्षोर्मुनेर्योगंकर्मका
रणमुच्यते॥ योगारूढस्यतस्यैवशमःका
रणमुच्यते॥३॥ यदाहिनेन्द्रियार्थेषुनक

र्मस्वनुषज्जते॥ सर्वसंकल्पसंन्यासी योगारू
ढस्तदोच्यते॥४॥ उद्धरेदात्मनात्मानंनमात्मा
नमात्मानमवसाधयेत्॥ आत्मैवह्यात्मनो
बंधुरात्मैवरिपुरात्मनः॥५॥ बंधुरात्मात्म
नस्तस्ययेनात्मैवात्मनाजितः॥ अनात्म
नस्तुशत्रुत्वेवर्तेतात्मैवशत्रुवत्॥६॥ जि

नात्मनःप्रशांतस्यपरमात्मासमाहितः
शीतोष्णसुखदुःखेषुतथामानापमानयोः॥ ७
ज्ञानविज्ञानतृप्तात्माकूटस्थोविजितेंद्रियः॥
युक्तइत्युच्यतेयोगीसमलोष्टाश्मकांचनः॥ ८
सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबंधुषु॥
साधुष्वपिचपापेषुसमबुद्धिर्विशिष्यते॥९॥

योगीयुंजीतसततमात्मानंरहसिस्थितं॥ए
काकीयतचित्तात्मानिराशीरपरिग्रहः॥१०॥
शुचौदेशेप्रतिष्ठाप्यस्थिरमासनमात्मनः॥
नात्युच्छ्रितंनातिनीचंचैलाजिनकुशोत्तरम॥ ॥
तत्रैकाग्रंमनःकृत्वायतचित्तेंद्रियक्रियः॥
उपविश्यासनेयुंज्याद्योगमात्मविशुद्धये॥१२

समंकायशिरोग्रीवंधारयन्नचलंस्थिरः॥सं
प्रेक्ष्यनासिकाग्रंस्वंदिशश्चानवलोकयं॥ १३
प्रशान्तात्माविगतभीर्ब्रह्मचारिव्रतेस्थितः॥
मनःसंयम्यमच्चित्तोयुक्तआसीतमत्परः॥ १४
युंजन्नेवंसदात्मानंयोगीनियतमानसः॥शां
तिंनिर्वाणपरमांमत्संस्थामधिगच्छति॥१५

गी॰
५५

नात्यश्नतस्तुयोगोस्तिनचैकांतमनश्नत ॥ ः
नचातिस्वप्नशीलस्यजाग्रतोनैवचार्जुन ॥१६
युक्ताहारविहारस्ययुक्तचेष्टस्यकर्मसु ॥
युक्तस्वप्नावबोधस्ययोगोभवतिदुःखहा ॥ ७
यदाविनियतंचित्तमात्मन्येवावतिष्ठते ॥ नि
स्पृहःसर्वकामेभ्योयुक्तइत्युच्यतेतदा ॥१८

यथादीपोनिवातस्थोनेंगतेसोपमास्मृता।
योगिनोयतचित्तस्ययुंजतोयोगमात्मनः॥ १९
यत्रोपरमतेचित्तंनिरुद्धंयोगसेवया॥यत्र
चैवात्मनात्मानंपश्यन्नात्मनितुष्यति॥२०॥
सुखमात्यंतिकंयत्तद्बुद्धिग्राह्यमतींद्रियं॥
वेत्तियत्रनचैवायंस्थितश्चलतितत्त्वतः॥२१॥

गीं.
४५

यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः ॥
यस्मिन्स्थितो न दुःखेन गुरुणापि विचाल्यते ॥२२॥
तं विद्याद्दुःखसंयोगवियोगं योगसंज्ञितं ॥
स निश्चयेन योक्तव्यो योगोऽनिर्विण्णचेतसा ॥२३॥
संकल्पप्रभवान्कामांस्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ॥
मनसैवेंद्रियग्रामं विनियम्य समंततः ॥२४॥

शनैःशनैरुपरमेद्बुद्ध्या धृतिगृहीतया॥ आ
त्मसंस्थं मनः कृत्वा न किंचिदपि चिंतयेत्॥ २५
यतोयतो निश्चरति मनःश्चंचलमस्थिरं॥ त
तस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नयेत्॥२६॥
प्रशांतमनसं ह्येनं योगिनं सुखमुत्तमम्॥
उपैति शांतरजसं ब्रह्मभूतमकल्मषं॥२७

गी० ८

युंजन्नेवं सदात्मानं योगी विगतकल्मषः ॥
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शमत्यंतं सुखमश्नुते ॥२८॥
सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ॥
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शिनः ॥२९॥
यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति ॥ त
स्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥३०॥

सर्वभूतस्थितंयोमांभजत्येकत्वमास्थितः॥
सर्वथावर्तमानोपिसयोगीमयिवर्तते॥३१
आत्मौपम्येनसर्वत्रसमंपश्यतियोर्जुन॥स
खंवायदिवादुःखंसयोगीपरमोमतः॥३२
अर्जुनउवाच॥ योयंयोगस्त्वयाप्रोक्तःसाम्ये
नमधुसूदन॥ एतस्याहंनपश्यामि

गी० ६
९८

चंचलत्वात्स्थितिंस्थिरां ॥३३॥ चंचलंहिमनः
कृष्णप्रमाथिबलवद्दृढं ॥ तस्याहंनिग्रहंम
न्येवायोरिवसुदुष्करं ॥३४॥ श्रीभगवानुवाच
असंशयंमहाबाहोमनोदुर्निग्रहंचलं ॥ अ
भ्यासेनतुकौंतेयवैराग्येणचगृह्यते ॥३५॥
असंयतात्मनायोगोदुःप्रापइतिमेमतिः ॥

वश्यात्मनातुयततांशक्योवाप्तुमुपायतः॥

अर्जुनउवाच॥ अयतिःश्रद्धयोपेतोयोगा

च्चलितमानसः॥ अप्राप्ययोगसंसिद्धिं।

कांगतिंकृष्णगच्छति॥३७॥ कच्चिन्नोभयवि

भ्रष्टश्छिन्नाभ्रमिवनश्यति॥ अप्रतिष्ठोमहाबा

होविमूढोब्रह्मणःपथि॥ एतन्मेसंशयंकृष्ण

गी॰ ६
५१

श्छेत्तुमर्हस्यशेषतः॥ त्वदन्यःसंशयस्यास्य
छेत्तानह्युपपद्यते॥३९॥ श्रीभगवानुवाच
पार्थनैवेहनामुत्रविनाशस्तस्यविद्यते॥ न
हिकल्याणकृत्कश्चिद्दुर्गतिंतातगच्छति॥ ५॰
प्राप्यपुण्यकृतांलोकानुषित्वाशाश्वतीः
समाः॥ शुचीनांश्रीमतांगेहेयोगभ्रष्टोभिजाय

यते॥४१॥ अथवायोगिनामेवकुलेभवतिधी २
मतां॥ एतद्धिदुर्लभतरंलोकेजन्मयदीदृशं॥४२॥ त
त्रतंबुद्धिसंयोगंलभतेपौर्वदेहिकं॥ यत
तेचततोभूयःसंसिद्धौकुरुनंदन॥४३॥ पू
र्वाभ्यासेनतेनैवह्रियतेह्यवशोपिसः॥
जिज्ञासुरपियोगस्यशब्दब्रह्मातिवर्त्तते॥४४॥

गी॰
५२

प्रयत्नाद्यतमानस्तुयोगीसंशुद्धकिल्बिषः
अनेकजन्मसंसिद्धःततोयातिपरांगतिं
म॥४५॥तपस्विभ्योधिकोयोगीज्ञानिभ्योपि
मतोधिकः॥कर्मिभ्यश्चाधिकोयोगीतस्मा
द्योगीभवार्जुन॥४६॥योगिनामपिसर्वे
षांमद्गतेनांतरात्मना॥श्रद्धावान्भजतेयो

मांसमेयुक्ततमोमतः॥४७॥ इतिश्री
भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे आत्मसं
यमयोगोनामषष्ठोध्यायः॥ ६॥

[illegible]

गीं.
८५

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ श्रीभगवद्गीताय॥ ॐ अ
थ्यासस्मृमनापार्थेयोगांद्व

न्मदाश्रयः ॥ असंशयं समग्रं मां यथा
ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥१॥ ज्ञानं तेहं सविज्ञान
मिदं वक्ष्याम्यशेषतः ॥ यज्ज्ञात्वा नेह भूयो
न्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥२॥ मनुष्याणां स
हस्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये ॥ यततामपि
सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्वतः ॥३॥ भूमि

गी॰
९९

रापोनलोवायुःखंमनोबुद्धिरेवच ॥ अहंका
रइतीयंमेभिन्नाप्रकृतिरष्टधा ॥४॥ अपरे
यमितस्त्वन्यांप्रकृतिंविद्धिमेपरां ॥ जीवभू
तांमहाबाहोययेदंधार्यतेजगत् ॥५॥ एत
द्योनीनिभूतानिसर्वाणीत्युपधारय ॥ अ
हंकृत्स्नस्यजगतःप्रभवःप्रलयस्तथा ॥६॥

मत्तः परतरं नान्यत्किंचिदस्ति धनंजय ॥ म
यि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥ ७ ॥ र
सोहमप्सु कौंतेय प्रभास्मि शशिसूर्ययोः ॥
प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥ ८ ॥
पुण्यो गंधः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु ॥ ९ ॥

गी॰
९९

बीजंमांसर्वभूतानांविद्धिपार्थसनातनं ॥ बु
द्धिःबुद्धिमतामस्मितेजस्तेजस्विनामहं ॥
बलंबलवतामस्मिकामरागविवर्जितं ॥
धर्माविरुद्धोभूतेषुकामोस्मिभरतर्षभ ॥
येचैवसात्विकाभावाराजसास्तामसाश्चये ॥
मत्तएवेतितान्विद्धिनत्वहंतेषुतेमयि ॥ १२ ॥

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिसर्वमिदंजगत् ॥
मोहितंनाभिजानातिमामेभ्यःपरमव्ययं
दैवीह्येषागुणमयीममामायादुरत्यया ॥
मामेवयेप्रपद्यन्तेमायामेतांतरंतिते ॥१४॥
नमांदुष्कृतिनोमूढाःप्रपद्यंतेनराधमाः ॥
माययापहृतज्ञानाआसुरंभावमाश्रिताः ॥ १५

चतुर्विधाभजंतेमांजनासुकृतिनोर्जुन॥
आर्तोजिज्ञासुरर्थार्थीज्ञानीचभरतर्षभ॥ १६
तेषांज्ञानीनित्ययुक्तएकभक्तिर्विशिष्य
ते॥ प्रियोहिज्ञानिनोत्यर्थमहंसचममप्रियः
उदारासर्वएवैतेज्ञानीत्वात्मैवमेमतं॥ आ
स्थितःसहियुक्तात्मामामेवानुत्तमांगतिं॥ १८

गी० ७
८५

सतयाश्रद्धयायुक्तस्तस्याराधनमीहते ॥
लभतेचततःकामान्मयैवविहितान्हितान् ॥
अंतवत्तुफलंतेषांतद्भवत्यल्पमेधसां ॥ दे
वान्देवयजोयांतिमद्भक्तायांतिमामपि ॥२३
अव्यक्तंव्यक्तिमापन्नंमन्यंतेमामबुद्धयः ॥ प
रंभावमजानंतोममाव्ययमनुत्तमं ॥२४॥

बहूनांजन्मनामंतेज्ञानवान्मांप्रपद्यते॥वा
सुदेवास्सर्वमितिसमहात्मासुदुर्लभः॥१ ४
कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाःप्रपद्यंतेन्यदेवता॥
तंतंनियममास्थायप्रकृत्यानियताःस्वया॥२०
योयोयांयांतनुंभक्तःश्रद्धयार्चितुमिच्छति॥
तस्यतस्याचलांश्रद्धांतामेवविदधाम्यहं॥२१॥

नाहंप्रकाशःसर्वस्ययोगमायासमावृ
तः॥मूढोऽयंनाभिजानातिलोकोमामज
मव्ययं॥२५॥वेदाहंसमतीतानिवर्तमा
नानिचार्जुन॥भविष्याणिचभूतानिमांतु
वेदनकश्चन॥२६॥इच्छाद्वेषःसमुत्थेनद्वं
द्वमोहेनभारत॥सर्वभूतानिसंमोहंसर्गे

गी॰
७

यांतिपरंतप॥२७॥ येषांत्वंतगतंपापंज॰
नानांपुण्यकर्मणां॥ तेद्वंद्वमोहनिर्मुक्ता
भजंतेमांदृढव्रताः॥२८॥ जरामरणमो
क्षायमामाश्रित्ययतंतिये॥ तेब्रह्मतद्वि
दुःकृत्स्नमध्यात्मंकर्मचाखिलम्॥२९॥
साधिभूताधिदैवंमांसाधियज्ञंचयेविदुः॥

प्रयाणकालेपिचमांतेविदुर्युक्तचेतसः॥
३०॥इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्म
विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवा
देज्ञानविज्ञानयोगोनामसप्तमोध्याय:
ॐअथ:अंष्टमध्यायलिख्यते

१ गी. १८

श्रीरुकमणीजी॥पत्र

८
गी॰
३१

ॐ श्रीरामायनमः ॥ ॐ अर्जुन उवाच ॥ ॐ किंतद्ब्रह्मकिमध्यात्मंकिंकर्मपुरुषोत्तम

अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते।
अधियज्ञः कथं कोऽत्र देहेऽस्मिन्मधुसूद
न॥ प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोऽसि नियतात्म
भिः॥ २ ॥ श्रीभगवानुवाच॥ अक्षरं
ब्रह्म परमं स्वभावोऽध्यात्ममुच्यते॥ भूतभा
वोद्भवकरो विसर्गः कर्मसंज्ञितः॥ अधिभू

गी० ८
७१

तं क्षरोभावः पुरुषश्चाधिदैवतम् ॥ अधि
यज्ञोऽहमेवात्र देहे देहभृतां वर ॥ ४ ॥ अंतका
ले च मामेव स्मरन्मुक्त्वा कलेवरम् ॥ यः प्र
याति स मद्भावं याति नास्त्यत्र संशयः ॥ ५ ॥
यं यं वापि स्मरन्भावं त्यजत्यंते कलेवरं ॥ तं
तमेवैति कौंतेय सदा तद्भावभावितः ॥ ६ ॥

स्मात्सर्वेषुकालेषुमामनुस्मरयुध्यच॥
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यसंशयः॥ ७
अभ्यासयोगयुक्तेनचेतसानान्यगामिना॥
परमंपुरुषंदिव्यंयातिपार्थानुचिंतयन्॥ ८
कविंपुराणमनुशासितारमणोरणीयां
समनुस्मरेद्यः॥ सर्वस्यधातारमचि

न्त्यरूपमादित्यवर्णंतमसःपरस्तात् ॥ ९ ॥
प्रयाणकालेमनसाचलेनभक्त्यायुक्तोयोग
बलेनचैव ॥ भ्रुवोर्मध्येप्राणमावेश्यसम्य
क्सतंपरंपुरुषमुपैतिदिव्यम् ॥ १० ॥ यदक्ष
रंवेदविदोवदंतिविशंतियद्यतयोवीतरा
गाः ॥ यदिच्छंतोब्रह्मचर्यंचरंतितत्तेपदं।

संग्रहेण प्रवक्ष्ये ॥ ११ ॥ सर्वद्वाराणि संयम्य ।
मनो हृदि निरुध्य च ॥ मूर्ध्न्याधायात्मनः प्रा
णमास्थितो योगधारणाम् ॥ १२ ॥ ओमित्येका
क्षरं ब्रह्म व्याहरन्मामनुस्मरन् ॥ यः प्रयाति
त्यजन्देहं स याति परमां गतिम् ॥ १३ ॥ अनन्य
चेताः सततं यो मां स्मरति नित्यशः ॥ तस्या

हं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः ॥ १४
मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखालयमशाश्वतं ॥
नाप्नुवंति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः ॥ १५
आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोर्जुन ॥ मा
मुपेत्य तु कौंतेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥ १६ ॥ स
हस्रयुगपर्यंतमहर्यद्ब्रह्मणो विदुः ॥ रात्रिं

युगसहस्रांतांतेहोरात्रविदोजनाः॥१७॥अ
व्यक्ताद्व्यक्तयःसर्वाःप्रभवंत्यहरागमे॥रा
त्र्यागमेप्रलीयंतेतत्रैवाव्यक्तसंज्ञके॥१८॥
भूतग्रामःसएवायंभूत्वाभूत्वाप्रलीयते॥
रात्र्यागमेवशःपार्थप्रभवत्यहरागमे॥१९॥
परस्तस्मात्तुभावोन्योव्यक्तोव्यक्तात्सनात

गी॰
७५

नः ॥ यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्य
ति ॥२०॥ अव्यक्तोक्षर इत्युक्तस्तमाहुः परमां
तिं ॥ यं प्राप्य न निवर्त्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥२१
पुरुषः स परः पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया
यस्यांतस्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततं ॥ २२
यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगिनः ॥

प्रयाता यांति तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ॥ २४
अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः षण्मासाः उत्तरायणं॥
तत्र प्रयाता गच्छंति ब्रह्म ब्रह्मविदो जनाः॥ २५
धूमो रात्रिस्तथा कृष्णः षण्मासा दक्षिणाय-
नं॥ तत्र चांद्रमसं ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्तते॥ २६
शुक्लकृष्णगती ह्येते जगतः शाश्वते मते॥

गी॰
७८

एकयायात्यनावृत्तिमन्ययावर्ततेपुनः॥२६
नैतेसृतीपार्थजानन्योगीमुह्यतिकश्चन॥
तस्मात्सर्वेषुकालेषुयोगयुक्तोभवार्जुन॥२७
वेदेषुयज्ञेषुतपःसुचैवदानेषुयत्पुण्यफल
मुदिष्टं॥ अत्येतितत्सर्वमिदंविदित्वायो
गीपरंस्थानमुपैतिचाद्यम्॥२८॥इतिश्री

भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे महापुरुषयोगोनामाष्टमोध्यायः॥ ८॥

अथ नवमोध्यायलिख्यते ॥

গীঃ
৭৭

९ गी. ७८

ॐ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ॐ श्रीभ
गवानुवाच ॥ ॐ इदं तु ते गु
ह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे

ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभा
त्॥ राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमं
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम् ॥ २
अश्रद्दधानाः पुरुषा धर्मस्यास्य परंतप ॥ अ
प्राप्य मां निवर्तन्ते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३ ॥
मया ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना ॥ म

गी॰ ७५

स्थानि सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः ॥ ४

न च मत्स्थानि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरं ॥

भूतभृन्न च भूतस्थो ममात्मा भूतभावनः ॥ ५

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महा

न् ॥ तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ६॥

सर्वभूतानि कौंतेय प्रकृतिं यांति मामिकां ॥

कल्पक्षयेपुनस्तानिकल्पादौविसृजाम्यहं ॥ ७
प्रकृतिंस्वामवष्टभ्यविसृजामिपुनःपुनः ॥
भूतग्राममिमंकृत्स्नमवशंप्रकृतेर्वशात ॥ ८
नचमांतानिकर्माणिनिबध्नंतिधनंजय ॥ उ
दासीनवदासीनोगुणैर्योनविचाल्यते ॥ ९
मयाध्यक्षेणप्रकृतिःसूयतेसचराचरम् ॥ हे

गी॰
५

हेतुनानेनकौंतेयजगद्विपरिवर्त्तते ॥ १०॥ अ
वजानंतिमांमूढामानुषींतनुमाश्रितं ॥ प
रंभावमजानंतोममभूतमहेश्वरम् ॥ ११॥ मो
घाशामोघकर्माणोमोघज्ञानाविचेतसः ॥
राक्षसीमासुरींचैवप्रकृतिंमोहिनींश्रिताः ॥ १२
महात्मानस्तुमांपार्थदैवींप्रकृतिमाश्रिताः

भजंत्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययं ॥ १३
सततं कीर्तयंतो मां यतंतश्च दृढव्रताः ॥
नमस्यंतश्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते ॥ १४
ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजंतो मामुपासते ॥
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखं ॥ १५
अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाहमहमौषधं ॥

गी॰ ९
८१

मंत्रोहमहमेवाज्यमहमग्निरहंहुतं ॥१६॥
पिताहमस्यजगतोप्रभवःप्रलयमातादा
ता पितामहः ॥ वेद्यंपवित्रमोंकारऋक्सा
मयजुरेवच ॥१७॥ गतिर्भर्ताप्रभुःसाक्षीनि
वासःशरणंसुहृत ॥ प्रभवःप्रलयस्था
नंनिधानंबीजमव्ययम् ॥१८॥ तपाम्यहम

ज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च ॥ न तु मामभिजा
नंति तत्त्वेनातश्च्यवंति ते ॥ २४ ॥ यांति दे
वव्रता देवान्पितॄन्यांति पितृव्रताः ॥ भूता
नि यांति भूतेज्याः यांति मद्याजिनोपि मां ॥ २५ ॥
पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ॥
तदहं भक्त्युपहृतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥ २६ ॥

यत्करोषियदश्नासियज्जुहोसिददासि
यत्॥यत्तपस्यसिकौंतेयतत्कुरुष्वमद
र्पणम्॥२७॥शुभाशुभफलैरेवंमोक्ष्यसे
कर्मबंधनैः॥संन्यासयोगयुक्तात्माविमु
क्तोमामुपैष्यसि॥२८॥समोहंसर्वभूतेषु
नमेद्वेष्योस्तिनप्रियः॥येभजंतितुमांभक्त्या

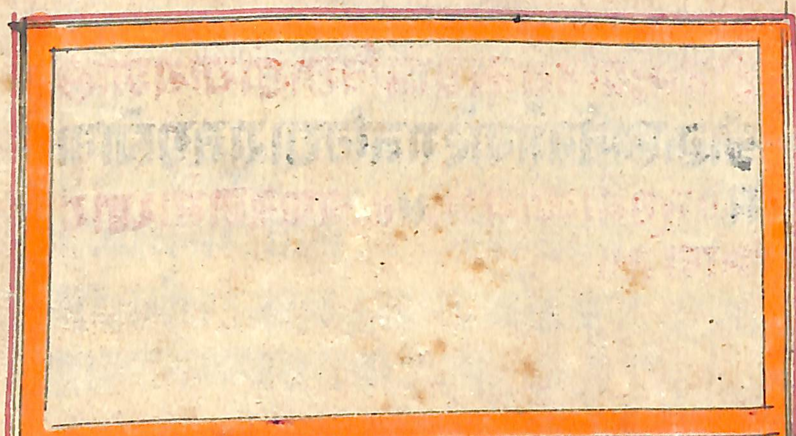
मयितेतेषुचाप्यहम् ॥२९॥ अपिचेत्सुदुरा
चारोभजतेमामनन्यभाक् ॥ साधुरेवस
मंतव्यःसम्यग्व्यवसितोहिसः ॥३०॥ क्षि
प्रंभवतिधर्मात्माशश्वच्छांतिंनिगच्छ
ति ॥ कौंतेयप्रतिजानीहिनमेभक्तःप्रणश्यति ॥३१॥
मांहिपार्थव्यपाश्रित्यये ऽपिस्युःपापयोनयः ॥

गी॰
८४

स्त्रियोवैश्यास्तथाशूद्रास्तेपियांतिपरांग
तिम् ॥३२॥ किंपुनर्ब्राह्मणाःपुण्याभक्ता
राजर्षयस्तथा ॥ अनित्यमसुखंलोकमिमं
प्राप्यभजस्वमाम् ॥३३॥ मन्मनाभवमद्भक्तो
मद्याजीमांनमस्कुरु ॥ मामेवैष्यसियुक्त्वैव
मात्मानंमत्परायणः ॥३४॥ इतिश्रीभगव

द्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादेराजविद्याराजगुह्योना
म॥ नवमोध्यायः॥९॥ अथदशमोध्याय
लिख्यते॥

गी
८५

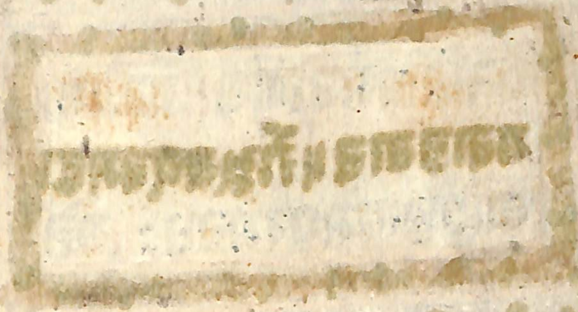
हंवर्षंनिगृह्णाम्युत्सृजामिच॥ अमृतंचै
वमृत्युश्चसदसच्चाहमर्जुन॥१९॥त्रैविद्या
मांसोमपाःपूतपापायज्ञैरिष्ट्वास्वर्गतिंप्रा
र्थयंते॥ तेपुण्यमासाद्यसुरेंद्रलोकमश्नं
तिदिव्यान्दिविदेवभोगान्॥२०॥तेतंभुक्त्वा
स्वर्गलोकंविशालंक्षीणेपुण्येमर्त्यलोकं।

गी० ८२

विशंति ॥ एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना गतागतं का
मकामा लभंते ॥ २१ ॥ अनन्याश्चिंतयंतो मां ये
जनाः पर्युपासते ॥ तेषां नित्याभियुक्तानां यो
गक्षेमं वहाम्यहम् ॥ २२ ॥ येप्यन्यदेवता भ
क्ता यजंते श्रद्धयान्विताः ॥ तेपि मामेव कौंते
य यजंत्यविधिपूर्वकम् ॥ २३ ॥ अहं हि सर्व

गीं. ८८

ॐ नमो नारायणाय ॥ ॐ श्रीभ
गवानुवाच ॥ ॐ भूय एव महाबा
हो शृणु मे परमं वचः ॥ यत्ते

प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया ॥ १ ॥
न मे विदुः सुरगणाः प्रभवं न महर्षयः ॥ अ
हमादिर्हि देवानां महर्षीणां च सर्वशः ॥ २ ॥
यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम
असंमूढः स मर्त्येषु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३ ॥
बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहः क्षमा सत्यं दमः शमः

गी॰ ८२

सुखंदुःखंभवोभावोभयंचाभयमेवच ॥४

अहिंसासमतातुष्टिस्तपोदानंयशोयशः ॥

भवंतिभावाभूतानांमत्तएवपृथग्विधाः ॥५

महर्षयःसप्तपूर्वेचत्वारोमानवस्तथा ॥म

द्भावामानसाजातायेषांलोकइमाःप्रजाः ॥६

एतांविभूतिंयोगंचममयोवेत्तितत्वतः ॥सो॰

विकम्पेन योगेन युज्यते नात्र संशयः॥७॥
अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते॥ इति म
त्वा भजंते मां बुधा भावसमन्विताः॥८॥ म॰
च्चिता मद्गतप्राणा बोधयंतः परस्परम्॥ क
थयंतश्च मां नित्यं तुष्यंति च रमंति च॥९॥ तेषां
सततयुक्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकम्॥ ददा

मिबुद्धियोगंतंयेनमामुपयांतिते॥१०॥ते
षामेवानुकंपार्थमहमज्ञानजंतमः॥ना
शयाम्यात्मभावस्थोज्ञानदीपेनभास्वता ॥११॥
अर्जुनउवाच॥परंब्रह्मपरंधामपवित्रंपर
मंभवान्॥पुरुषंशाश्वतंदिव्यमादिदेव
मजंविभुम्॥आहुस्त्वामृषयःसर्वेदेवर्षि

नारदस्तथा॥ असितोदेवलोव्यासः स्वयं
चैवब्रवीषिमे॥१३॥ सर्वमेतदृतंमन्येय
न्मांवदसिकेशव॥ नहितेभगवन्व्यक्तिंवि
दुर्देवानदानवाः॥१४॥ स्वयमेवात्मनात्मा
नंवेत्थत्वंपुरुषोत्तम॥ भूतभावनभूतेश
देवदेवजगत्पते॥१५॥ वक्तुमर्हस्यशेषे

गी॰
८८

णादिव्याह्यात्मविभूतयः॥ याभिर्विभूतिभि
र्लोकानिमांस्त्वंव्याप्यतिष्ठसि॥१६॥कथं
विद्यामहंयोगिंस्त्वांसदापरिचिंतयन्॥
केषुकेषुचभावेषुचिंत्योसिभगवन्मया॥ २
विस्तरेणात्मनोयोगंविभूतिंचजनार्दन॥
भूयःकथयतृप्तिर्हिशृण्वतोनास्तिमेमृ

तमृ॥१८॥श्रीभगवानुवाच॥हंततेकथ
यिष्यामिदिव्याह्यात्मविभूतयः॥प्राधा १९
न्यतःकुरुश्रेष्ठनास्त्यंतोविस्तरस्यमे॥
अहमात्मागुडाकेशसर्वभूताशयस्थि
तः॥अहमादिश्चमध्यंचभूतानामंत
एवच॥२०॥आदित्यानामहंविष्णुर्ज्योतिषां

गी॰
५॰

रविरंशुमान्॥ मरीचिर्मरुतामस्मिनक्ष
त्राणामहंशशी॥२१॥वेदानांसामवेदोस्मि
देवानामस्मिवासवः॥इंद्रियाणांमनः
चास्मिभूतानामस्मिचेतना॥२२॥रुद्राणां
शंकरश्चास्मिवित्तेशोयक्षराक्षसां॥वसू
नांपावकश्चास्मिमेरुःशिखरिणामहं॥२३

रोधसांचमुख्यंमांविद्धिपार्थबृहस्पतिं॥
सेनानीनामहंस्कंदःसरसामस्मिसाग
रः॥२४॥महर्षीणांभृगुरहंगिरामस्म्येक
मक्षरं॥यज्ञानांजपयज्ञोस्मिस्थावराणां
हिमालयः॥२५॥अश्वत्थःसर्ववृक्षाणां
देवर्षीणांचनारदः॥गंधर्वाणांचित्ररथ

गी०
५१

रथःसिद्धानांकपिलोमुनिः॥उच्चैःश्रवसमश्
वानांविद्धिमाममृतोद्भवम्॥ऐरावतंग
जेंद्राणांनराणांचनराधिपम्॥आयुधाना
महंवज्रंधेनूनामस्मिकामधुक्॥प्रजनश्चा
स्मिकंदर्पःसर्पाणामस्मिवासुकिः॥२८॥
अनंतश्चास्मिनागानांवरुणोयादसामहं॥

पितृणामर्यमश्चास्मि यमःसंयमताम
हम् ॥ २९ ॥ प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानां कालःक
लयतामहम् ॥ मृगाणां च मृगेन्द्रोहं वैनते
यश्च पक्षिणाम् ॥ ३० ॥ पवनः पवतामस्मि रा
मः शस्त्रभृतामहम् ॥ झषाणां मकरश्चास्मि
स्रोतसामस्मि जाह्नवी ॥ ३१ ॥ सर्गाणामादि

रंतश्चमध्यंचैवाहमर्जुन॥ अध्यात्मविद्यावि
द्यानांवादःप्रवदतामहम्॥३२॥ अक्षराणा
मकारोस्मिद्वंद्वःसामासिकस्यच॥ अहमे
वाक्षयःकालोधाताहंविश्वतोमुखः॥३३॥
मृत्युःसर्वहरश्चाहमुद्भवश्चभविष्यतां॥
कीर्तिःश्रीर्वाक्चनारीणांस्मृतिर्मेधाधृतिःक्ष

मा॥३४॥ बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छ
न्दसामहम्॥ मासानां मार्गशीर्षोहमृतूनां
कुसुमाकरः॥३५॥ द्यूतं छलयतामस्मि
तेजस्तेजस्विनामहम्॥ जयोस्मि व्यवसायो
स्मि सत्वं सत्ववतामहम्॥३६॥ वृष्णीनां वा
सुदेवोस्मि पांडवानां धनंजयः॥ मुनीना

गीं॰
८५

मप्यहंव्यासःकवीनामुशनाकविः॥ ३७ ॥
दंडोदमयितामस्मिनीतिरस्मिजिगीषतां।
मौनंचैवास्मिगुह्यानांज्ञानंज्ञानवतामहं॥
यच्चापिसर्वभूतानांबीजंतदहमर्जुन॥ न
तदस्तिविनायत्स्यान्मयाभूतंचराचरं॥ ३९ ॥
नांतोस्तिममदिव्यानांविभूतीनांपरंतप॥ ८५

षतूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरो मया ॥
४० ॥ यद्यद्विभूतिमत्सत्वं श्रीमदूर्जितमेव वा
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोंशसंभवम् ॥ ४१ ॥
अथवा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन ॥ वि
ष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकांशेन स्थितो जग
त् ॥ ४२ ॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्म

गी॰
१५

विद्यायांयोगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ।
विभूतियोगोनामदशमोध्यायः १०

गी॰
५५

ॐश्रीगणेशायनमः॥ ॐअर्जुनउवा
च॥ ॐमदनुग्रहायपरमंगुह्य
मध्यात्मसंज्ञितम्॥ । यत्त्वयोक्तंव

वस्तेनमोहोयंविगतोमम॥भवाप्ययौहि
भूतानांश्रुतौविस्तरशोमया॥त्वत्तःक
मलपत्राक्षमाहात्म्यमपिचाव्ययं॥२॥
एवमेतद्यथात्थत्वमात्मानंपरमेश्वरं
द्रष्टुमिच्छामितेरूपमैश्वरंपुरुषोत्तम३
मन्यसेयदितच्छक्यंमयाद्रष्टुमितिप्रभो

योगेश्वरततोमेत्वंदर्शयात्मानमव्ययं॥४
श्रीभगवानुवाच॥ पश्यमेपार्थरूपाणि
शतशोथसहस्रशः॥ नानाविधानिदि
व्यानिनानावर्णाकृतीनिच॥५॥ पश्या
दित्यान्वसून्रुद्रानश्विनौमरुतस्तथा॥
बहून्यदृष्टपूर्वाणिपश्याश्चर्याणिभार

न॥ ६॥ इहैकस्थंजगत्कृत्स्नंपश्याद्यसच
राचरम्॥ ममदेहेगुडाकेशयच्चान्यद्द्र
ष्टुमिच्छसि॥ ७॥ नतुमांशक्यसेद्रष्टुमनेनै
वस्वचक्षुषा॥ दिव्यंददामितेचक्षुःपश्यमे
योगमैश्वरम्॥ ८॥ संजयउवाच॥ एवमु
क्त्वाततोराजन्महायोगेश्वरोहरिः॥ ८

गी॰ ९८

र्शयामासपार्थायपरमंरूपमैश्वरं ॥९॥
अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनम्
अनेकदिव्याभरणंदिव्यानेकोद्यतायु
धम्॥१०॥ दिव्यमाल्याम्बरधरंदिव्यगंधा
नुलेपनम्॥ सर्वाश्चर्यमयंदेवमनंतंवि।
श्वतोमुखम्॥११॥ दिविसूर्यसहस्रस्यभ

वेद्युगपदुत्थिता ॥ यदिभाःसदृशीसास्या
द्भासस्तस्यमहात्मनः ॥१२॥ तत्रैकस्थंजग
त्कृत्स्नंप्रविभक्तमनेकधा ॥ अपश्यद्देवदे
वस्यशरीरेपांडवस्तदा ॥१३॥ ततःस
विस्मयाविष्टोहृष्टरोमाधनंजयः ॥ प्रणम्य
शिरसादेवंकृतांजलिरभाषत ॥१४॥ श्री

गी॰
८८

अर्जुनउवाच॥ पश्यामिदेवांस्तवदेवदेहेसर्वां
स्तथाभूतविशेषसंघान्॥ ब्रह्माणमीशं।
कमलासनस्थमृषींश्चसर्वानुरगांश्चदिव्या
न्॥१५॥ अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रंपश्यामि।
त्वांसर्वतोनंतरूपम्॥ नांतंनमध्यंनपुनस्त
वादिंपश्यामिविश्वेश्वरविश्वरूपम्॥१६॥

किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च तेजोराशिं सर्व
तो दीप्तिमंतम् ॥ पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं स
मंताद्दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम् ॥ १७
त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं त्वमस्य विश्वस्य प
रं निधानम् ॥ त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ॥ १८ ॥ अनादि

मध्यांतमनंतवीर्यमनंतबाहुंशशिसूर्यने
त्रं॥ पश्यामित्वांदीप्तहुताशवक्त्रंस्वतेजसा
विश्वमिदंतपंतम्॥१९॥ द्यावापृथिव्योरिद
मंतरंहिव्याप्तंत्वयैकेनदिशश्चसर्वाः॥ दृ
ष्ट्वाद्भुतंरूपमुग्रंतवेदंलोकत्रयंप्रव्यथि
तंमहात्मन्॥२०॥ अमीहित्वांसुरसंघाः

विशंतिकेचिद्भीताःप्रांजलयोगृणंति
स्वस्तीत्युक्त्वामहर्षिसिद्धसंघाःस्तुवंति
त्वांस्तुतिभिःपुष्कलाभिः॥२१॥रुद्रादि
त्याःवसवोयेचसाध्याविश्वेश्विनौमरुतः
श्चोष्मपाश्च॥गंधर्वयक्षासुरसिद्धसंघाः
वीक्षंतेत्वांविस्मिताश्चैवसर्वे॥२२॥रूप

गी॰
१००

महत्तेबहुवक्त्रनेत्रंमहाबाहोबहुबाहूरु
पादम॥ बहूदरंबहुदंष्ट्राकरालंदृष्ट्वालो॥
काःप्रव्यथितास्तथाहम॥२३॥नभःस्पृशंदी
प्तमनेकवर्णंव्यात्ताननंदीप्तविशालनेत्रं॥
दृष्ट्वाहित्वांप्रव्यथितान्तरात्माधृतिंनविन्दा
मिशमंचविष्णो॥२४॥दंष्ट्राकरालानिच।

तेमुखानिदृष्ट्वैवकालानलसंनिभानि ॥
दिशोनजानेनलभेचशर्मप्रसीददेवेशज
गन्निवास ॥ २५ ॥ अमीचत्वांधृतराष्ट्रस्यपुत्राः
सर्वेसहैवावनिपालसंघैः ॥ भीष्मोद्रोणः
सूतपुत्रस्तथासौसहास्मदीयैरपियोध
मुख्यैः ॥ २६ ॥ वक्त्राणितेत्वरमाणाविशंति

गी॰
१०१

दंष्ट्राकरालानिभयानकानि॥ केचिद्विल
ग्नादशनांतरेषुसंदृश्यंतेचूर्णितैरुत्तमां
गैः॥२७॥यथानदीनांबहवोंबुवेगाःसमु
द्रमेवाभिमुखाद्रवंति॥तथातवामीनर
लोकवीराविशंतिवक्त्राण्यभिविज्वलंति
॥२८॥यथाप्रदीप्तंज्वलनंपतंगाविशंति

नाशाय समृद्धवेगाः ॥ तथैव नाशाय वि
शंति लोकास्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगा :२९॥
लेलिह्यसे ग्रसमानास्समंतालोकान्सम-
ग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः ॥ तेजोभिरापूर्य जगत्स-
मग्रं भासस्तवोग्राः प्रतपंति विष्णोः ॥३०॥ आ
ख्याहि मे को भवानुग्ररूपो नमोस्तु ते देवव

गी०
१०२

रप्रसीद ॥ विज्ञातुमिच्छामि भवंतमाद्यंनहि
प्रजानामितवप्रवृत्तिं ॥३१॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ कालोस्मिलोकक्षयकृत्प्रवृद्धोलोका
न्समाहर्तुमिहप्रवृत्तः ॥ ऋतेपित्वांनभवि
ष्यंतिसर्वेयेवस्थिताःप्रत्यनीकेषुयोधाः ॥ ३२
तस्मात्वमुत्तिष्ठयशोलभस्वजित्वाशत्रून्

भुंक्ष्व राज्यं समृद्धं ॥ मयैवैते निहताः पूर्वमे
व निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ॥ ३३ ॥ द्रोणं
च भीष्मं च जयद्रथं च कर्णं तथान्यान
पि योधवीरान् ॥ मया हतांस्त्वं जहि माव्य
थिष्ठा युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान् ॥ ३४ ॥
संजय उवाच ॥ एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य कृ

गी॰
१०३

तांजलिर्वेपमानः किरीटी ॥ नमस्कृत्वाभूय
एवाहकृष्णंसगद्गदंभीतभीतःप्रणम्य ॥ ३५
अर्जुनउवाच ॥ स्थानेहृषीकेशतवप्रकीर्त्या
जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यतेच ॥ रक्षांसिभीतानि
दिशोद्रवंतिसर्वेनमस्यंतिचसिद्धसंघाः ॥ ३६
कस्माच्चतेनमेरन्महात्मनगरीयसेब्रह्म

ह्मणोप्यादिकर्त्रे ॥ अनंतदेवेशजगन्निवा
सत्वमक्षरंसदसत्तत्परंयत् ॥ ३७ ॥ त्वमादि
देवःपुरुषःपुराणःत्वमस्यविश्वस्यपरंनि
धानम् ॥ वेत्तासिवेद्यंचपरंचधामत्वया
ततंविश्वमनंतरूप ॥ ३८ ॥ वायुर्यमोग्निर्व
रुणःशशांकःप्रजापतिस्त्वंप्रपितामह

गी. १०४

श्च ॥ नमो नमस्तेस्तु सहस्रकृत्वा पुनश्च भूयो
पि नमो नमस्ते ॥३९॥ नमः पुरस्तादथ पृष्ठत
स्ते नमोस्तु ते सर्वत एव सर्व ॥ अनंतवीर्यामि
तविक्रमस्त्वं सर्वं समाप्नोषि ततोसि सर्वः ॥४०॥
सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं हे कृष्ण हे यादव हे
सखेति ॥ अजानता महिमानं तवेदं मया प्रमा

णयेन वापि ॥४१॥ यच्चावहासार्थमसत्कृतोसि विहारशय्यासनभोजनेषु ॥ एकोथवाप्यच्युत तत्समक्षं तत्क्षामये त्वामहमप्रमेयम् ॥४२॥ पितासि लोकस्य चराचरस्य त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान ॥ न त्वत्समोस्त्यभ्यधिकः कुतोन्यो लोकत्रये

गी॰
१०५

प्यप्रतिमप्रभाव ॥ ४३ ॥ तस्मात्प्रणम्यप्रणिधा
य कायं प्रसादये त्वामहमीशमीड्यं ॥
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः प्रियः प्रियायार्हसि
देव सोढुं ॥ ४४ ॥ अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ॥ तदेव मे दर्शय दे
व रूपं प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ ४५ ॥ किरी

टिनंगदिनंचक्रहस्तमिछामित्वांद्रष्टुमहं
तथैव॥तेनैवरूपेणचतुर्भुजेनसहस्रबाहो
भवविश्वमूर्ते॥४६॥श्रीभगवानुवाच॥म १०
याप्रसन्नेनतवार्जुनेदंरूपंपरंदर्शितमात्मयो
गात्॥तेजोमयंविश्वमनंतमाद्यंयन्मेत्वद।
न्येननदृष्टपूर्वम्॥४७॥नवेदयज्ञाध्ययनैर्न।

दानैर्नचक्रियाभिर्नतपोभिरुग्रैः॥एवंरूपःशा
क्यअहंनृलोकेद्रष्टुंत्वदन्येनकुरुप्रवीर॥४
मातेव्यथामाचविमूढभावोदृष्ट्वारूपंघोर
मीदृङ्ममेदम्॥व्यपेतभीःप्रीतमनाःपुनस्त्वं
तदेवमेरूपमिदंप्रपश्य॥४९॥संजयउवा
च॥इत्यर्जुनंवासुदेवस्तथोक्त्वास्वकंरूपंद

र्शयामासभूयः॥ आश्वासयामासचभीतमेनं
भूत्वापुनःसौम्यवपुर्महात्मा॥५०॥ अर्जुन
उवाच॥ दृष्ट्वेदंमानुषंरूपंतवसौम्यंजनार्द-
न॥ इदानीमस्मिसंवृत्तःसचेताःप्रकृतिंग-
तः॥५१॥ श्रीभगवानुवाच॥ सुदुर्दर्शमिदं
रूपंदृष्टवानसियन्मम॥ देवाअप्यस्यरूपस्य

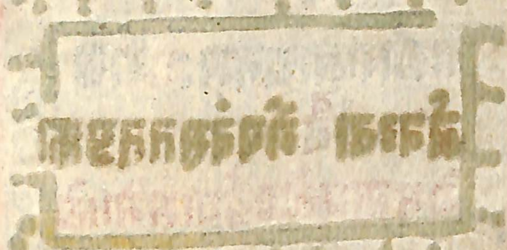
गी॰
१०३

नित्यंदर्शनकांक्षिणः॥५२॥ नाहंवेदैर्नत
पसानदानेननचेज्यया॥ शक्यएवंविधोद्र
ष्टुंदृष्टवानसिमांयथा॥५३॥ भक्त्यात्व
नन्ययाशक्यअहमेवंविधोर्जुन॥ ज्ञातुंद्रष्टुं
चतत्वेनप्रवेष्टुंचपरंतप॥५४॥ मत्कर्मकृ
न्मत्परमोमद्भक्तःसंगवर्जितः॥ निर्वैरःसर्व

भूतेषुयः समामेतिपाण्डव ॥५५॥ इतिश्री
भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायांयोग
शास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे विश्वरूपदर्श
नेनामैकादशोध्यायः ॥ ११ ॥

गीं
१८

ॐ श्रीरामायनमः ॥ ॐ अ
र्देवदत्तावैगंपवंसमनतक्षका
दिभक्तास्त्वांपर्वपासने ॥ ३

चाप्यक्षरमव्यक्तंतेषांकेयोगवित्तमाः॥१॥
श्रीभगवानुवाच॥मय्यावेश्यमनोयेमां
नित्ययुक्ताउपासते॥श्रद्धयापरयोपेता
स्तेमेयुक्ततमामताः॥२॥येत्वक्षरमनिर्दे
श्यमव्यक्तंपर्युपासते॥सर्वत्रगमचिं
त्यंचकूटस्थमचलंध्रुवम्॥३॥संनिय

गी॰
१५

म्येंद्रियग्रामंसर्वत्रसमबुद्धयः॥ तेप्राप्नुवं
तिमामेवसर्वभूतहितेरताः॥४॥ क्लेशो
धिकतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसाम्॥ ॥
अव्यक्ताहिगतिर्दुःखंदेहवद्भिरवाप्यते॥५॥
येतुसर्वाणिकर्माणिमयिसंन्यस्यमत्पराः॥
अनन्येनैवयोगेनमांध्यायंतउपासते॥६॥

तेषामहंसमुद्धर्तामृत्युसंसारसागरात् ॥
भवामिनचिरात्पार्थमय्यावेशितचेतसां ॥ ७
मय्येवमनआधत्स्वमयिबुद्धिंनिवेशय ॥
निवसिष्यसिमय्येवअतऊर्ध्वंनसंशयः ॥ ८ ॥
अथचित्तंसमाधातुंनशक्नोषिमयिस्थिरं ॥
अभ्यासयोगेनततोमामिच्छाप्तुंधनंजय ॥ ९ ॥

गी॰

११०

अभ्यासेप्यसमर्थोसिमत्कर्मपरमोभव ॥ म

दर्थमपिकर्माणिकुर्वन्सिद्धिमवाप्स्यसि ॥ १०

अथैतदप्यशक्तोसिकर्तुंमद्योगमाश्रितः ॥

सर्वकर्मफलत्यागंततःकुरुयतात्मवान् ॥

श्रेयोहिज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानंविशिष्य

ते ॥ ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छांतिरनंतरं ॥ १२

अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ॥ नि
र्ममो निरहंकारः समदुःखसुखक्षमी ॥ १३
संतुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ॥
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥ १४
यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः ॥
हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ॥ १५

गी॰
१२

नपेक्षःशुचिर्दक्षउदासीनोगतव्यथा ॥
सर्वारंभपरित्यागीयोमद्भक्तःसमेप्रियः ॥१६
योनहृष्यतिनद्वेष्टिनशोचतिनकांक्षति ॥
शुभाशुभपरित्यागीभक्तिमान्मेप्रियोनरः ॥१७
समःशत्रौचमित्रेचतथामानापमानयोः ॥
शीतोष्णसुखदुःखेषुसमःसंगविवर्जितः ॥१८

तुल्यनिंदास्तुतिर्मौनीसंतुष्टोयेनकेन
चित् ॥ अनिकेतःस्थिरमतिर्भक्तिमान्मे
प्रियोनरः ॥१९॥ येतुधर्मामृतमिदंयथो
क्तंपर्युपासते ॥ श्रद्दधानामत्परमाभक्ता
स्तेतीवमेप्रियाः ॥२०॥ इतिश्रीभगवद्गीता
सूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्री

गी: १२
११२

कृष्णार्जुनसंवादे भक्तियोगो नाम द्वाद
शोऽध्यायः ॥ १२ ॥ अथ त्रयोदशाध्या
यलिख्यते

गीता

ॐ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ॐ अस्येव
भगव ॥ ॐ ब्रह्मक्ति ब्रह्मबैव
तेव तेव जनमेवच ॥ पतन्देहि

तुमिछामिज्ञानंज्ञेयंचकेशव ॥१॥ श्रीभ
गवानुवाच ॥ इदंशरीरंकौंतेयक्षेत्रमित्य
भिधीयते ॥ एतद्योवेत्तितंप्राहुः क्षेत्रज्ञमि
तितद्विदः ॥२॥ क्षेत्रज्ञंचापिमांविद्धिसर्व
क्षेत्रेषुभारत ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानंयत्तज्ज्ञा
नंमतंमम ॥३॥ तत्क्षेत्रंयच्चयादृक्चयद्वि

१३
गी
११४

कारियतश्चयत॥ सचयोयत्प्रभावश्चतत्स
मासेनमेशृणु॥ ४॥ ऋषिभिःर्बहुधागीतं
छंदोभिर्विविधैःपृथक॥ ब्रह्मसूत्रपदैश्चैवहे
तुमद्भिर्विनिश्चितैः॥ ५॥ महाभूतान्यहंका
रोबुद्धिरव्यक्तमेवच॥ इंद्रियाणिदशैकंच।
पंचेंद्रियगोचराः॥ ६॥ इच्छाद्वेषःसुखंदुःखं

खं संघातश्चेतनाधृतिः ॥ एतत्क्षेत्रं समासेन
सविकारमुदाहृतम् ॥ ७ ॥ अमानित्वमदं
भित्वमहिंसाक्षांतिरार्जवम् ॥ आचार्योपा
सनं शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रहम् ॥ ८ ॥ इंद्रि
यार्थेषु वैराग्यमनहंकारएव च ॥ जन्ममृत्यु
जराव्याधिदुःखदोषानुदर्शनम् ॥ ९ ॥ अस

गीः
११५

क्तिरनभिष्वंगः पुत्रदारगृहादिषु॥ नित्यंचस
मचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु॥९॥ मयिचान
न्ययोगेनभक्तिरव्यभिचारिणी॥ विविक्तदेश
सेवित्वमरतिर्जनसंसदि॥१०॥ अध्यात्मज्ञान
नित्यत्वंतत्वज्ञानार्थदर्शनं॥ एतज्ज्ञानमितिप्रो
क्तमज्ञानंयदतोन्यथा॥११॥ [illegible]

यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते ॥ अनादिमत्परंब्रह्म
नसत्तन्नासदुच्यते ॥१३॥ सर्वतःपाणिपादं
तत्सर्वतोक्षिशिरोमुखम् ॥ सर्वतःश्रुति
मल्लोकेसर्वमावृत्यतिष्ठति ॥१४॥ सर्वेंद्रि
यगुणाभासंसर्वेंद्रियविवर्जितम् ॥ असक्तं
सर्वभृच्चैवनिर्गुणंगुणभोक्तृच ॥१५॥ ब

१३
गी०
११८

हिरंतश्चभूतानामचरंचरमेवच ॥ सूक्ष्मत्वा
न्तदविज्ञेयंदूरस्थंचांतिकेचतत् ॥१५॥ अ
विभक्तंचभूतेषुविभक्तमिवचस्थितम् ॥ भू
तभर्तृचतज्ज्ञेयंग्रसिष्णुप्रभविष्णुच ॥१६॥
ज्योतिषामपितज्ज्योतिस्तमसःपरमुच्यते ।
ज्ञानंज्ञेयंज्ञानगम्यंहृदिसर्वस्यविष्ठितः ॥१७

इतिक्षेत्रंतथाज्ञानंज्ञेयंचोक्तंसमासतः॥म
द्भक्तएतद्विज्ञायमद्भावायोपपद्यते॥१८॥
प्रकृतिंपुरुषंचैवविद्ध्यनादीउभावपि॥
विकारांश्चगुणांश्चैवविद्धिप्रकृतिसंभवान्॥
कार्यकारणकर्तृत्वेहेतुःप्रकृतिरुच्यते॥
पुरुषःसुखदुःखानांभोक्तृत्वेहेतुरुच्यते

गी: १३ ११२

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुंक्ते प्रकृतिजान्गु
णान् ॥ कारणं गुणसंगोस्य सदसद्योनिजन्म
सु ॥ २१ ॥ उपद्रष्टानुमंता च भर्त्ता भोक्ता महेश्व
रः ॥ परमात्मेति चाप्युक्तो देहेस्मिन्पुरुषः प
रः ॥ २२ ॥ य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणैः स
ह ॥ सर्वथा वर्त्तमानोपि न स भूयोभिजायते ॥

ध्यानेनात्मनि पश्यंति केचिदात्मानमात्म
ना॥ अन्ये सांख्येन योगेन कर्मयोगेन चाप
रे॥२४॥ अन्ये त्वेवमजानंतः श्रुत्वान्येभ्य उ
पासते॥ तेपि चातितरंत्येव मृत्युं श्रुतिप
रायणा॥२५॥ यावत्संजायते किंचित्सत्त्वं
स्थावरजंगमम्॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्वि

द्धिभरतर्षभ ।।२६।। समंसर्वेषुभूतेषुतिष्ठन्तंप
रमेश्वरम।। विनश्यत्स्वविनश्यन्तंयःपश्य
तिसपश्यति ।।२७।। समंपश्यन्हिसर्वत्रस
मवस्थितमीश्वरम्।। नहिनस्त्यात्मनात्मा
नंततोयातिपरांगतिम ।।२८।। प्रकृत्यैवच
कर्माणिक्रियमाणानिसर्वशः।। यःपश्य

ति तथात्मानमकर्त्तारं स पश्यति ॥ २९ ॥ यदा
भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति ॥ तत एव
च विस्तारं ब्रह्म संपद्यते तदा ॥ ३० ॥ अना
दित्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मायमव्ययः ॥ शा
रीरस्थोपि कौंतेय न करोति न लिप्यते ॥ ३१ ॥
यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं नोपलिप्यते ॥

गी॰
११५

सर्वत्रावस्थितोदेहेतथात्मानोपलिप्यते ॥३२
यथाप्रकाशयत्येकःकृत्स्नंलोकमिमंरविः ॥
क्षेत्रंक्षेत्रीतथाकृत्स्नंप्रकाशयतिभारत ॥३३
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमंतरंज्ञानचक्षुषा ॥ भूतप्र
कृतिमोक्षंचयेविदुर्यांतितेपरम ॥३४ ॥
इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मवि

द्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेक्षे
त्रज्ञनिर्देशयोगोनामत्रयोदशोध्यायः
१३

गी॰ १४
२२१

ॐ श्रीभगवानुवाच ॐ परंभू
यः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञान
मुत्तमम् यज्ज्ञात्वा मुनयः स

र्वेपरांसिद्धिमितोगताः॥१॥ इदंज्ञानमुपा
श्रित्यममसाधर्म्यमागताः॥ सर्गेपिनोपजा
यंतेप्रलयेनव्यथंतिच॥२॥ ममयोनिर्मह
द्ब्रह्मतस्मिन्गर्भंदधाम्यहम॥ संभवःसर्व
भूतानांततोभवतिभारत॥३॥ सर्वयोनि
षुकौंतेयमूर्तयःसंभवंतियाः॥ तासांब्रह्म

गी° १४
१११

महद्योनिरहंवीजप्रदःपिता ॥४॥ सत्वंरज
स्तमइतिगुणाःप्रकृतिसंभवः ॥ निबध्नंतिम
हावाहोदेहेदेहिनमव्ययम ॥५॥ तत्रसत्वं
निर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयम ॥ सुखसं
गेनवध्नातिज्ञानसंगेनचानघ ॥६॥ रजो
रागात्मकंविद्धितृस्नासंगसमुद्भवम ॥ त

न्निबध्नातिकौंतेयकर्मसंगेनदेहिनाम॥ ७
तमस्त्वज्ञानजंविद्धिमोहनंसर्वदेहिनां॥
प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नातिभारत॥ ८
सत्वंसुखेसंजयतिरजःकर्मणिभारत॥
ज्ञानमावृत्यतुतमःप्रमादेसंजयत्युत॥ ९
रजस्तमश्चाभिभूयसत्वंभवतिभारत॥

गी॰१४

१२३

रजस्तमश्चैवतमःसत्वंरजस्तथा ॥१०॥ स
र्वद्वारेषुदेहेस्मिन्प्रकाशउपजायते ॥ ज्ञानं
यदातदाविद्याद्विवृद्धंसत्वमित्युत ॥११॥ लो
भःप्रवृत्तिरारंभःकर्मणामशमःस्पृहा ॥ र
जस्येतानिजायंतेविवृद्धेभरतर्षभ ॥१२॥
अप्रकाशोप्रवृत्तिश्चप्रमादोमोहएवच ॥ त

मस्येतानिजायंतेविवृद्धेभरतर्षभ॥१३॥
यदासत्वेप्रवृद्धेतुप्रलयंयातिदेहभृत॥
तदोत्तमविदांलोकानमलान्प्रतिपद्य
ते॥१४॥रजसिप्रलयंगत्वाकर्मसंगिषुजा
यते॥तथाप्रलीनस्तमसिमूढयोनिषु
जायते॥१५॥कर्मणःसुकृतस्याहुःसा॰

गी० १४
१२४

त्विकं निर्मलं फलं ॥ रजसस्तु फलं दुःख
मज्ञानं तमसः फलम् ॥ १६ ॥ सत्वात्संजायते
ज्ञानं रजसो लोभ एव च ॥ प्रमादमोहौ त
मसो भवतो ज्ञानमेव च ॥ १७ ॥ ऊर्ध्वं गच्छंति
सत्वस्था मध्ये तिष्ठंति राजसा ॥ जघन्यगु
णवृत्तिस्था अधो गच्छंति तामसाः ॥ १८ ॥

नान्यंगुणेभ्यःकर्तारंयदाद्रष्टानुपश्यति
गुणेभ्यश्चपरंवेत्तिमद्भावंसोधिगच्छति ॥ १९ ॥
गुणानेताननतीत्यत्रीन्देहीदेहसमुद्भवा
न् ॥ जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तोमृतम
श्नुते ॥ २० ॥ अर्जुनउवाच ॥ कैर्लिंगैस्त्रीन्गु
णानेतानतीतोभवतिप्रभो ॥ किमाचा

गी॰ १४
२५

रःकथंचैतांस्त्रीन्गुणानतिवर्तते॥२१॥श्री
भगवानुवाच॥प्रकाशंचप्रवृत्तिंचमोहमे
वचपाण्डव॥नद्वेष्टिसंप्रवृत्तानिननिवृत्ता
निकांक्षति॥२२॥उदासीनवदासीनोगुणै
र्योनविचाल्यते॥गुणावर्तंतइत्येवयोव
तिष्ठतिनेंगते॥२३॥समदुःखसुखस्वस्थः

समलोष्टाश्मकांचनः॥ तुल्यप्रियाप्रियो
धीरस्तुल्यनिंदात्मसंस्तुतिः॥ मानापमा
नयोस्तुल्यस्तुल्योमित्रारिपक्षयोः॥ सर्वा
रंभपरित्यागीगुणातीतःसउच्यते॥२५॥
मांचयोऽव्यभिचारेणभक्तियोगेनसेवते॥
सगुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्मभूयायकल्पते २६

गी० १४
१२८

ब्रह्मणोहिप्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्यच
शाश्वतस्यचधर्मस्यसुखस्यैकांतिकस्यच
२७॥इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्म
विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेगु
णत्रयविभागोनामचतुर्दशोध्यायः १४
॥८॥

ॐ श्रीभगवानुवाच ॥

पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥ अधश्चोर्ध्वं
प्रसृतास्तस्य शाखा गुणप्रवृद्धा विषय
प्रवालाः ॥ अधश्च मूलान्यनुसंततानि क
र्मानुबंधीनि मनुष्यलोके ॥ २ ॥ न रूपम
स्येह तथोपलभ्यते नांतो न चादिर्न च संप्रति
ष्ठा अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलमसंगशस्त्रे

णदृढेनछित्वा ॥ ततःपदंतत्परिमार्गितव्यं ।
यस्मिन्गतानननिवर्तंतिभूयः ॥ तमेवचाद्यं
पुरुषंप्रपद्येयतःप्रवृत्तिःप्रसृतापुराणी ॥ ४ ॥
निर्मानमोहाजितसंगदोषा । अध्यात्मनि
त्याविनिवृत्तकामाः ॥ द्वंद्वैर्विमुक्ताःसुखदुः
खसंज्ञैर्गच्छंत्यमूढाःपदमव्ययंतत् ॥ ५ ॥ न

नद्भासयतेसूर्योनशशांकोनपावकः॥य
द्गत्वानिवर्तंतेतद्धामपरमंमम॥६॥ममै
वांशोजीवलोकेजीवभूतःसनातनः॥म
नःषष्ठानींद्रियाणिप्रकृतिस्थानिकर्ष
ति॥शरीरंयदवाप्नोतियच्चाप्युत्क्रामतीश्व
रः॥गृहीत्वैतानिसंयातिवायुर्गंधानिवा।

५ गी॰ २२

यायात् ॥ ८ ॥ ओंवंवत्समध्येनेव समं ध्याल
मेवच ॥ अयिविद्यामनसायं विषयात्मुदमे
वेत ॥ ९ ॥ उक्त्वामनस्थितं वापि भेजानेवाग्र
णात्विते ॥ विमृष्यतावत्पश्यंपतितिपश्यतित्त
नेवत्वेषा ॥ १० ॥ यतेतेयोगिनेस्थेनपश्यंत्या
तिवस्थितम ॥ यतेतोपत्तमस्कनात्मानोनेनेव

श्यंत्यचेतसा ॥ ११ ॥ यदादित्यगतं तेजो ज
गद्भासयतेऽखिलं ॥ यच्चंद्रमसि यच्चाग्नौ
तत्तेजो विद्धि मामकं ॥ १२ ॥ गामाविश्य च भू
तानि धारयाम्यहमोजसा ॥ पुष्णामि चौ
षधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥ १३ ॥ अ
हं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ॥ प्रा

१५ गी॰ १३॰

प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥१४
सर्वस्य चाहं हृदि संनिविष्टो मत्तः स्मृतिर्ज्ञा
नमपोहनं च ॥ वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो वेदां
तकृद्वेदविदेव चाहम् ॥१५॥ द्वाविमौ पुरु
षौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च ॥ क्षरः सर्वाणि
भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥१६॥ उत्तमः

पुरुषःस्त्वन्यःपरमात्मेत्युदाहृतः ॥ यो
लोकत्रयमाविश्यबिभर्त्यव्ययईश्वरः॥१ ७
यस्मात्क्षरमतीतोहमक्षरःपुरुषोत्तमः
अतोस्मिलोकेवेदेचप्रथितःपुरुषोत्तम॥ ः१८॥
योमामेवमसंमूढोजानातिपुरुषोत्तमं॥
ससर्वविद्भजतिमांसर्वभावेनभारत॥१९॥

गी॰ १५
१३१

इतिगुह्यतमंशास्त्रमिदमुक्तंमयानघ॥ए
तद्बुद्ध्वाबुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्चभारत॥२०
इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मवि
द्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेपुरु
षोत्तमयोगोनामपंचदशोध्यायः॥१५

गी॰
१३२

ॐ श्रीभगवानुवाच ॥ ॐ अ
भयं सत्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोग
व्यवस्थितिः ॥ दानं दमश्च

यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवं ॥१॥ अहिंसास
त्यमक्रोधस्त्यागः शांतिरपैशुनम् ॥ दया
भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्रीरचापलम् ॥२॥
तेजः क्षमा धृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता
भवंति संपदं दैवीमभिजातस्य भारत ॥३॥
दंभो दर्पोभिमानश्च क्रोधः पारुष्यमेव च

ज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ संपदमासुरीं ॥४॥
दैवी संपद्विमोक्षाय निबंधायासुरी मता ॥
मा शुचः संपदं दैवीमभिजातोसि पांडव ॥५॥
द्वौ भूतसर्गौ लोकेस्मिन्दैव आसुर एव च ॥
दैवो विस्तरशः प्रोक्तः आसुरं पार्थ मे शृणु ॥६॥
प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुराः ॥ न

शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते ॥७
असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीश्वरम ॥
अपरस्परसंभूतं किमन्यत्कामहैतुकं ॥८
एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोल्पबुद्धय ॥
प्रभवंत्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोहिता ॥९
काममाश्रित्य दुःपूरं दंभमानमदान्विता ॥

मोहाद्गृहीत्वासद्ग्राहान्प्रवर्त्ततेऽशुचिव्रता ः॥
॥१०॥चिंतामपरिमेयांचप्रलयांतामुपाश्रि
ताः॥ कामोपभोगपरमाएतावदितिनि
श्चिताः॥११॥आशापाशशतैर्बद्धाःकामक्रो
धपरायणाः॥ईहंतेकामभोगार्थमन्या
येनार्थसंचयान्॥१२॥इदमद्यमयालब्ध

मिदंप्राप्स्येमनोरथं॥इदमस्तीदमपिमे
भविष्यतिपुनर्धनम॥१३॥असौमयाहतः
शत्रुर्हनिष्येचापरानपि॥ईश्वरोहमहंभो
गीसिद्धोहंबलवान्सुखी॥१४॥आढ्योभि
जनवानस्मिकोन्योस्तिसदृशोमया॥यक्ष्ये
दास्यामिमोदिष्यइत्यज्ञानविमोहिता॥१५

गी॰ ८
१३५

यनेकचित्तविभ्रांता मोहजालसमावृताः ॥
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतंति नरके शुचौ ॥ १६
आत्मसंभाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः
यजंते नामयज्ञैस्ते दंभेनाविधिपूर्वकम् ॥ १७
अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः ॥ म
मात्मपरदेहेषु प्रद्विषंतोभ्यसूयकाः ॥ १८

तानहंद्विषतःक्रूरान्संसारेषुनराधमान् ॥
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेवयोनिषु ॥ ४
आसुरीयोनिमापन्नामूढाजन्मनिजन्मनि
मामप्राप्यैवकौंतेयततोयांत्यधमांगतिं ॥२०॥
त्रिविधंनरकस्येदंद्वारंनाशनमात्मनः ॥
कामःक्रोधस्तथालोभस्तस्मादेतत्त्रयंत्यजे।

गी॰ १६ जेत् ॥ २१ ॥ एतैर्विमुक्तः कौंतेय तमोद्वारैस्त्रिभि
११६ र्नरः ॥ आचरत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां
गतिम् ॥ २२ ॥ यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते का
मकारतः ॥ न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न प
रां गतिम् ॥ २३ ॥ तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्या
कार्यव्यवस्थितौ ॥ ज्ञात्वा शास्त्रविधानो।

क्तंकर्मकर्त्तुमिहार्हसि ॥२४॥ इतिश्री
भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्या
यांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे
दैवासुरसम्पत्तियोगोनामषोड
शोध्यायः ॥१६॥ समाप्तम॥

गीः १०
१२८

श्रीभगवानुवाच ॥ लोकेस्मिन्द्विवि
पिस्रन्स्रस्यायंतेनेश्यद्वयाद्वि
मा: ॥ नेह्रानकाक्रममनम्नम

नि षा

होरजस्तमः॥१॥श्रीभगवानुवाच॥त्रि
विधाभवतिश्रद्धादेहिनांसास्वभावजा
सात्विकीराजसीचैवतामसीचेतितांशृणु
सत्वानुरूपासर्वस्यश्रद्धाभवतिभारत॥
श्रद्धामयोयंपुरुषोयोयच्छ्रद्धःसएव
सः॥३॥यजंतेसात्विकादेवान्यक्षरक्षांसि

गी॰ १३५

राजसाः॥ प्रेतान्भूतगणांश्चान्ये यजंते ताम
सा जनाः॥४॥ अशास्त्रविहितं घोरं तप्यंते
ये तपो जनाः॥ दंभाहंकारसंयुक्ताः कामरा
गबलान्विताः॥५॥ कर्शयंतः शरीरस्थं
भूतग्राममचेतसः मां चैवांतःशरीरस्थं ता
न्विद्ध्यासुरनिश्चयान्॥६॥ आहारस्त्वपि स

र्वस्यापित्रिविधोभवतिप्रियः॥ यज्ञस्तपस्तथा
दानंतेषांभेदमिमंशृणु॥ ७॥ आयुःसत्वब
लारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः॥ रस्याःस्नि
ग्धाःस्थिराहृद्याआहारासात्विकप्रियाः॥ ८॥
कट्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहि
नः॥
आहाराःराजसस्येष्टादुःखशोकामयप्रदाः॥ ९॥

गी॰ १४

यातयामंगतरसंपूतिपर्युषितंचयत् ॥ उच्छिष्ट
मपिचामेध्यंभोजनंतामसप्रियम् ॥१०॥ अफ
लाकांक्षिभिर्यज्ञोविधिदृष्टोयइज्यते ॥ इष्ट
व्यमेवेतिमनाःसमाधायससात्विकाः ॥११
अभिसंधायतुफलंदंभार्थमपिचैवयत् ॥
इज्यतेभरतश्रेष्ठंतंयज्ञंविद्धिराजसं ॥१२॥

विधिहीनमसृष्टान्नंमंत्रहीनमदक्षिणं ॥

श्रद्धाविरहितंयज्ञंतामसंपरिचक्षते ॥ १३

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनंशौचमार्जवं ॥

ब्रह्मचर्यमहिंसाचशारीरंतपउच्यते ॥ १४ ॥

अनुद्वेगकरंवाक्यंसत्यंप्रियहितंचयत् ॥

स्वाध्यायाभ्यसनंचैववांमयंतपउच्यते ॥ १५

मनःप्रसादःसौम्यत्वंमौनमात्मविनिग्रहः॥
भावसंशुद्धिरित्येतत्तपोमानसमुच्यते॥१६॥
श्रद्धयापरयातप्तंतपस्तत्त्रिविधंनरैः॥अफ
लाकांक्षिभिर्युक्तैःसात्त्विकंपरिचक्षते॥१७
सत्कारमानपूजार्थंतपोदम्भेनचैवयत्॥क्रि
यतेतदिहप्रोक्तंराजसंचलमध्रु

वं ॥१८॥ मूढग्राहेणात्मनो यत्पीड्या क्रिय
ते तपः ॥ परस्योत्सादनार्थं वा तत्तामसमुदा
हृतं ॥१९॥ दातव्यमिति यद्दानं दीयतेनुपका
रिणे ॥ देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्विकं स्मृ
तं ॥२०॥ यत्तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा
पुनः ॥ दीयते च परिक्लिष्टं तद्दानं राजसं स्मृ

गी॰ १७
१५२

तं ॥२१॥ अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्यश्च दीयते
असत्कृतमवज्ञातं तत्तामसमुदाहृतं ॥२२॥
ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः ॥
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिताः पुरा ॥ २३
तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदानतपःक्रियाः ॥
प्रवर्तंते विधानोक्ताः सततं ब्रह्मवादिनां ॥२४॥

तदित्यनभिसंधायफलंयज्ञतपःक्रियाः॥
दानक्रियाश्चविविधाःक्रियंतेमोक्षकांक्षि
भिः॥ सद्भावेसाधुभावेचसदित्येतत्प्रयुज्यते॥
प्रशस्तेकर्मणितथासच्छब्दःपार्थयुज्यते॥ ८
यज्ञेतपसिदानेचस्थितिःसदितिचोच्यते॥
कर्मचैवतदर्थीयंसदित्येतत्प्रयुज्यते॥

गी॰
९३

अश्रद्धया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत् ॥
असदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह ॥२८
इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या
यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे श्रद्धा
त्रविभागयोगो नाम सप्तदशोऽध्यायः
१७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

गी॰ १५५

ॐ अर्जुन उवाच ॥ सन्यासस्य म
हाबाहो तत्वमिच्छामि वेदितुं
त्यागस्य च हृषीकेश पृथक

केशिनिसूदन॥ १॥ श्रीभगवानुवाच॥ का
म्यानां कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदुः॥
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणाः॥
त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म प्राहुर्मनीषिणः॥
यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यमिति चापरे॥ ३॥
निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भरतसत्तम॥ त्या

गी॰ १८
१५५

गोहिपुरुषव्याघ्रत्रिविधःसंप्रकीर्तितः॥४
यज्ञोदानंतपश्चैवनत्याज्यंकार्यमेवतत्॥
यज्ञोदानंतपश्चैवपावनानिमनीषिणां॥ ५
एतान्यपितुकर्माणिसंगंत्यक्त्वाफलानिच
कर्तव्यानीतिमेपार्थनिश्चितंमतमुत्तमं॥६
नियतस्यतुसंन्यासःकर्मणोनोपपद्यते॥मो

हात्तस्य परित्यागस्तामसः परिकीर्तितः ॥ ७
दुःखमित्येव यत्कर्म कायक्लेशभयात्त्यजे
त् ॥ स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभे
त् ॥ ८ ॥ कार्यमित्येव यत्कर्म नियतं क्रियतेर्जु ८
न ॥ संगं त्यक्त्वा फलं चैव स त्यागः सात्त्विको मतः ॥
न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुषज्जते ॥ त्या

गी०
१५८

गीसत्वसमाविष्टोमेधावीछिन्नसंशयः ॥ १०
नहिदेहभृताशक्यंत्यक्तुंकर्माण्यशेषतः
यस्तुकर्मफलत्यागीसत्यागीत्यभिधीयते ॥
अनिष्टमिष्टंमिश्रंचत्रिविधंकर्मणःफलं ॥
भवत्यत्यागिनांप्रेत्यनतुसंन्यासिनांक्वचित् ॥ १२
पंचैतानिमहाबाहोकारणानिनिबोधमे ॥

सांख्येकृतांतेप्रोक्तानिसिद्धयेसर्वकर्मणां ॥ ॥
धिष्टानंतथाकर्ताकरणंचपृथग्विधं ॥
विविधाश्चपृथक्चेष्टादैवंचैवात्रपंचमं ॥ १४
शरीरवांमनोभिर्यत्कर्मप्रारभतेनरः ॥ न्या
य्यंवाविपरीतंवापंचैतेतस्यहेतवः ॥ १५ ॥ त
त्रैवंसत्यकर्तारमात्मानंकेवलंतुयः ॥ प

पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्नसपश्यतिदुर्मतिः ॥१६
यस्यनाहंकृतोभावोबुद्धिर्यस्यनलिप्यते ॥
हत्वापिसइमांल्लोकान्नहंतिननिबध्यते ॥१७
ज्ञानंज्ञेयंपरिज्ञाताात्रिविधाकर्मचोदना ॥
करणंकर्मकर्तेतित्रिविधःकर्मसंग्रहः ॥१८
ज्ञानंकर्मचकर्ताचत्रिधैवगुणभेदतः ॥ प्रो

च्यते गुणसंख्याने यथावछृणु तान्यपि ॥ १५
सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते ॥
अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्वि
कं ॥२०॥ पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान्पृ
थग्विधान् ॥ वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं वि
द्धि राजसम् ॥२१॥ यत्तु कृत्स्नवदेकस्मिन्का

गी॰
१५८

र्येसक्तमहैतुकम्॥ अतत्वार्थवदल्पंचतत्
तामसमुदाहृतम्॥२२॥ नियतंसंगरहितमरा
गद्वेषतःकृतम्॥ अफलप्रेप्सुनाकर्मयत्त
त्सात्विकमुच्यते॥२३॥ यत्तुकामेप्सुनाकर्म
साहंकारेणवापुनः॥ क्रियतेबहुलायास
तद्राजसमुदाहृतम्॥२४॥ अनुबंधंक्षयंहिं

सामनवेक्ष्यचपौरुषम्॥मोहादारभ्यते
कर्मयत्तत्तामसमुच्यते॥२५॥मुक्तसंगो
नहंवादीधृत्युत्साहसमन्वितः॥सिद्ध्य
सिद्ध्योर्निर्विकारःकर्तासात्विकउच्य
ते॥२६॥रागीकर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धोहिंसा
त्मकोशुचिः॥हर्षशोकान्वितःकर्ताराज

गी॰ ८
१५९

सःपरिकीर्तिताः॥२७॥अयुक्तःप्राकृतः
स्तब्धःशठोनैष्कृतिकोलसः॥विषादी
दीर्घसूत्रीचकर्तातामसउच्यते॥२८॥बुद्धे
र्भेदंधृतेश्चैवगुणतस्त्रिविधंशृणु॥प्रोच्य
मानमशेषेणपृथक्त्वेनधनंजय॥२९॥प्र
वृत्तिंचनिवृत्तिंचकार्याकार्येभयाभये॥ब

यंमोतंचयावेत्तिबुद्धिःसापार्थसात्विकी॥ ३०:
ययाधर्ममधर्मंचकार्यंचाकार्यमेवच॥
अयथावत्प्रजानातिबुद्धिःसापार्थराजसी॥ ३१॥
अधर्मंधर्ममितियामन्यतेतमसावृता॥
सर्वार्थान्विपरीतांश्चबुद्धिःसापार्थतामसी॥ ३२॥
धृत्याययाधारयतेमनःप्राणेंद्रियक्रिया॥

गी° १८
१५८

योगेनाव्यभिचारिण्या धृतिः सा पार्थ सा
त्विकी ॥ ३३ ॥ यया तु धर्मकामार्थान्धृत्या धा
रयतेर्जुन ॥ प्रसंगेन फलाकांक्षी धृतिः सा पा
र्थ राजसी ॥ यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मद
मेव च ॥ न विमुंचति दुर्मेधा धृतिः सा पार्थ ता
मसी ॥ ३५ ॥ सुखं त्विदानीं त्रिविधं शृणु मे भ

रतर्षभ ॥ अभ्यासाद्रमते यत्र दुःखांतं च नि
गच्छति ॥ ३६ ॥ यत्तदग्रे विषमिव परिणामे
मृतोपमं ॥ तत्सुखं सात्विकं प्रोक्तमात्मबु
द्धिप्रसादजं ॥ ३७ ॥ विषयेंद्रियसंयोगाद्यत्त
दग्रेमृतोपमं ॥ परिणामे विषमिव तत्सुखं रा
जसं स्मृतं ॥ ३८ ॥ यदग्रे चानुबंधे च मोहन

गीं.
१५१

मोहनमात्मनः॥ निद्रालस्यप्रमादोत्थंतत्ताम
मुदाहृतं॥३९॥ नतदस्तिपृथिव्यांवादिवि
देवेषुवापुनः॥ सत्वंप्रकृतिजैर्मुक्तंयदेभिः
स्यात्त्रिभिर्गुणैः॥४०॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशांशू
द्राणांचपरंतप॥ कर्माणिप्रविभक्तानिस्वभा
वप्रभवैर्गुणैः॥४१॥ शमोदमस्तपःशौचंक्षां

तिरार्जवमेवच ॥ ज्ञानविज्ञानमास्तिक्यंब्र
ह्मकर्मस्वभावजं ॥ ४२ ॥ शौर्यंतेजोधृतिर्दा
क्ष्यंयुद्धेचाप्यपलायनं ॥ दानमीश्वरभाव
श्चक्षात्रंकर्मस्वभावजं ॥ ४३ ॥ कृषिगोरक्ष
वाणिज्यंवैश्यकर्मस्वभावजम् ॥ परिच
र्यात्मकंकर्मशूद्रस्यापिस्वभावजं ॥ ४४ ॥

गी॰ १८
१५०

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं लभते नरः॥
स्वकर्मनिरतः सिद्धिं यथा विन्दति तच्छृणु
यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वमिदं ततं॥ स्व
कर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विन्दति मानवः॥ ४६
श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठिता
त॥ स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः॥ ४७

स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषं
सहजं कर्म कौंतेय सदोषमपि न त्यजेत् ।
सर्वारंभा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवावृताः ॥ ४८
असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहः ।
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां संन्यासेनाधिगच्छ
ति ॥ ४९ ॥ सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म तथाप्नोति

गी॰
१५०

निबोधमे ॥ समासेनैव कौंतेय निष्ठा ज्ञानस्य
या परा ॥५०॥ बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मा
नं नियम्य च ॥ शब्दादींविषयांस्त्यक्त्वा रा
गद्वेषौव्युदस्य च ॥५१॥ विविक्तसेवी लघ्वाशी य
तवाक्कायमानसः ॥ ध्यानयोगपरो नि
त्यं वैराग्यं समुपाश्रितः ॥५२॥ अहंकारं ब

लंदर्पंकामंक्रोधंपरिग्रहं॥ विमुच्यनिर्ममः
शांतोब्रह्मभूयायकल्पते॥ ५३॥ ब्रह्मभूतः
प्रसन्नात्मानशोचतिनकांक्षति॥ समःसर्वे
षुभूतेषुमद्भक्तिंलभतेपरां॥ ५४॥ भक्त्या
मामभिजानातियावान्यश्चास्मितत्वतः॥
ततोमांतत्वतोज्ञात्वाविशतेतदनंतरं॥ ५५

गी॰
१५१

सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्व्यपाश्रय ॥
मत्प्रसादादवाप्नोति शाश्वतं पदमव्ययं ॥ ५६
चेतसा सर्वकर्माणि मयि संन्यस्य मत्परा ॥
बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्तः सततं भव ॥५७
मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात्तरिष्यति ॥
अथ चेत्त्वमहंकारान्न श्रोष्यसि विनंक्ष्यसि ॥ ५८

यदहंकारमाश्रित्यनयोत्स्यइतिमन्यसे॥
मिथ्यैषव्यवसायस्तेप्रकृतिस्त्वांनियोक्ष्य
ति॥५९॥स्वभावजेनकौंतेयनिबद्धःस्वेन
कर्मणा॥कर्तुंनेच्छसियन्मोहात्करिष्य
स्यवशोपितत्॥६०॥ईश्वरःसर्वभूतानां
हृद्देशेर्जुनतिष्ठति॥भ्रामयन्सर्वभूतानि

गी॰
१५८

यंत्रारूढानि मायया ॥६१॥ तमेव शरणं गं
छ सर्वभावेन भारत ॥ तत्प्रसादात्परां शां
तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् ॥६२॥ इति ते
ज्ञानमाख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं मया ॥ विमृ
श्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥६३॥
सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः ॥ इ

ष्टोसिमेदृढमतिततोवक्ष्यामितेहितं॥ ६४
मन्मनाभवमद्भक्तोमद्याजीमांनमस्कुरु
मामेवैष्यसिसत्यंतेप्रतिजानेप्रियोसिमे॥ ६५
सर्वधर्मान्परित्यज्यमामेकंशरणंव्रज। अ
हंत्वासर्वपापेभ्योमोक्षयिष्यामिमाशुच॥ ६६
इदंतेनातपस्कायनाभक्तायकदाचन।

गी॰
१५८

नचाशुश्रूषवेवाच्यंनचमांयोभ्यसूयति ॥६७
यइमंपरमंगुह्यंमद्भक्तेष्वभिधास्यति ॥ भ
क्तिंमयिपरांकृत्वामामेवैष्यत्यसंशयः ॥६८
नचतस्मान्मनुष्येषुकश्चिन्मेप्रियकृत्तमः ॥
भविताचनमेतस्मादन्यःप्रियतरोभुवि ॥६९
अध्येष्यतेचयइमंधर्म्यंसंवादमावयोः ॥

ज्ञानयज्ञेनतेनाहमिष्टःस्यामितिमेमतिः॥ ७०॥
श्रद्धावाननसूयश्चशृणुयादपियोनरः॥
सोपिमुक्तःशुभांल्लोकान्प्राप्नुयात्पुण्यकर्म
णां॥७१॥कच्चिदेतच्छ्रुतंपार्थत्वयैकाग्रेण
चेतसा॥कच्चिदज्ञानसंमोहःप्रणष्टस्तेध
नंजय॥७२॥अर्जुनउवाच॥नष्टोमोहःस्मृ

गी॰
१५५

विलेख्वानव्यमोदात्मयाच्युत॥ स्थितोस्मि
गतसंदेहः करिष्ये वचनं तव॥७३॥ संज
यउवाच॥ इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च म
हात्मनः॥ संवादमिममश्रौषमद्भुतं रोम
हर्षणम्॥७४॥ व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गु
ह्यमहं परम्॥ योगं योगेश्वरात्कृष्णात्सा

त्साक्षात्कथयतः स्वयम् ॥७५॥ राजन्सं
स्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतं ॥ केशवा
र्ज्जुनयोः पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहुः ॥७६॥
तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरेः ॥ वि
स्मयो मे महान्राजन्हृष्यामि च पुनः पुनः ॥
७७॥ यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्ध

मंति

गी॰ १५५

रः ॥ तत्रश्रीर्विजयोभूतिर्ध्रुवानीतिर्मतिर्मम ॥
७८ ॥ इतिमहाभारतेशतसहस्रसंहि
तायांभीष्मपर्वणि ॥ श्रीभगवद्गीतासूप
निषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्री
कृष्णार्जुनसंवादेमोक्षसंन्यासयोगो
नामाष्टादशोध्यायः १८

समाप्तोयं श्रीगीताभगवती ॥

स॰ १

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ यस्य स्मरणमात्रेण जन्मसं

सारबंधनात् ॥ विमुच्यते न

मस्तस्मैविष्णवेप्रभविष्णवे॥१॥ नमःसम
स्तभूतानामादिभूतायभूभृते॥ अनेकरूप
रूपायविष्णवेप्रभविष्णवे॥२॥ वैशंपायनउ
वाच॥ श्रुत्वाधर्मानशेषेणपावनानिचसर्व
शः॥ युधिष्ठिरःशांतनवंपुनरेवाभ्यभाषत॥
युधिष्ठिरउवाच॥ किमेकंदैवतंलोकेकिंवा

स·
२

प्येकं परायणं ॥ स्तुवंतः कंकमर्चंतः प्राप्नु
युर्मानवाः शुभम् ॥ को धर्मः सर्वधर्माणां
भवतः परमो मतः ॥ किं जपन्मुच्यते जंतुर्ज
न्मसंसारबंधनात् ॥ ७ ॥ भीष्म उवाच ॥ जग
त्प्रभुं देवदेवमनंतं पुरुषोत्तमम् ॥ स्तुवन्ना
मसहस्रेण पुरुषः सततोत्थितः ॥ ८ ॥ तमेव

वृगोवेयत्रिसंभक्ताशुकहद्भमृखायम ॥ ध्या
येल्लवनमस्येवयनमानल्लमवव ॥ ७ ॥ त्र
लोटितिधंनेविस्मृमवेलोकमरेखे ॥ लो
काधलेल्लवेतित्यमवेउःखातितिगोभवेन ॥ ८
ब्रह्माणमवेधमजेलोकानांकीतिवधंन ॥
लोकनाथंमरहनमवेभूतमवाहवम ॥ ९ ॥

स॰ ३

एषमेसर्वधर्माणांधर्मोधिकतमोमतः॥ ९
यद्भक्त्यापुंडरीकाक्षंस्तवैरर्चेन्नरःसदा॥ १०॥
परमंयोमहत्तेजःपरमंयोमहत्तपः॥ पर
मंयोमहद्ब्रह्मपरमंयःपरायणम्॥
पवित्राणांपवित्रंयोमंगलानांचमंगलं॥
दैवतंदेवतानांचभूतानांयोव्ययःपिता॥

यतः सर्वाणि भूतानि भवंत्यादियुगागमे ॥
यस्मिंश्च प्रलयं यांति पुनरेव युगक्षये ॥ १४
तस्य लोकप्रधानस्य जगन्नाथस्य भूपते ॥
विष्णोर्नामसहस्रं मे शृणु पापभयापहं ॥ १५
यानि नामानि गौणानि विख्यातानि महा
त्मनः ॥ ऋषिभिः परिगीतानि तानि वक्ष्या

से॰ ४

मिथुनये ॥५॥ ऋषिर्नाम्नांसहस्रस्यवेदा
व्यासोमहामतिः ॥ छंदोनुष्टुप्तथादेवोभ
गवान्देवकीसुतः ॥१८॥ ॐविस्नुंजिस्नुंम
हाविस्नुंप्रभविस्नुंमहेस्वरम ॥ अनेकरू
पदैत्यान्तंनमामिपुरुषोत्तमम ॥१९॥ श्री
वेदव्यासउवाच ॥ अस्यश्रीविस्नोर्दिव्यस

हस्रनामस्तोत्रमालामंत्रस्य॥ श्रीभगा-
वान्वेदव्यासऋषिः॥ अनुष्टुप्छंदः॥ श्रीकृ-
ष्णःपरमात्मादेवता॥ आत्मयोनिःस्वयंजा-
त इति बीजम्॥ देवकीनंदनःस्रष्टेतिशा-
क्तिः॥ उद्भवःक्षोभणोदेवइतिपरमोमंत्रः
शंखभृन्नंदकीचक्रीतिकीलकम्॥ शार्ङ्ग-

म॰
५

शिखायै नमः सामगः सामेति कवचं ॥ शार्ङ्गः प
नागदा परइत्यस्त्रं ॥ विष्णुर्विष्णुर्वषट्कार
इति ध्यानम् ॥ श्रीविष्णोः प्रीत्यर्थं दिग्बंधह
म नाम जपे विनियोगः ॥ अथ कृष्णादिन्या
सः ॥ शिरसि वेदव्यासकृष्णद्वैपायनाय नमः ॥ मुखे ॥
अनुष्टुप्छन्दसे नमः ॥ हृदि ॥ श्रीकृष्णपरमा

स्मादेवतायैनमः॥ गुह्ये॥ अमृतांशूद्भवो
भानुरितिबीजायनमः॥ पादयो॥ देवकी
नन्दनः स्रष्टेतिशक्तयेनमः॥ सर्वांग॥ शं
खभृन्नन्दकीचक्रेतिकीलकायनमः॥
करसंपुटे॥ ममश्रीकृष्णप्रीत्यर्थे॥ पाठेवि
नियोगः॥ अथकरन्यासः॥ ॐविश्वंवि

सु:
९

स्वं षट्कारइअंगुष्ठाभ्यां नमः॥ अमृता-
शूद्रोभागिरिति तर्जनीभ्यां नमः॥ ब्रह्म-
लिपाग्रब्रह्मकृद्ध्योति मध्यमाभ्यां नमः॥
सर्वागिविद्वरलोभ्यः इत्यनामिकाभ्यां नमः॥
यातिस्योज्योतितादित्यः इत्यकनिष्ठिकाभ्यां
नमः॥ सांगोपल्वापरइति करतलकरपृ-

ष्ठाभ्यांनमः॥ इतिकरन्यासः॥ अथषडंग
न्यासः॥ विश्वंविष्णुर्वषट्कारइतिहृद
यायनमः॥ अमृतांशूद्भवोभानुरिति।
शिरसेस्वाहा॥ ब्रह्मण्योब्रह्मकृद्ब्रह्मे
तिशिखायैवौषट्॥ सुवर्णबिंदुरक्षोभ्य
इतिकवचायहुं॥ आदित्योज्योतिरादि

इति

सं॰ ८

म्नेत्रत्रयायवौषट् ॥ शांर्गधन्वागदाय
ररन्त्रमैफट् ॥ अथध्यानम् ॥ शांताका
रंभुजगशयनंपद्मनाभंसुरेशं ॥ विश्वाधा
रंगगनसदृशंमेघवर्णंशुभांगं ॥ लक्ष्मीकां
तंकमलनयनंयोगिभिर्ध्यानगम्यं ॥ वंदे
विष्णुंभवभयहरंसर्वलोकनाथं ॥१॥

ॐविश्वंविष्णुर्वषट्कारोभूतभव्यभवत्प्रभुः ॥
भूतकृद्भूतभृद्भावोभूतात्माभूतभावनः ॥ १ ॥
पूतात्मापरमात्माचमुक्तानांपरमागतिः ॥
अव्ययःपुरुषःसाक्षीक्षेत्रज्ञोक्षरएवच ॥ २ ॥
योगोयोगविदांनेताप्रधानपुरुषेश्वरः ॥
नारसिंहवपुःश्रीमान्केशवःपुरुषोत्तमः ॥ ३ ॥

स॰
८

सर्वःशर्वःशिवस्थाणुर्भूतादिर्निधिरव्ययः॥
संभवोभावनोभर्ताप्रभवःप्रभुरीश्वरः॥२२॥
स्वयंभूःशंभुरादित्यःपुष्कराक्षोमहास्वनः॥
अनादिनिधनोधाताविधाताधातुरुत्तमः॥ २२
अप्रमेयोहृषीकेशःपद्मनाभोमरप्रभुः॥
विश्वकर्मामनस्त्वष्टास्थविष्ठस्थविरोध्रुवः॥१

अग्राह्यः शाश्वतः कृष्णो लोहिताक्षः प्रत-
र्दनः ॥ प्रभूतस्त्रिककुब्धाम पवित्रं मंगलं
परम् ॥ २५ ॥ ईशानः प्राणदः प्राणो ज्येष्ठः
श्रेष्ठः प्रजापतिः ॥ हिरण्यगर्भो भूगर्भो ।
माधवो मधुसूदनः ॥ २६ ॥ ईश्वरो विक्रमी
धन्वी मेधावी विक्रमः क्रमः ॥ अनुत्तमो

स॰ ५

दुराधर्षः कृतज्ञः कृतिरात्मवान् ॥ २१ ॥ सु
रेशः शरणं शर्म विश्वरेताः प्रजाभवः ॥ अहः संवत्सरो व्यालः
प्रत्ययः सर्वदर्शनः ॥ २२ ॥ अजः सर्वेश्वरः
सिद्धः सिद्धिः सर्वादिरच्युतः ॥ वृषाकपि
रमेयात्मा सर्वयोगविनिःसृतः ॥ २३ ॥ व

र्वसुमनासत्यःसमात्मासम्मितासम॥
अमोघःपुंडरीकाक्षोवृषकर्मावृषा
कृतिः॥ ३ ॥ रुद्रोबहुशिराबभ्रुर्विश्वयो
निःशुचिश्रवाः॥ अमृतःशाश्वतःस्था
णुर्वरारोहोमहातपाः॥ २ ॥ सर्वगःसर्व
विद्भानुर्विष्वक्सेनोजनार्दनः॥ वेदोवेद

सु.
१.

विदंगोवेदांगोवेदवित्कविः ॥३२॥ लो
काध्यक्षसुराध्यक्षोधर्माध्यक्षःकृताकृ
तः ॥ चतुरात्माचतुर्व्यूहश्चतुर्दंष्ट्रश्चतुर्भु
जः ॥३३॥ भ्राजिष्णुर्भोजनंभोक्तासहिष्णुर्जग
दादिजः ॥ अनघोविजयोजेताविश्वयोनि
पुनर्वसुः ॥३४॥ उपेन्द्रोवामनःप्रांशुरमोघः

शुचिरूर्जितः ॥ अतीन्द्रः संग्रहः सर्गो धृता
त्मा नियमो यमः ॥ ३५ ॥ वेद्यो वैद्यः सदायो
गी वीरहा माधवो मधुः ॥ अतीन्द्रियो महा
मायो महोत्साहो महाबलः ॥ ३६ ॥ महा
बुद्धिर्महावीर्यो महाशक्तिर्महाद्युतिः ॥
अनिर्देश्यवपुः श्रीमानमेयात्मा महाद्रि

म॰
११

धृक्॥१९॥ महेष्वासोमहीभर्त्ताश्रीनिवासः
सतांगतिः॥ अनिरुद्धःसुरानन्दोगोविन्दो
गोविदांपतिः॥२०॥ मरीचिर्दमनोहंसःसु
पर्णोभुजगोत्तमः॥ हिरण्यनाभःसुतपाप
द्मनाभःप्रजापतिः॥२१॥ अमृत्युःसर्वदृक्सिं
हःसंधातासंधिमान्स्थिरः॥ अजोदुर्मर्षणः

श्रान्ताविष्णुनाम्नासगरिहा ॥४०॥ गुरु
र्गुरुतमोधामसत्यःसत्यपराक्रमः ॥ नि
मिषोनिमिषःस्रग्वीवाचस्पतिरुदारधी :॥४१॥
रग्रणीग्रामणीश्रीमान्न्यायोनेतासमी
रणः ॥ सहस्रमूर्धाविश्वात्मासहस्राक्षः
सहस्रपात् ॥४२॥ आवर्तनोनिवृत्तात्मा

स.
१२

संवत्सरः सर्वदर्शनः ॥ अहः संवर्तको व
ह्निरनिलो धरणीधरः ॥४२॥ सुप्रसादः
प्रसन्नात्मा विश्वधृग्विश्वभुग्विभुः ॥ सत्क
र्त्ता सत्कृतः साधुर्जह्नुर्नारायणो नरः ॥४३
असंख्येयोऽप्रमेयात्मा विशिष्टः शिष्टकृ
च्छुचिः ॥ सिद्धार्थः सिद्धसंकल्पः सिद्धिद

सिद्धिसाधनः॥४५॥वृषाहीवृषभोवि
ष्णुर्वृषपर्वावृषोदरः॥वर्द्धनोवर्द्धमान
श्चविविक्तःश्रुतिसागरः॥४६॥सुभु
जोदुर्धरोवाग्मीमहेन्द्रोवसुदोवसुः॥नै
करूपोबृहद्रूपःशिपिविष्टःप्रकाशनः॥
ओजस्तेजोद्युतिधरःप्रकाशात्माप्रताप

स.
११

नः ॥ ऋद्धः स्पष्टाक्षरोमंत्रश्चंद्रांशुर्भास्क
रद्युतिः ॥४८॥ अमृतांशूद्भवोभानुःशश
बिंदुःसुरेश्वरः ॥ औषधंजगतःसेतुःसत्यध
र्मपराक्रमः ॥४९॥ भूतभव्यभवन्नाथःप
वनःपावनोनलः ॥ कामहाकामकृत्कां
तःकामःकामप्रदःप्रभुः ॥५०॥ युगादि

कृद्युगावर्त्तो नैकमायो महाशनः ॥ अ
दृश्यो व्यक्तरूपश्च सहस्रजिदनंतजित् ॥५१॥
इष्टो विशिष्टः शिष्टेष्टः शिखंडी नहु
षो वृषः ॥ क्रोधहा क्रोधकृत्कर्त्ता विश्व
बाहुर्महीधरः ॥५२॥ अच्युतः प्रथितः ।
प्राणः प्राणदो वासवानुजः ॥ अपांनि ।

स॰ १४ धिरधिष्ठानमप्रमत्तः प्रतिष्ठितः ॥५३॥
स्कन्दः स्कन्दधरो धुर्यो वरदो वायुवाह
नः ॥ वासुदेवो बृहद्भानुरादिदेवः पुरंदरः
५४ ॥ अशोकस्तारणस्तारः शूरः शौरि
र्जनेश्वरः ॥ अनुकूलः शतावर्तः पद्मी प
द्मनिभेक्षणः ॥ ५५ ॥ पद्मनाभोरविन्दाक्षः

पद्मगर्भः शरीरभृत् ॥ महर्द्धिर्ऋद्धो वृ
द्धात्मा महाक्षो गरुडध्वजः ॥५८॥ अतु
लः शरभो भीमः समयज्ञो हविर्हरिः ॥
सर्वलक्षणलक्षण्यो लक्ष्मीवान् समिति
ञ्जयः ॥५९॥ विक्षरो रोहितो मार्गो हेतु
र्दामोदरः सहः ॥ महीधरो महाभागो

स॰ १५

वेगवानमिताशनः ॥५५॥ उद्भवः क्षोभणो
देवः श्रीगर्भः परमेश्वरः ॥ करणं कारणं
कर्ता विकर्ता गहनो गुहः ॥५६॥ व्यवसा
यो व्यवस्थानः संस्थानः स्थानदो ध्रुवः ॥
परर्द्धिः परमस्पष्टः तुष्टः पुष्टः शुभेक्षणः ॥५७॥
रामो विरामो विरजो मार्गो नेयो नयो नयः ॥

वीरः शक्तिमतां श्रेष्ठो धर्मो धर्मविदुत्तमः
वैकुंठः पुरुषः प्राणः प्राणदः प्रणवः पृ
थुः ॥ हिरण्यगर्भः शत्रुघ्नो व्याप्तो वायुरधो
क्षजः ॥ ८२ ॥ ऋतुः सुदर्शनः कालः परमे
ष्ठी परिग्रहः ॥ उग्रः संवत्सरो दक्षो विश्रा
मो विश्वदक्षिणः ॥ ८३ ॥ विस्तारः स्थाव

रुःस्थाणुःप्रमाणंबीजमव्ययं॥अर्थोन
र्थोमहाकोशोमहाभोगोमहाधनः॥८४
अनिर्विण्णःस्थविष्ठोभूधर्मयूपोमहाम
खः॥नक्षत्रनेमिर्नक्षत्रीक्षमःक्षामःसमी
हनः॥८५॥यज्ञइज्योमहेज्यश्चक्रतुःसत्रं
सतांगतिः॥सर्वदर्शीविमुक्तात्मासर्वज्ञो

ज्ञानमुत्तमं ॥ ८८ ॥ सुव्रतः सुमुखः सूक्ष्मः
सुघोषः सुखदः सुहृत् ॥ मनोहरो जितक्रो
धो वीरबाहुर्विदारणः ॥ ८९ ॥ स्वापनः
स्ववशो व्यापी नैकात्मा नैककर्मकृत् ॥
वत्सरो वत्सलो वत्सी रत्नगर्भो धनेश्वरः ॥ ९०
धर्मगुब्धर्मकृद्धर्मी सदसत्क्षरमक्षरं ॥

स॰
१२

अविज्ञातासहस्रांशुविधाताकृतल-
क्षणः ॥ ६ ॥ गभस्तिनेमिःसत्वस्थःसिं-
होभूतमहेश्वरः ॥ आदिदेवोमहादेवो
देवेशोदेवभृद्गुरुः ॥ ७ ॥ उत्तरोगोपति-
र्गोप्ताज्ञानगम्यःपुरातनः ॥ शरीरभूतभृ-
द्भोक्ताकपींद्रोभूरिदक्षिणः ॥ ८ ॥ सो

मपोमृतपः सोमः पुरुजित्पुरुसत्तम :॥
विनयोजयः सत्यसंधोदाशार्हः सात्व
तांपतिः ॥७२॥ जीवोविनयितासाक्षी
मुकुंदोमितविक्रमः ॥ अंभोनिधिरनंता
त्मामहोदधिशयोंतकः ॥७३॥ अजो
महार्हः स्वाभाव्योजितामित्रः प्रमोदन :॥

स॰
१८

आनंदो नंदनो नंदः सत्यधर्मा त्रिविक्र-
मः ॥७४॥ महर्षिः कपिलाचार्यः कृतज्ञो
मेदिनीपतिः ॥ त्रिपदस्त्रिदशाध्यक्षो म-
हाशृंगः कृतांतकृत् ॥७५॥ महावराहो
गोविंदः सुषेणः कनकांगदी ॥ गुह्यो
गभीरो गहनो गुप्तश्चक्रगदाधरः ॥७६

वेधाः स्वंगो जिनाकस्मो हृदः संकर्षणो
मुतः ॥ वरुणो वारुणो हृबलः शक्रातो
महामनाः ॥७७॥ भगवान्भूगृहातदोवन
मालीहलायुधः ॥ ग्रातिस्यास्यातिनाटि
यः सहिस्रगोतिमतमः ॥७८॥ मधवाव
रुपरश्रुदारुणोइविणाश्वदा ॥ दिवस्पः

म॰
५५

क्सर्वदृग्व्यासोवाचस्पतिरयोनिजः॥७९
त्रिसामःसामगःसामनिर्वाणंभेषजंभिष
क्॥संन्यासकृच्छमःशांतोनिष्ठाशांतिप
रायणः॥८०॥शुभांगःशांतिदःस्रष्टाकु
मुदःकुवलेशयः॥गोहितोगोपतिर्गोप्ता
वृषभाक्षोवृषप्रियः॥८१॥अनिवर्तीनि

वृत्तात्मा संक्षेप्ता क्षेमकृच्छिवः॥श्रीवत्स
वक्षः श्रीवासः श्रीपतिः श्रीमतांवरः॥८२॥
श्रीदः श्रीशः श्रीनिवासः श्रीनिधिः श्रीवि
भावनः॥श्रीधरः श्रीकरः श्रेयः श्रीमांल्लो
कत्रयाश्रयः॥८३॥स्वक्षः स्वंगः शतानंदो
नंदिर्ज्योतिर्गणेश्वरः॥विजितात्मा विधेया

स॰
२॰

त्मा सत्कीर्तिश्छिन्नसंशयः ॥ ८४ ॥ उदीर्णः
सर्वतश्चक्षुरनीशः शाश्वतस्थिरः ॥ भूशयो
भूषणो भूतिर्विशोकः शोकनाशनः ॥ ८५
अर्चिष्मानर्चितः कुंभो विशुद्धात्मा विशोध
नः ॥ अनिरुद्धोप्रतिरथः प्रद्युम्नोमितविक्र
मः ॥ ८६ ॥ कालनेमिनिहा वीरः शौरि

जनेश्वरः॥त्रिलोकात्मात्रिलोकेशःकेश
वःकेशिहाहरिः॥८८॥कामदेवःकामपा
लःकामीकामकृतागमः॥अनिर्देश्य
वपुर्विष्णुर्वीरोनंतोधनंजयः॥८९॥ब्रह्म
ण्योब्रह्मकृद्ब्रह्माब्रह्मब्रह्मविवर्धनः॥
ब्रह्मविद्ब्राह्मणोब्रह्मीब्रह्मज्ञोब्राह्मण

स.
११

प्रियः ॥७१॥ महाक्रमो महाकर्मा महाते
जा महोरगः ॥ महाक्रतु महायज्वा महा
यज्ञो महाहविः ॥ ७२ ॥ स्तव्यः स्तवप्रिया
स्तोत्रं स्तुतिः स्तोता रणप्रियः ॥ पूर्णः पू
रयिता पुण्यः पुण्यकीर्तिरनामयः ॥७३॥
मनोजवस्तीर्थकरो वसुरेता वसुप्रदः ॥

वसुप्रदो वासुदेवो वसुर्वसुमना हविः ॥ ७२ ॥
सद्गतिः सत्कृतिः सत्ता सद्भूतिः सत्परायणः ।
शूरसेनो यदुश्रेष्ठः सन्निवासः सुयामुनः ॥ ७
भूतावासो वासुदेवः सर्वासुनिलयोनल॥ः
दर्पहा दर्पदो दृप्तो दुर्धरोऽथापराजितः ॥ ७४
विश्वमूर्तिर्महामूर्तिर्दीप्तमूर्तिरमूर्तिमान्

सु.
२२

अनेकमूर्त्तिरव्यक्तः शतमूर्त्तिशताननः ॥ ७ ८
एकोनैकः सवः कः किंयत्तत्पदमनुत्तमं ॥
लोकबंधुर्लोकनाथो माधवो भक्तवत्सल ॥ :७८
सुवर्णवर्णो हेमांगो वरांगश्चंदनांगदी ॥ वी
रहा विषमः शून्यो घृताशीरचलश्चलः ॥ ७ ९
अमानी मानदो मान्यो लोकस्वामी त्रिलोक

धृत॥ सुमेधा मेधजो धन्यः सत्यमेधा धरा
धरः॥९८॥ तेजोवृषो द्युतिधरः सर्वशस्त्र
भृतांवरः॥ प्रग्रहो निग्रहो व्यग्रो नैकशृंगो
गदाग्रजः॥९९॥ चतुर्मूर्तिश्चतुर्बाहुश्चतुर्व्यू
हश्चतुर्गतिः॥ चतुरात्मा चतुर्भावश्चतुर्वेद
विदेकपात॥१००॥ समावर्तो निवृत्तात्मा दु

से.
२२

जेयोऽनतिक्रमः॥ दुर्लभो दुर्गमो दुर्गो दुरा
वासो दुरारिहा॥१०१॥ शुभांगो लोकसारंगः
सुतंतुस्तंतुवर्धनः॥ इंद्रकर्मा महाकर्मा कृ
तकर्मा कृतागमः॥१०२॥ उद्भवः सुन्दरः सुन्दो
रत्ननाभः सुलोचनः॥ अर्को वाजसनः शृंगी
जयंतः सर्वविज्जयी॥१०३॥ सुवर्णबिंदुरक्षोभ्यः

सर्ववागीश्वरेश्वरः ॥ महाह्रदो महागर्तो
महाभूतो महानिधिः ॥१०४॥ कुमुदः कुंद
रः कुंदः पर्जन्यः पवनोनलः ॥ अमृताशो
मृतवपुः सर्वज्ञः सर्वतोमुखः ॥१०५॥ सुल
भः सुव्रतः सिद्धः शत्रुजिच्छत्रुतापनः ॥ न्य
ग्रोधोदुम्बरोश्वत्थश्चाणूरांध्रनिषूदनः ॥१०६

स॰ २४

सहस्रार्चिःसप्तजिह्वःसप्तैधाःसप्तवाहनः
रमूर्तिरनघोचिंत्योभयकृद्भयनाशनः॥१। ७
अणुर्बृहत्कृशःस्थूलोगुणभृन्निर्गुणोमहा
न्॥अधृतःस्वधृतःस्वास्यःप्राग्वंशोवंशवा
र्द्धनः॥१०८॥भारभृत्कथितोयोगीयोगीशः
सर्वकामदः॥आश्रमःश्रमणःक्षामःसुप

र्णोवायुवाहनः॥१०४॥धनुर्धरोधनुर्वेदोदंडो
दमयितादमः॥अपराजितःसर्वसहोनियं
तानियमोयमः॥१०५॥सत्ववान्सात्विकःस
त्यःसत्यधर्मपरायणः॥अभिप्रायःप्रिया
र्होर्हःप्रियकृत्प्रीतिवर्द्धनः॥१०६॥विहायस
गतिर्ज्योतिःसुरुचिर्हुतभुग्विभुः॥रविर्विरो

६

स॰
५५

वनःसूर्यःसवितारविलोचनः॥११३॥अनंतो
हुतभुग्भोक्तासुखदोनैकदोग्रजः॥अनि
र्विण्णःसदामर्षीलोकाधिष्ठानमद्भुतः॥११
सनात्सनातनतमःकपिलःकपिरव्ययः॥
स्वस्तिदःस्वस्तिकृत्स्वस्तिस्वस्तिभुग्स्वस्ति
दक्षिणः॥११४॥अरौद्रःकुण्डलीचक्रीविक्र

मूर्जितशासनः। शब्दातिगःशब्दसहःशि
शिरःशर्वरीकरः॥११५॥अक्रूरःपेशलोद
क्षोदक्षिणःक्षमिणांवरः॥विद्वत्तमोवीतभ
यःपुण्यश्रवणकीर्तनः॥११६॥उत्तारणो
दुःष्कृतिहापुण्योदुःस्वप्ननाशनः॥वीरहा
रक्षणःसंतोजीवनःपर्यवस्थितः॥११७॥अ

न

स॰
११८

नैकरूपोनंतश्रीर्जितमन्युर्भयापहः॥ चतुरस्रो
गभीरात्मा विदिशो व्यादिशो दिशः॥ ११५॥ अ
नादिर्भूर्भुवोलक्ष्मीः सुवीरो रुचिरांगदः॥ ज
ननोजनजन्मादिर्भीमोभीमपराक्रमः॥ ११६
आधारनिलयोधाता पुष्पहासः प्रजागरः॥
ऊर्ध्वगः सत्पथाचारः प्राणदः प्रणवः पणः॥ ११७

प्रमाणं प्राणनिलयः प्राणभृत्प्राणजीव
नः ॥ तत्त्वं तत्त्वविदेकात्मा जन्ममृत्युजरा
तिगः ॥ १२१ ॥ भूर्भुवःस्वस्तरुस्तारः सवि
ता प्रपितामहः ॥ यज्ञो यज्ञपतिर्यज्वा य
ज्ञांगो यज्ञवाहनः ॥ १२२ ॥ यज्ञभृद्यज्ञकृद्य
ज्ञी यज्ञभुग्यज्ञसाधनः ॥ यज्ञांतकृद्यज्ञगु

सं॰ १३३

त्वमव्ययमनादयपवच ॥१२३॥ आत्मयोनिःस्व

यंजातो वैखानः सामगायनः ॥ देवकी

नंदनः स्रष्टा क्षितीशः पापनाशनः ॥१२४

शंखभृन्नंदकी चक्री शार्ङ्गधन्वा गदाधर ॥ :

रथांगपाणिरक्षोभ्यः सर्वप्रहरणायुधा ॥ १२५

ॐ नमो नमः ॥ इतीदं कीर्तनीयस्य केशवस्य।

महात्मनः॥नाम्नांसहस्रंदिव्यानामशेषेण
प्रकीर्तितम॥१२८॥यइदंकौर्नेनेशृणुयान्नि
त्यंयश्चापिपरिकीर्तयेत॥नाशुभंप्राप्नुया
त्किंचित्सोमुत्रेहचमानवः॥१२९॥वेदांतगो न
ब्राह्मणःस्यात्क्षत्रियोविजयीभवेत्॥वै
श्योधनसमृद्धिःस्यात्शूद्रःसुखमवाप्नुयात् न १२८

सू॰ धर्मार्थी मा भूयाद्धर्मे मत्तोर्थी वार्थे मा भूया
५५ त् ॥ कामाद्वा भूयात्कामी शर्मार्थी मा भूया
न्मज्जाम ॥११॥ भक्तिमान्यः सदा न्याय्यश्च विल
क्षमानसः ॥ सहस्रवासरैरेव मन्नामन्त्रमेन
सकीर्तयेत् ॥१२॥ यशः प्राप्नोति विपुलं ना।
निष्पापात्मैव च ॥ श्रवलं मिश्रयमाप्नोति श्रे

यःप्राप्नोतिनुत्तमम् ॥ १३ ॥ नभयंक्वचिदा
प्नोतिवीर्यंतेजश्चविंदति ॥ भवत्यरोगोद्यु
तिमान्बलरूपगुणान्विता: ॥ १४ ॥ रोगार्त्तो
मुच्यतेरोगाद्बद्धोमुच्यतेबंधनात् ॥ भया
न्मुच्येतभीतस्तुमुच्येतापन्नआपदः ॥ १५
दुर्गाण्यतितरत्याशुपुरुषःपुरुषोत्तमं ॥

स॰
२५

नभयंकंविदाप्नोतिकार्येनेजस्यविंदति ॥
भवत्यरोगोयुक्तिमात्मलब्ध्वाप्रग्णाप्लिता ॥ श्री
रोगानांसंख्यानेरोगाद्दृष्टोसंख्येनवपतान् ॥
भयान्संख्येनभीतस्तस्वख्येस्वपनस्यापरः ॥ ३३
इगोणपतिनरस्माश्रुश्रहृषःश्रकणोनम ॥ स्व
वंगामममहृसेणनिसंभक्तिममस्लिनः ॥ ३४

वासुदेवाश्रयोमर्त्योवासुदेवपरायण॥ः
सर्वपापविशुद्धात्मायातिब्रह्मसनातनं॥ १३५
नवासुदेवभक्तानामशुभंविद्यतेक्वचित॥
जन्ममृत्युजराव्याधिभयंनैवोपजायते॥१३
इमंस्तवमधीयानःश्रद्धाभक्तिसमन्वित॥ः
युज्येतात्मासुखंक्षांतिश्रीधृतिस्मृतिकीर्ति

स॰
१

भिः ॥ ५७ ॥ नक्रोधोनचमात्सर्यंनलोभोना
शुभामतिः ॥ भवंतिकृतपुण्यानांभक्ताना
पुरुषोत्तम ॥ ५८ ॥ द्यौःसचंद्रार्कनक्षत्राखं
दिशोभूर्महोदधिः ॥ वासुदेवस्यवीर्येण
विधृतानिमहात्मनः ॥ ५९ ॥ ससुरासुरगंध
र्वंसयक्षोरगराक्षसम ॥ जगद्वशेवर्ततेदं

कस्नस्य सचराचरम्॥४॥ इंद्रियाणिमनो
बुद्धिः सत्वं तेजो बलं धृतिः॥ वासुदेवात्मका
न्याहुः क्षेत्रं क्षेत्रज्ञमेवच॥१४४॥ सर्वागमाना
माचारः प्रथमं परिकल्पते॥ आचारः प्रभ
वो धर्मो धर्मस्य प्रभुरच्युतः॥१४५॥ ऋषयः
पितरो देवा महाभूतानि धातवः॥ जंगमा

स॰

जंगमेवंजगन्नारायणोद्भवम॥१५४॥योगो
ज्ञानंतथासांख्यंविद्याशल्यादिकर्मच॥वेदाः
शास्त्राणिविज्ञानमेतत्सर्वंजनार्दनम॥१५५॥
एकोविष्णुर्महद्भूतंपृथग्भूतान्यनेकशः॥
त्रीँल्लोकान्व्याप्यभूतात्माभुंक्तेविश्वभुगव्ययः॥ :१५५
इमंस्तवंभगवतोविष्णोर्व्यासेनकीर्तितम॥

पठेयः श्लोकस्तु कृष्णः श्रेयःप्राप्नुसावोतिव
विष्णुस्मरमजंदेवंजगतःप्रभवाप्ययम् ॥
भजंतियेचकृतानंतंतेयांतिपरमंभवम् ॥१ ४७
अर्जुनउवाच ॥ पद्मपत्रविशालाक्षपद्मना-
भसुरोत्तमम् ॥ भक्तानामनुरक्तानामा
देवजनार्दनम् ॥१४८॥ श्रीभगवानुवाच ॥

स॰
२२

योमांनामसहस्रेणस्तोतुमिछंतिपाण्डव
सोहमेकेनश्लोकेनस्तुतएवनसंशयः ॥ १ ५४
नमोस्त्वनंतायसहस्रमूर्तयेसहस्रपादाक्ष
शिरोरुबाहवे ॥ सहस्रनाम्नेपुरुषायशाश्व
तेसहस्रकोटीयुगधारिणेनमः ॥ १५ ॥ नमः
कमलनाभायनमस्तेजलशायिने ॥ नमस्ते

केशवानंतवासुदेवनमोस्तुते॥१५१॥वा
सनाद्वासुदेवस्यवासितंभुवनत्रयं॥सर्व
भूतनिवासीनावासुदेवनमोस्तुते॥१५२॥
नमोब्रह्मण्यदेवायगोब्राह्मणहिताय।
च॥जगद्धितायकृष्णायगोविंदायनमोन
मः॥१५३॥आकाशात्पतितंतोयंयथागच्छति

स॰
३३

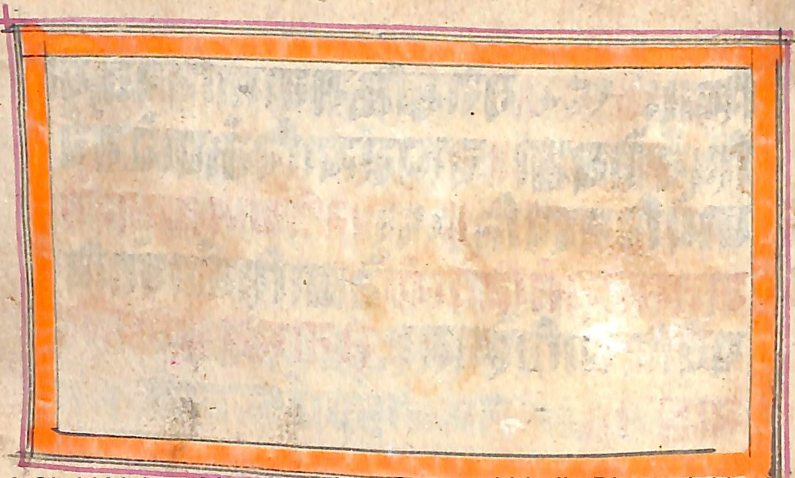
सागरे ॥ सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छ
ति ॥ १५४ ॥ एष निष्कंटकः पंथा यत्र संपूज्य
ते हरिः ॥ कुपंथानं विजानीयाद्गोविंदरहि
तागमम् ॥ १५५ ॥ सर्ववेदेषु यत्पुण्यं सर्वती
र्थेषु यत्फलम् ॥ तत्फलं समवाप्नोति स्तुत्वा
देवं जनार्दनम् ॥ १५६ ॥ यो नरः पठते नित्यं त्रि

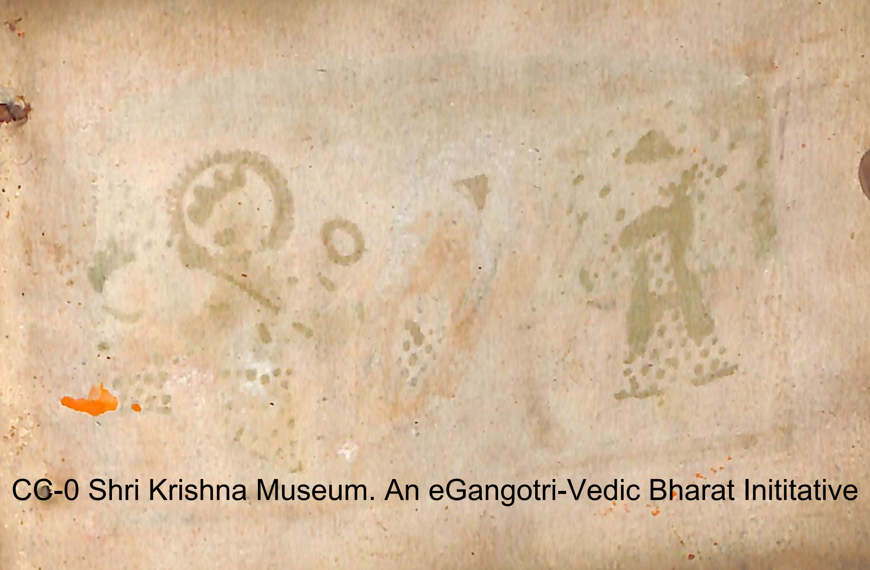
कालं केशवालये । द्विकालमेककालं वा
क्रसंर्वेविणोद्धति ॥१५७॥ दृष्ट्वेनेरिपवः ल
स्रोमाश्याः सर्वेसमाग्रहाः ॥ विलोचनेवृण
पातिस्तवेत्यक्लिष्टकीर्तिताः ॥१५८॥ ये
नध्यानेश्रुतेयेनयेनाद्यपठिताः स्तवः ॥ ट
नातिसर्वदानानि सदाः सर्वेसमर्पिताः ॥१५९

मृ.
३४

इहलोकेपरेवापिनभयंविद्यतेक्वचित् ॥
नाम्नांसहस्रंयोधीतेद्वादश्यांममसन्निधौ ॥१८॥
शनैर्दहतिपापानिकल्पकोटिशतानिच ॥
श्वत्थसन्निधौपार्थतुलस्यामपिचध्रुवं ॥:
१९ ॥ पठेन्नामसहस्रंतुगवांकोटिफलंल
भेत ॥ शिवालयेपठेन्नित्यंतुलसीवनसं।

स्थितः ॥१८२॥ नरो भक्तिमवाप्नोति चक्रपा
णिर्वचो यथा ॥ ब्रह्महत्यादिकं पापं सर्वं
पापं विनश्यति ॥१८३॥ इति श्रीमहाभारते
शतसहस्रसंहितायां वैयासिक्यां शांति
पर्वणि भीष्मविष्णुसहस्रनामसम्पूर्णम् स
माप्तम्॥

ॐनमोभगवतेवासुदेवाय॥

ओंनमेनयइकाय॥ ओंश्रीप

तेस्पशानमस्मभारतानोद्ध

नामहः॥ कथमस्मद्विधान्देहं किंचिद्योगम
द्वारयन॥ वैशंपायन उवाच॥ एवमुक्त
वदितो राजन्नृषिर्विसृष्टास्समाहिताः॥ भी
ष्मस्तु कुरुशार्दूलदेहोत्सर्गं समाश्रियेत
निवर्तमाने तस्मिंने लघुतरे वैदिकाकरे
समाविश्यद्यदात्मानं मानस्येव समाहिता

भी॰

शुक्लपक्षस्यचाष्टम्यांमाघमासस्यपार्थिव ॥
प्राजापत्येचनक्षत्रेमध्यंप्राप्तेदिवाकरे ॥५॥
विकीर्णांशुरिवादित्योभीष्मःशरशतैर्हतः
शुशुभेपरयालक्ष्म्यावृतोब्राह्मणसत्तमैः ॥
व्यासेनवेदश्रवसानारदेनसुरर्षिणा ॥ देवस्था
नेनवात्स्येनतथाश्मकसुमंतुना ॥ ६ ॥ तथा

जैमिनाचैवपैलेनच महात्मना॥ शाण्डिल्य
गौतमाद्यैर्भारद्वाजेनधीमता॥ ७॥ शौवेनया
ज्ञवल्केनशांखेनलिखितेनच॥ देवरातेनधी
रेणादृलमलिखितशौनकैः॥ ८॥ पैठेसाल्यमा
निगोत्रिमहाभागैर्महात्मभिः॥ श्रुत्वातेत्र
गकारैर्वैतत्सचत्र्यदैववग्रहे॥ ५॥ भौस्मानत्र

भी० ३

ह्यव्यग्रः कर्मणा मनसा गिरा॥ शरतल्पग
माह्नस्पष्टधीमां शांतनवः शुचिः॥ १०॥ स्वरेण
प्रहृष्टशब्देन तुष्टाव मधुसूदनम्॥ योगीश्वरं
पद्मनाभं विष्णुं जिष्णुं जगत्पतिम्॥ ११॥ कृ
तांजलिपुटो भूत्वा वाग्विदां प्रवरः प्रभुः॥
भीष्मः परमधर्मात्मा वासुदेवमथास्तुव

त ॥ श्रीरुद्र उवाच ॥ आराधयाम्यहं विष्णुं वा
चा जगद्विधास्यहं ॥ मथाव्यासं समासेन
श्रीयतां कृष्णोनमः ॥ १३ ॥ शृविस्तविपदहं
मेतत्पदं परमेष्ठिनं ॥ शुक्रे सर्वात्मनात्मान
मेव पद्ये प्रजापतिम ॥ १४ ॥ अनाद्यंतं परं ब्रह्म
नदेवानृषयोविदुः ॥ एकोयं वेद भगवान्धा

भी॰ ४

नानारायणोहरिः ॥१५॥ नारायणात्समस्तविगा
णास्तथासिद्धमहोरगाः ॥ देवादेवर्षयश्चै
वपितरःखगाःखमेवजगम् ॥१६॥ देवदानवगंध
र्वायक्षगणसकिंनराः ॥ येनजातानितेकोन्यब
क्तोवाभगवानिति ॥१७॥ यस्मिन्विश्वानिभू
तानितिष्ठंतिचविशंतिच ॥ गुणाभूतानिभू

नानिश्रुतेशसूदेमगीतागणाइव॥२८॥प्रस्
विश्वस्यकर्त्तासोजगतांसुखाधिपतिम्॥वंदा
तिजगतोध्वतमध्यात्स्मैपरिवितकाः॥२९
यस्मिन्निस्येगतेनैतेतोहंढेमगैवतिष्ठति॥स
टमद्भुणितेविश्वेविष्णोगेविश्वकर्मणा॥३०
रुतिंसहस्रांशिरसंसहस्रकमलेलतामम्॥स

श्री
५

ह्मस्वगाहृमकुटं महृमवदौनले ॥२१॥ प्राहु
र्नारायणं तेदेवं यं विष्णुस्वपरायणं ॥ च्यतीय
मामनीयां मंस्यविंहचस्यवीयमं ॥२२॥ गा
रीयमांगरिहंचश्येहंचग्रेयसामसि ॥ यंवाके
श्रुवाकोश्रुतिषत्स्वपरिषत्स्व ॥२३॥ रमां
निमस्यकमांनिमस्यंमस्येश्रुकमे ॥ चन

भिक्षुतनन्यानां सन्न्यासाश्चलां पातिम् ॥२५
यं दिव्यैर्द्दैवसर्वैर्निगूहैः परमनामभिः ॥
यस्मिन्निर्व्यतपस्त्वस्मृपटे गोष्ठनिष्ठति ॥
सर्वात्मा सर्ववित्सर्वः सर्वगः सर्वभावन ॥
यो देवं देवकीदेवी वसुदेवादजीजनत् ॥२६॥
भौमब्रह्मात्मनो गोगर्भो दीमसमांपिमिवारा॥ ॥

भी॰
८

त्ता ॥ यमलत्वञ्चगुणीनाथश्री रास्मानदेवीनक
लमं ॥ २७ ॥ हृष्ट्वा तस्माद्यमोविटपृश्पत्वा
त्मानमात्मति ॥ अतिवामाद्भकुमारमति
सूर्यौगिलेजसमम् ॥ २८ ॥ अतिडुर्होइयात्मा
नेनेश्वपृथेश्वनापतिम् ॥ भुगात्तशङ्खशंसोमं
वत्सभंचेभुगाहिन्न ॥ २९ ॥ अतिगोवेदकमा

णमललितविडाग्निनेत्रकं ॥ लयेयमूर्तिकंशंगणेशो
ऽकेनस्तुपास्यस्वपामहे ॥ १० ॥ यमेकंबहुधा
त्मानेयाइभूतमथोलज ॥ नानाभक्ताधि
यावंतोयजंतेसर्वकामदं ॥ ११ ॥ यमाहुर्जं
गतःकोऽग्यंयस्मिन्सन्निहिताःप्रजाः ॥ यस्मि
ल्लोकालोकौस्तोभीमेवलेशाक्रयोर्गणा ॥ १२ ॥

श्रीः ७

अनंतमेकात्तं ब्रह्म यत्तत्सदसतः परम् ॥ अ
नादिमध्यपर्यंतं न देवा नर्षयो विदुः ॥ ३४ ॥
ससुरासुरगंधर्वाः ससिद्धर्षिमहोरगाः ॥
प्रयता नित्यमर्चंति परमं दुःखभेषजम् ॥ ३५
अनादिनिधनं देवमात्मयोनिं सनातनं ॥
अप्रतर्क्यमविज्ञेयं हरिं नारायणं प्रभुं ॥ ३५

यं वै विश्वस्य कर्तारं जगतस्तस्थुषां पतिं ॥
वदंति जगतोऽध्यक्षमध्यात्मपरिचिंतकाः ॥ ३६
हिरण्यवर्णं यं गर्भमदितेर्दैत्यनाशनं ॥ ए
कं द्वादशधा जातं तस्मै सूर्यात्मने नमः ॥ ३७
शुक्ले देवान्पितॄन्कृष्णे तर्पयत्यमृतेन यः ॥ य
श्च राजा द्विजातीनां तस्मै सोमात्मने नमः ॥ ३८

भी॰
८

येहृदन्तेहृदन्तस्थंयमस्मिंश्चमहाध्वरे ॥ येवि
श्वेद्यागायन्तितस्मैवेदात्मनेनमः ॥ ३९ ॥
महत्तस्तमसःपारेशृण्वन्तितेजसं ॥ ये
ज्ञात्वामृत्युमत्येतितस्मैज्ञानात्मनेनमः ॥ ४
०भृगवन्तःश्रामसधामानेदाशीहंदृविबाह्काः ।
ति ॥ येसमस्तेननवन्तितस्मैयज्ञात्मनेनमः ॥

६१

यः सर्वतीर्थयज्ञानां मख्येशो गायत्रीविहङ्गिर ॥
रथो न तरेत्हृ हन्त्यासमस्तस्मै स्तोयात्मने नम ॥
यः सर्वसमवेयज्ञे यज्ञे विष्णु सृजन्त्वाभिः ॥
ह्रिगणपवर्गः शाङ्कुनि तस्मै तार्क्ष्यात्मने नम ॥
पदं गामेभिपवर्गीणा स्वर्ग्ययजूनभूषणं ॥ यः
माहुरवरं निःस्पन्तस्मै वागात्मने नमः ॥४५॥

भी.
५

यं हृत्पद्मे वरात्मा हृत्पद्मं कलैद्धिताः ॥ २
यत्पद्मे समं चेति तस्मै धर्मात्मने नमः ॥ ४५
यश्चिन्तोऽतिमतां मेहमनेनात्मनयातिना ॥
धर्मार्थं व्यवहारांगैस्तस्मै सत्यात्मने नमः ॥
हुताशनसमं वेदं ध्यायते सकलं जगत् ॥
हविश्च यस्मभोक्तारन् तस्मै भोक्त्रात्मने नमः ॥

यंथक्रं स्थितमथ्यक्तं गिविनीतिमद्धेयः ॥
नेच्छेनेयत्तमामीनंनस्मेनेयात्मनेनमः ॥ ४८
यंथियात्मानमात्मस्थंकृतशाठशाभिगुणे ॥ :
ग्राहृममटशेसे(व्यातेस्मसो(व्योत्मनेनमः ॥ ४९
यंविनिडाजितथ्यामाशानादानाजितेछि
यः ॥ नोनिपडंपनिडुंजानानेस्मेयेभात्म

भा॰
१०

नेनमः॥५०॥ श्रुताप्यउत्पकोपरमेयंउतनूर्भव
त्रिभेदाः॥ शांतामस्याम्मितोयांतितस्मैमो
हात्मनेनमः॥५१॥ यस्याग्निरास्यंद्यौर्मूर्धा
खंनाभिश्चरणौक्षितिः॥ सूर्यश्चक्षुर्दिशः
श्रोत्रंतस्मैलोकात्मनेनमः॥५२॥ संभवत्या
यतिभूतानिकृत्वाचैकार्णवंजगत ॥ या

लःस्वस्तिनिपंथैकस्लैस्मैमायात्मनेनमः ॥ ५२
बोस्मैसुगमह्रसोनेपृदीप्ताग्निर्विभावस्मै ॥
संभन्दयतिभूतालिनस्मैवेग्रात्मनेनमः ॥ ५४
श्रुजस्पुनाभौसंभूनेयास्मैविश्वशक्तिहिते ॥
उच्चैरुच्चैगत्पस्पनस्मैपद्मात्मनेनमः ॥ ५६
सहस्रशिरसेचैवउहूणायाभिनात्मने ॥

भी॰
॥

चतुःसमुद्रपर्यंतयोगयोगायनिद्रात्मनेनमः ॥ ५६
भूतंभव्यंभविष्यंचभूतानांप्रभुरव्ययः ॥ यो
गिनःसर्वभूतानांतस्मैभूतात्मनेनमः ॥ ५७
यस्यकेशेषुजीमूतानद्यःसर्वांगसंधिषु ॥ कुक्षौस
मुद्राश्चत्वारस्तस्मैतोयात्मनेनमः ॥ ५८ ॥ त्रै
लोक्यंवशमगोतेयंक्रन्त्नमहटंविशः ॥

पालेयक्ष्माः स्थितप्रज्ञास्तस्मै योगात्मने
नमः ॥ ५५ ॥ अन्नपानैः धनमयोरसयाणा
विवर्तनः ॥ योगारूढपतिभूताविततस्मैयो
गात्मनेनमः ॥ ५६ ॥ वैश्वानरोजाठराख्यवणा
वकः श्रुविरवच ॥ दहनः सर्वभूताना
नस्मैवयस्मात्मनेनमः ॥ ५७ ॥ विष्णोवनेमा

भो॰
११

नखांगुष्ठैर्वैशोष्णिकैर्गतैः ॥ प्राङ्गविंशपगो
मारतस्मै गोमात्मने नमः ॥ ९५ ॥ नलला
कैरुतानांगात्मांतिघ्रांटिव्यरूपिणां ॥ प
स्तिनयंतितेजात्मितस्मै तेजात्मने नमः ॥ ९६
श्वभ्रमीपशारीरायसर्वतोऽद्धिवक्त्रेष ॥ अ
पारपरिमाणायतस्मै दिव्यात्मने नमः ॥ ९७

पुरोभ्यावर्तिनेयोमौरिद्रमायन्महायतैः ॥
सर्गेश्लयपयोकर्तीनेस्मैकालात्मनेनम ॥ ः ८५
परःकालात्परोयज्ञात्परःसदसतश्चयः ॥
अनादिरादिर्विश्वस्यतस्मैविश्वात्मनेनमः ॥ ः ८६
आत्मज्ञानमिदंज्ञानंज्ञात्वापंचस्ववस्थितं ॥
यंज्ञानेनाधिगच्छंतितस्मैज्ञानात्मनेनम ॥ ः

भा॰ १२

नरदिवेंद्रदिवेनिसंलंबोदरशरीरिणे ॥
कमंडलनिषंगाय नमस्तस्मै ब्रह्मात्मने नमः ॥:
शंखिने गदिने चैव शार्ङ्गिणे पीतवाससे ॥
वनमालाधरायैव तस्मै कृष्णात्मने नमः ॥: ८४
भस्मत्रिपुंडशरीराय व्याघ्रचर्मनिवासिने ॥
त्रिशूलडमरुहस्ताय तस्मै रुद्रात्मने नमः ॥

शिरःकपालमालायखट्वाङ्गवर्म्मनिवासि
ने॥ त्रिलोकदहनशीलायतस्मैत्रयात्मनेनम :॥७१
योमोहयतिभूतानिस्नेहपाशानुबंध
नैः॥ सर्गस्थित्यन्तकार्यायतस्मैमोहात्मनेनम : ॥७२
पंचभूतात्मभूतायभूतानांनिधनायच॥ का
क्रोधलोभमोहायतस्मैशान्तात्मनेनमः॥७३

भी.
२४

यःशेतेलीरगपर्यंकेदिव्यनागविभूषिते॥ फ
णाःसहस्ररचितेतस्मैनिद्रात्मनेनमः॥७४
नेदेवाःनचगंधर्वानदैत्यानचदानवाः॥ न
विदुर्यंस्यतत्वेनहितस्मैतत्वात्मनेनमः॥७५
विश्वायमरुतेचैवरुद्रादित्याश्विनायव॥
वसवःसिद्धसाध्याश्चयस्मैदेवात्मनेनमः॥७६

अग्न्यक्रतुछिद्रं कारो गमनोऽश्वेनेंद्रियाणि गव ॥
नत्मा वाणि विभेपृथूतस्मै तत्वात्मने नम ॥
ऽहिमस्त्म विविलेंद्रियेतस्मस्त्म विदोजना ॥
मस्मनत्वामिटव्रत्मेनस्मै स्तस्मात्मने नमः ॥ १०
स्वस्त्रणि त्रिमनिश्वर्गोक्रप्रथः परदेहिनः ॥ ए
स्पगात्रेषु संभूतानस्मै रत्नात्मने नमः ॥७४॥

भी॰ १५

णाणमयेकालनेमिहत्वादानवपुंगवम् ॥
ददौराज्यंमहेन्द्रायतस्मैभक्त्यात्मनेनमः ॥९
ग्राह्मलमलमस्पदयंतृन्नगात्स्वर्वकरोतियः ॥
यस्माउपरतेदेहेनस्मैवीनात्मनेनमः ॥ ८॥
मत्स्यरूपमहोकृत्वावेदानाहृत्यवेदसे । र
मातलेरदौयस्तस्मैमत्स्यात्मनेनमः ॥ ८

लीलायौक्रुमेद्रूणो यः शृहेनामृतमंथने ॥
दृधालोमेतिरंमगोतस्मैकुर्मात्मनेनमः ॥ ८३
वराहरूपमास्थायमहीमवनपर्वतां ॥ उज्ज
हारेकदंष्ट्राग्रेनतस्मैक्रोडात्मनेनमः ॥ ८४ ॥
नारसिंहवपुर्भूत्वासर्वलोकभयंकरं ॥ हि
रण्यकश्यपंजनेतस्मैसिंहात्मनेनमः ॥ ८५

श्री.
५८

पिंगेक्षणमतंगस्यशरण्यंज्ञानबोधुधं॥ दान
वेंद्रास्त्रकरांतेस्मैहनुमात्मनेनमः॥ ८५॥ वा
मनरूपमास्थायवलिंसंयम्यमायया॥ त्रै
लोक्याक्रान्तवान्यस्तस्मैक्रांतात्मनेनमः॥
८६॥ जमदग्निसुतोभूत्वारामःपरशुमात्रणे
जगत्क्षत्रान्वधीद्योरीतस्मैरामात्मनेनमः॥ ८७

त्रिःसप्तकृत्वा यश्चैको धर्मव्युत्क्रान्तगौरवां ॥
जघान क्षत्रियान् संख्ये तस्मै क्रोधात्मने नम ॥
त्रिःसप्तकृत्वा पृथिवीं कृत्वा निःक्षत्रियां पुरा ॥
कश्यपाय महीं प्रादात् तस्मै द्योगात्मने नमः ॥
रामो दाशरथिर्भूत्वा मेनेकृत्वा महोदयो ॥
जघान रावनं संख्ये तस्मै क्षात्रात्मने नमः ॥

श्री.
१८

चक्रिणेगदिनेनित्संलांशूलाग्रद्धारिणे
खड्गिनेवलदेवायतस्मैभद्रात्मनेनमः॥ ५२
योहलीमुसलीधीमान्मौलीवरधरःस्त्रवि
रामायरोहिणेयायतस्मैयोगात्मनेनम॥ ५३
दानवास्त्रवशीकृतानाशुनभेद्वत्वमागताः॥
धर्मस्यरक्षणार्थायतस्मैवुद्धात्मनेनमः॥ ५४

गतसमानां विनाशाय बुद्धिमाध्यायतामम
सौं ॥ शास्त्रचकारांऽकृत्वानसेतुर्द्धांत्म
नेनमः ॥ आत्मारामस्य सतो भूत्वा कल्किरू
पेणयोहरिः ॥ कल्याणेतेसंहरेत्सर्वंतेस्म
कल्याणात्मनेनमः ॥ ९८ ॥ नैत्रियाणांस
हस्राणांयश्रुतानांसर्वधानि ॥ योवर्याहार

भी॰
१८

नेपथ्येनसैकोआत्मनेनमः ॥ ५७ ॥ देवकीनं
दनःश्रीमान्मृगानंदयनेविभुः ॥ क्रीडितो
भूषणानंदपेनसैकोपात्मनेनमः ॥ ५८ ॥ व
हृदेवसतोभूतांकस्मान्मानंदगोकुले ॥
केसमनवधापोधनसैकोपात्मनेनमः ॥ ५९
यःसर्वप्राणिनांप्राणमात्निद्रेपोव्यवस्थि

नः ॥ अनरलरमाणायतस्मैसांख्यात्मनेन
मः ॥ १०० ॥ रमात्मनेलगतःश्रीमानुत्नेतोभग
वान्हरिः ॥ सर्वधारयतेपैसीनेस्मैशाश्वात्म
नेनमः ॥ १ ॥ यस्मिंसर्वंयतःसर्वंपःसर्वंस
र्वतःस्वयः ॥ यस्यसर्वमयोनित्यंतस्मैसर्वा
त्मनेनमः ॥ २ ॥ विश्वकर्मन्नमस्तेस्तुविश्वा

भी॰
५५

त्माविष्णुसंभवः॥ अपवर्गोसिभूतानांपंचा
नांपरमस्थितः॥३॥ नमस्तेत्रिषुलोकेषुन
मस्तेपरतस्त्रिषु॥ नमस्तेसर्वदेत्वासर्वस्
सैवपरायणः॥४॥ नमस्तेभगवान्विश्व
लोकानांप्रभवाप्यये॥ त्वंहिकर्त्ताहृषी
केशसंहर्त्तापराजिता॥५॥ येनपश्या

मितेभावादिव्यादिविष्ठवर्कर्मम ॥ नच
पश्यामितन्तेनयतेरूपंसनातनम् ॥ ८
येश्वतेशिरसाब्भाशापश्योदेवोवश्वधा
रा ॥ विक्रमेमाणयोलोकाश्चकेषोस्मिसन्
नत: ॥ ७ ॥ अनमो९ध्यंसकाशापीनवास
ससधृतं ॥ येनमस्यन्तिगोविन्दंतंनेशोवि

भी॰ २॰

यमेभयम॥८॥ नारायणःपरंब्रह्मनारायणः
णःपरंतपः॥ नारायणःपरंसर्वंनारायण
परात्परं॥९॥ यथाविष्णुमयंसर्वंयथावि
ष्णुमयंहरिः॥ यथाविष्णुमयंसर्वपापं
नाशयतेतथा॥१०॥ नाशपनाययभस्काय
गतिमिहोनिगीभवे॥ यस्तुपयःश्रेडीका

लंप्रणायमस्वेश्वरः॥ १॥ इतिविद्यात्म
पोयोतिरयोतिविष्णुर्गीडितः॥ गाग्यश्चे
नाधिनोदेवःश्रीपतोमेजनार्दनः॥ २॥ वैशं
पायनउवाच॥ पनावइक्ष्वावववतेभीष्मल
स्तमानमः॥ नमस्कृत्यव्रह्मलायश्या
नमकरोनदा॥ ३॥ अभिगम्यतयोगेनम

श्रीः
॥

किंश्रीकमलमाधवः॥ त्रैलोक्यदर्शनंस्नाने
दिव्यदत्तात्रेयोहरिः॥१४॥ नक्षत्रपरहेदे
वीतनसेवस्वावादिभिः॥ श्रीक्षवज्ञानकैः
सवश्रांसंतेश्रुनःश्रुतः॥१५॥ श्रीक्षवास्मि
वास्केकेटश्रीसमस्तेदामस्तिम॥ नेस्तवं
नक्षविसागमः केशवंश्रुकक्षीनमे॥१६॥ वि

तिस्वाभक्तियोगंतंभीष्मस्यउत्कृष्टोत्तम॥
सहस्रोस्यायमेहृष्टोभीष्ममेवाग्रपश्यत॥
केशवःसोस्यकिंस्थ्वरथेतकेतनमस्क॥
श्रपेणामहात्मानोयुधिष्ठिरथतजयो॥१८
भीमसेनोयमोचाभोरथमेकेसमाश्रितो॥
कृपोयुयुत्सुस्सुतश्चसंजयश्चापरेरथ॥१९

भी.
२२

नैरेष्येगंगनाकारैः शश्यताग्रस्मैश्मा:॥ ने
नखोषणामहत्ताकंपधेनोवसंपगा:॥२०॥
नेतामिगाउरुषवरस्तवैरितः स्तगायिभिः
पतियमनास्त्रशूष्याचे॥ रूल्तोजलिंशण
नमस्थापरंनतेमकेशावोसूर्टमनास्त्र
वाहनः॥२१॥ अनादिनिधनंदेवंसमयाप

ताक्रमे ॥ लोकाप्यतं स्वर्गं नित्यं सर्वपापै
प्रमुच्यते ॥२२॥ क्लेशेनतान् स्वमनुस्मरे
तिगाथो वक्लेशं भगवत्प्रिताये ॥ ते भिव
देहापविशंति क्लेश हविर्पणामवह्नतेऽ
नाशे ॥ सुक्लेपलेहि वामं मैगंगागंवा
मगायते ॥ यना स्नानमारिंछतिं [illegible]यः

भी॰ २३

ष्यामनार्हति ॥२४॥ पंयोगिनः प्राणवियो
गकाले पंतेकविनेविनिवेशयंति ॥ प्राप
नाम्मकस्माद्दिहरिस्मीत्यमात्म : प्राणानने
याभकालोहिमोक्षः ॥२५॥ इतिस्कंदपु:
पट्तिशंगोधवलतः शृणोतिगायत्रेत्लऊ
लंतेरतलत्संवे ॥ सर्वकृष्णपातकिल्बिषा ।

मनोजनार्दनेशविशांतिदेहमेनयो॥२६
श्रीसितनिशितधारंयस्यचक्रंकराग्रे॥स
गीताकनककुंडिविश्रेकुंडलेयस्यकर्णौ॥श्रम
रशतसहस्रैसेव्यतेयस्यमाला॥त्यक्तर
कलेनिहंताश्रीपतींवासुदेवः॥२७॥स्त
वराजसिमामोयंविस्मारहृतकर्मणः॥

गांगेयेनतुगांगेनोमहापातकनाशनः
२८ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशतसहस्रसंहि
तायांवैयासिक्यांशांतिपर्वणिराजधर्मा
नेषुभीष्मस्तवराजःसमाप्तम् ॥ सम्पू
र्णम् ॥

ॐनमोभगवतेवासुदेवाय
ॐशतानीकउवाचमहा
तेजोमहाभागसर्वशास्त्र

विशारद ॥ श्रीलोकसंबंधस्तगुरुणोहि
लोमहर्षम सारोथः लोकेनाच्चणंवमाव
मनुस्मरेत् ॥ परमंपदमाप्नोति नन्मेहहि
मतिस्थितम् ॥ २ ॥ शौनकउवाच ॥ इदमेव
महाराजनहृहवीक्षिपितामहः भीष्मं
धर्मम्नुतांश्चेहंधर्मपुत्रोयुधिष्ठिरः ॥ १ ॥ श्रु

श्रः
२

पिप्पलाद उवाच ॥ श्रीवत्सांकं जगद्बीजमनंतं
लोकसाक्षिणं ॥ भगवान्नारायणं देवं नारदः
पर्यपृच्छत ॥ ४ ॥ नारद उवाच ॥ भगवन्सर्व
भूतेश श्रद्दधानैर्जितेंद्रियैः ॥ कथं भक्तै
र्विविधैर्माक्षिस्मरगोपद्धुपास्यते ॥ ५ ॥ कि
गतिर्मंजनेपेजाप्यं नल्पाइष्याग्रमानवः ।

स्वेमेविरुद्धोध्यायेषुमनस्मेवहिसनिश्चि
ते ॥८॥ श्रुत्वातस्यतदेवर्षेवाक्यंवाक्य
विशारदः ॥ सोवाचभगवान्विष्णुःनारदं
मगानेपतिः ॥७॥ श्रीभगवानुवाच ॥ हेत
नैकथयिष्यामिमनुतेरिक्ष्यामनुस्मृतिं ॥
स्मरणीयःमनुस्मस्यमामोतिपरमांगतिं ॥९॥

श्रीः

ॐकारमादितःकृत्वामामन्त्रमस्यचान
तः॥ यकारःश्रियतोभक्तालिंममंत्रमदी
रयेत्॥४॥ ॐनमोभगवतेवासुदेवाय॥
ॐअथनेनशाश्वतोदिव्यश्रव्याकेशवकेशव
मम॥ प्रपद्येश्रीनलिंविष्णुमच्युतमपरमे
श्वरम्॥१॥ ॐगालात्रकलिविमलायतेनेला

कस्माल्लिंगं ॥ शप्येह्याद्यगीकान्तं ईशो
भक्तानुकंपितं ॥ ११ ॥ लोककर्ताख्यसहस्रा
नामकं रणं रमणं ॥ भगवेनश्चपमोस्मि
भूतभव्यभवत्प्रभुम् ॥ १२ ॥ सर्वागमवेलो
कानामनेनैव लघौ तृप्तम् ॥ पद्मनाभेऽ
वीकेशशयेसमस्तमसमाप्ये ॥ १३ ॥ हिरण्य

श्रं
८

वंशोद्यगर्भमृतं नेत्रिश्वेनोमृवम् ॥ १३
भास्करमनायतनं श्चपद्यभास्कराद्युतिं ॥ १४
सहस्रशिरसंदेवंवैकुंठंनात्स्यवाहन ॥
१०द्यस्त्त्समसबलवेगाणमभयप्रदं ॥ १५
नारायणंनारसिंहंयोगात्मानंसनातनं ॥
शारंगिणंसर्वभूतानामाशपद्येष्णवमीश्वरं ॥ १६

ष्वक्लाघाक्लमुग्संघमध्यकाद्यः परःश्व
भः ॥ तस्मात्पुरतरंलाक्षितमस्मिशारता
गतः ॥ ७ ॥ विनवंतोहि घतिस्यग्रस्मिशा
मादघश्रभुं ॥ निखवंतोधिगस्कंतितमस्मि
शारंतागतः ॥ ८ ॥ निंतेइंघोमहात्मानो
मानथ्यानघगाघता ॥ घंधाश्वनतिवंतेते

गी. ५

नमस्मिशरणांगतः ॥१९॥ यःश्रभुःसर्व
भूतानांयेनसर्वमिदंततं ॥ वर्णाश्रमगुणैर्दे
वःसम्यग्विष्णुःप्रसीदतु ॥ २०॥ एकःसोन
नगत्वैकोवृक्षमास्थितोविभुः ॥ यस्यशा
खाविदेशाःश्रान्तानमस्मिशरणागतः ॥ ःः२१
यस्माज्जातःश्रीब्रह्मापद्मयोनिपितामह

रः ॥ शशीतलस्वामीविस्तुः पितामहपरः श
मः ॥ २२ ॥ यः पुगापल्लयेमामेनहेलोकेव
गावे ॥ पकस्लिहृतियोगात्मास्वामीविस्त
शीतल ॥ २३ ॥ पर्जन्यः पृथिवीमस्यका
मोघमेः क्रियाफले ॥ गुणाकरप्रभुरीश
नामदेवशीतलः ॥ २४ ॥ अग्निसोमार्कैला

भ. ९

गांगेयाज्ञानहैह्येगोमितं ॥ स्वकीस्वप्रेम
नेनाविश्वमीविश्वप्रसीदन ॥२५॥ वनमि
भवतामिभद्दापंचाभिरेवव ॥ हृयनेव
पुत्रहोभ्यांतस्मैगनात्मदेवनमः ॥२६॥ दे
वाकरस्मैस्वहिमखंदेवक्षवक्षिन ॥ दे
वतामितियशाह :सर्वमहात्मावसीदवः ॥

ध्रुवयस्मिन्महात्मावेद्यविज्ञेयःसनातनः॥

ख्यातःस्थितःप्रकृतिभेदेसमहात्माश्रीकी

टकः॥२८॥लयन्तंयेवपाभक्तैःप्रकृतिंव

हूधागुणैः॥मनोगुणाश्रयोपायेकेसमहा

त्माश्रीकीटकः॥२९॥सांख्ययोगाश्रयोपात्मा

मायाश्रयेनमहद्वेद्यः॥योविदितात्माविमुक्ता

श्री. ८ ॥

नेमम महात्मा प्रसीदतु ॥ २९ ॥ श्रीगर्भस्य
यो गर्भस्थस्य गर्भस्य योनिस्थः ॥ निश्चगर्भस्य
यो गर्भः स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ ३० ॥ यस्योरु
हे गरुडाङ्केन कृतो यस्य वाहनम ॥ शंखचा
क्रगदापद्मस्स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ ३१ ॥
वत्समूर्तिपयामलत्वो वामाहितार्द्धितः ॥

सर्वांतरिक्षासनाख्यो सिंहासनदेवनमोस्तु
ते॥३३॥योगासनमस्तुभ्यं सर्वेवास
वरप्रद॥पद्मगर्भमहाभागपद्मपत्रन
मोस्तुते॥३४॥धनमूर्तिजगद्धामलक्ष्मी
वासवरप्रद॥सर्वेवासनमस्तुभ्यं सर्वा
भूतनमोस्तुते॥३५॥ऋणेयोगवडपरख

श्री०
८

विश्वःसृष्टिक्षाकविः॥विज्ञाणंवका
लायनमस्तेज्ञानसागरः॥२८॥नमस्तेस
र्वतोभद्रसर्वतोविशिगेसवः॥त्रिविं
क्रायनमस्तेसमःविश्वनोद्भवस्थिते॥२
९त्तोऽदित्यनमस्तुभ्यंलिंगीसमनगीयते
येनभ्यंनाभिजानातिसमारेसंस्थितिते ३०॥

नमस्ते गउरीकांतऽनेत्रेव नमोस्तुते ॥ ॥ ३५
ईश्वरोसि जगन्नाथ्य किमतः परमुच्यते
रागद्वेषविनिर्मुक्ता लोभमोहविवर्जि-
ताः ॥ अशरीरा शरीरस्थाः समः सर्वेषु दे-
हिषु ॥ ४० ॥ अव्यक्ताद्धि हंकारमाशाश्र
तेंद्रियाणि च ॥ नधिस्तानि नितेषु वेनेषु

ग॰ ५

त्वेनानि तत्त्वतः ॥ स्वहाभोक्ता सिद्धकूटस्था
गताकाशश्रीश्वरः ॥ शक्तानादेव राहिता
श्रुतात्मायवस्थितः ॥४२॥ भक्तानां यो
हि देवत्वं त्वं धामस्वनगोमम ॥ ममभक्ते
श्वसंयोगोत्पन्नमेवज्ञानी ॥४३॥ नाहं
कारेमत्वद्दोहितयासमनादिप्रियोगमः ॥

नयमौनहि पमौवानभुनर्भवजन्मनी ॥४८ ४
विष्णोर्गिरिद्दिशयोश्चैव मामेभूयात्समागमः ॥ :
दृष्टिर्वीयानमेद्याःयान्मे रसनानले ॥ ४५
चन्द्रेन्नाशनेणानस्पर्शो मे पानमालने ॥
घ्राणोह्यात्याकाशमध्येनवद्वैवैकामनं ॥४९ :
मूर्खकामयमेवहिः नोयिष्टहिः समेतव ॥

श्रः
१:

वियोगः सर्वकारेण गुणेर्ध्वंते श्रमेमभवे
त् ॥ ५७ ॥ सनेरनन्तमृष्टवशक्तिशविशं
वेम ॥ साकेवलपदं देशयानवरमन
व ॥ ५८ ॥ पकभावोऽद्वयोवाक्षमासन् ।
त्मभुवेसृतः ॥ नमोभगवतेनस्मैविल्वे
श्रभोविल्वे ॥ ५९ ॥ नमस्तास्मैरमामा

स्वच्छस्वस्थपरायणाः ॥ त्वामेवाङ्कमरे
त्रिंयस्मरणेणपेठपस्थिते ॥ ५० ॥ श्वेवेदैह
क्षेनेयमेव्याधयस्नेविज्ञानमा ॥ मदेयत्न
वृद्धः त्वातिक्रमांमेवतिमव्यतामप ॥ ५१ ॥ वि
नहूणानमेरोगाधेमयापूर्वसेवितः ॥ श्व
नोणांगंतमिक्षामितन्ठिस्वःपरमपदे ॥

गी० ॥

कर्मेंद्रियाणि संयम्य पंचबुद्धींद्रियाणि च ॥
दशेंद्रियाणि मनसि त्व हकारेन धारयेन्मन ॥ ५३
श्च हकारेन यावद्द्वादश दिवा स्मृति धारयेत् ॥
निन्नवेंद्रियाणं ज्यह्द्वादश हस्रगात्मरं ॥ म
यागस्थितिनस्माहं येन सर्व सिद्धं तनं ॥ मा
मनात्मनि संयोज्य परमात्मानमव्ययं ॥

तेनोत्रुदेपंत्रुद्धालभेतेनश्चनर्भवम् ॥ न
मोऽभिगाकेनेतस्मैपेनमर्वेसिद्दनतस्थ ॥ ५८
स्त्रहमगावनास्त्रिप्पममस्वासामस्वरेखर ॥ न
स्याहृतनश्चगाश्वपाणिमिस्वचमेनश्चगाश्चपति ॥ ५
श्मामनुस्मनिलिटिव्यवेस्मगीपापनाशिश्रो ॥
स्मेतिश्चुस्तुपदेश्रिमध्यागपिपः स्मरे

श्रीः
१२

न॥५८॥अविज्ञायपरमात्राकारःसोपियोनित्य
गपरम॥मरणंवापिसंप्राप्तेयःमानमन
स्मरेत्॥५९॥परंहूंकारमाश्रित्यप्रयप्नदाव
नुपःक्रियः॥कैवल्यमवाप्नोतिशनराव
नैनपतः॥६०॥अथवेपत्नपिदेवानांगरहेवा
पिवलटदन॥व्हलवदक्ष्मारवापिवहवे

परमांगतिं ॥७९॥ यज्ञंदानंतपस्तस्मात्का
र्यंत्याशाविवर्जितः ॥ इतिमायाममायाव
दोदृश्यावविशेषतः ॥८०॥ श्रावयन्कृष्णया
तेमांयेयेवान्येमामनुपाश्रिताः ॥ नमयेन्येव।
योन्यथाःमद्भक्ताश्रद्धयान्विताः ॥८३॥ न
स्मानयेभवेलोकाःश्वपाकस्यापिनारद ॥

पं. १३

किंश्वनर्भमेनेकोमंसामायकेविविश्वंकें । ८४
ष्युमेयमहस्राणाणय:महस्वसमावेरत ।
नाभेमनस्कलनामोतिमहस्त्रापटगाष्ठणा
नं ॥८५॥ यहेदमनपोदीनवनातिनियमा
ष्वे ॥ मर्वमेतहिनाशायनावेशातिनेवि
यते ॥ ८६॥ नमस्कारमेधामायुष्मा:मवे

सत्राभयंकरी॥ कस्त्वं वृष्णिवीरो दयानव
त्सल्यकदावन्॥ ८७॥ कांतारवनदुर्गेषु कृ
च्छ्रेष्वभयसंभवेत॥ दस्युभिः सन्निरुद्धस्त
नामाभिर्मेशकीर्तयेम्॥ ८८॥ जलेरक्षतुवा
राहः स्थलेरक्षतुवामनः॥ अटव्यांनारसिं
हश्चसर्वतःपातुकेशवः॥ ८९॥ सकृदुच्चा

श्री:
१४

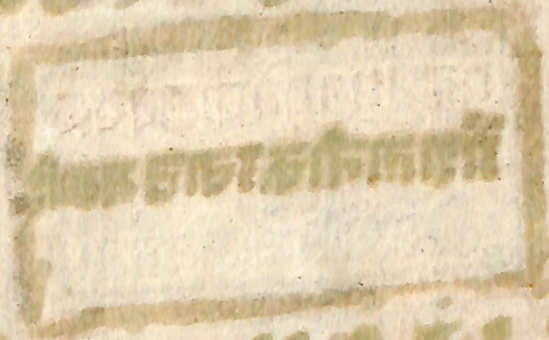
तिन्नेयेनहरिगिरिस्मलरहयं॥ वहःप्रतिकव
मेनमोनारायणमनेशति॥७॥नमस्तावमे
वदेवषैपायसमानेद्दितोहरि॥ श्रवाप्या
मितनःमितिंपरस्त्रामितफवे॥७१॥ना
हवमामिवेकेदयाभिनाहरयेनव॥ म
कमायवगाधनिमवनिशानिनारद॥७२

वैशंपायन उवाच ॥ एवंसदैवदेवेन नारद
प्रतिकोपितः ॥ चकारक्लेशकोभक्तिसो
स्मात्वंक्रकृष्णपने ॥ ७३ ॥ समारपवसोम
नोयुस्मानकिलकथ्यते ॥ नलध्यायति
यादेहकृष्णयाम्रिवनस्थाते ॥ ७४ ॥ सर्वदे
पतिनिसक्तापरमंपदमाशयान ॥ सना

श्रीः १८

मध्यायचेतिसंसर्वेयांतिपरांगतिम् ॥
इतिश्रीमहाभारतेशतसहस्रसंहिता
यांवैयासिक्यांविस्रोपभैानरेशभ्यत्रस
तिसम्पूर्णम्समाप्तम् ॥

ग॰

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

श्रीशतानीक उवाच सखायः

देवदेवस्य विष्णोरमितते।

नमः ॥ छत्वा मभूनय: सवोगारदतस्त्रा ।
वमन्नता ॥ यदि श सधोमगावानन्न्यमा
लोऽस्मि वा यदि ॥ नदहंस्त्रो न मिन्त्रा मिन
णाउ: स्वमनाशनम ॥ २ ॥ स्वमाऽहिमम
हाभागाहष्वंने थे श्रभा श्रमप्रतातिने
श्रयंक्षतितन्नुणाम्नेवभागेवा ॥ ३ ॥ नाह

ग.

काम्यं पवित्रं च नृणां मतिवृद्धिकरं परम् ॥ दुः
स्वप्नशमनं धन्यं नित्यं कोटि विस्तरेणोवद ॥ ४
शौनक उवाच ॥ इदमेव महाभाग पृष्टवा
न् पितामहः ॥ भीष्मं धर्मभृतां श्रेष्ठं पप्रच्छ यु
धिष्ठिरः ॥ ५ ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ जितं ते
पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन ॥ नम

लोकत्रयेहृषीकेशमहात्मउकथयप्रभो ॥ ५ ॥
श्रायुउकथमीशानंउकहेतुप्रगानते ॥ ॥७
मृतेमकानंरत्ननिमच्छाक्षाव्यमनाप्जते
शमस्वमस्वविस्वयतिर्स्वमदमनःपरे ॥
परंउगाणांसहस्रंउगाणांपरमद्भुतं ॥ ५
मांगल्यमंगलंविश्ववैरांयमनंदस्तुभं ॥

ना॰
३

नमस्कृत्यहृषीकेशंवगावृगरुंहरिं॥९
प्रवक्ष्यामिमहाश्चर्यकृस्मैद्वैपायनस्यव॥
येनोक्तेनश्रुतेनापिनश्यतेसर्वंपातकपात
कैः॥१०॥नारायणसमोदेवोनभूतोनभवि
ष्यति॥एतेनसत्यवाक्येनसर्वार्थान्साधया
म्यहं॥११॥किंतस्यबहुभिर्मंत्रैःकिंतस्यबहु

भिर्हृतैः ॥ नमोनारायणायेति मंत्रः सर्वा
र्थसाधकः ॥ १२ ॥ यज्ञेष्वङ्गेषु परमं सदाग्य
ह्योपमखेच्युतनमास्कयोगात ॥ पराशराय
पवतीसुताय नमस्ते नमो ज्ञाननेनमोऽद्राय ॥ १३
नमो भगवते तस्मै व्यासायामितरेजसे ॥ य
स्यप्रसादादहं वामि नारायणाकथामिमां ॥ १४

वैशंपायनमासीनंश्रगालार्थंविवक्षतां ॥
रहस्यमर्थंमरानर्षिःपृष्टवान्जनमेजयः ॥ २५
जनमेजयउवाच ॥ किंजपन्मुच्यतेपापात्
किंजपन्मोक्षमश्नुते ॥ दुःखप्रनाशनंपु
ण्यंश्रोतुमिच्छामिमानद ॥१८॥ वैशंपा-
यनउवाच ॥ देवशर्मन्महाप्राज्ञसर्वशास्त्र-

विशारदं ॥ विनयेनोपसंगम्य पर्यपृच्छद्यु
धिष्ठिरः ॥२॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ दुःस्वप्न
दर्शनेघोरमेवत्वंभरतर्षभ । प्रपनः किंज
पेन्नित्यंविद्वद्भिःकिंसमाचरेत ॥ ५ ॥ कस्य
कुर्यान्नमस्कारंशांतकस्यायमानवः ॥
किंवाध्यानेनसततंकःश्रेयोवाभवेत्सदा ॥

गी· ५

पितामहश्च मां देव तुष्टिमेतोभवेत्मम ॥ न
ष्टंहृष्यान्तमिक्षामिश्चारिमेवदनावर ॥२०॥
श्रीभीष्मउवाच ॥ ऋषीणांनैमिषारण्यमवा
दंनारदस्यच ॥ शृणुराजन्महाबाहो कथ
यिष्यहिशांतिकं ॥२१॥ दुःखमष्टशीतेजा
यंपद्महानिंसंसमाहितैः ॥ स्वयामस्तदार

रंतीमस्मितिद्वासंभगवानंनं ॥ २२ ॥ गजेंद्रमो
वालोभ्रोपहकुलस्याक्लिष्टकर्मणः ॥ स
वेरत्नमुषः श्रीमात्रिकूटोनामपर्वतः ॥ २३
मतः पर्वतराजस्य सुमेरोभास्करद्युतिः ॥
लोरोदनलवीच्छ्रैर्यौनामलचिलाने
लैः ॥ ३ ॥ स्थितः सागरेभिव्याटेदर्धिगणमे

ग.

विन्नः॥ अपमेगोभिः परिधिः श्रुगिरिह्वनः श्रीमा
न्महवगाङ्कलः॥२५॥ गाम्भैर्किंचैरगयद्वैः
सिंहैः वागृगापन्नेगः॥ मृगैः सिंहैर्गनेरश्च
ह्वनमायोविगान्तेते॥२६॥ श्मागैः कर्णिका
रेश्चवंटनागुरुहवृपकैः॥ ह्वनानिवकूटंव
श्वूलनागुरुहवृपकैः॥ ॥२७॥ सालेसा

लेखितमालेख्यतत्कविभिस्त्वाजैतैस्तथा॥ व
ऊलैः ऊटछछ्यस्वमरलैर्दैवद्वाकविभिः॥ ५ प
मत्रोरेऋममेस्थात्वोः पारिजाततस्वसर्वश ॥:
पवववृवियेवृत्तेः शोभितः समलंक्रा
तः॥ २५॥ नानाधात्वंकितैः श्रृंगैः श्वस्रैः
वह्निः समेततः॥ एकेशातावाम्रगैः सि

गः
७

हैपतंगस्यसदामदैः॥१०॥ जीवजीवकसं
युक्तंचकोरशिखिनादिते॥ पद्मरागसमु
द्भूत्यज्वालाभ्रांतमिवोत्थितं॥११॥ नैवेद्यंकां
चनेशृंगेसेवनेयेनिशाकरः॥ नानाश्चर्य
समाकीर्णेनानागंधैःसमाकुलम॥१२॥
द्वितीयेराजतेशृंगेसेवनेयेनिशाकरः॥

पाणिगात्रपसंकाशंनमाम्यचलसंनिभं ॥ ३३
वन्हेर्दीप्तवैदूर्यपीतज्योतिर्भिर्भासयन्नभः ॥
नतोयंब्रह्मसदेनश्चकर्हिष्णुगामनतनमं ॥ ३४
श्रम्दुनमस्तासाहेविविशमरसद्रुमं ॥ वि
धायरश्मिंतनश्रेष्ठमसाकाशेनोरगम् ॥ ३५ ॥
नहिरण्यदिव्यसंकाशंनमकोवनमस्ति

ग॰ ५

मे ॥ बालस्फाटिकसंकाशं वैडूर्यमणिखिला
नले ॥ २६ ॥ जोह्वतुरमरकांतिप्रनानारत्नो
पशोभिते ॥ ग्रष्मोगगगणसंकीर्णसिद्धगंध
र्वसेवितम् ॥ २७ ॥ पद्मरागसमप्रख्यैर्नाग
गणसमन्विते ॥ ननत्कनकवर्णैः पसंपतिनर
शंखानंतनासिका ॥ २८ ॥ नानमनमाला

केयेवृणाषकृतेनगाः॥ धनाधिरिहितेगो ५
विल्वशैलेपशुपतिनेनमः॥ नमस्मात्रेम
नेःहृमरःकांचनपंकजम॥३९॥कारं
डवममाकोतिगतेहेमोपशोभिते॥ म
नेःभ्रमरसंकुद्धचकोरगिरिविनादिते॥ ५
कमलोत्पलकल्हारेभ्रराइगोकोपशोभि

ग॰ ५

ते॥ कर्मभिःज्ञानपरैश्चकांक्षितैःसमूलं
कृतम्॥ ४॥ पद्मैरक्तशतैःशुभैः
कांचनमणिमैः॥ गुल्मैःकेतकेवरला
ममतान्यधिगारते॥ श्रमद्भुतमरस्याते
विविधिशिविगा[illegible]लशतयोजनविस्ती
र्णंदशयोजनमायुतंते॥ ५॥ त्वोतेनहिरग।

णां शोकं शरीरस्थां गिरिवृन्दनिर्मलं ॥ ३ पदानागयू
देवानां सिद्धाद्युवितपकन् ॥ ४४ ॥ नस्मि
न्मासिन्द्रह्यान्मा विमृदोनने लाश्रयः ॥
श्रासीद्ग्राहो गजेन्द्राणां उगा पष्ठो महाबल ॥
श्रथदंतोजलमध्ये कदाचिज्जनरश्यपः ॥
श्राजगाम गजः क्रांतः केणपरिवारित ॥

गी. १० मरम्माधीनलोकांलीपारवारीवपर्वंत
वासुकन्मरगंपेनमहात्मानैराव्रतोपम:॥ : ५७
गन्मात्मननसंकाशोमराछ्वलिनलोवा
नः॥नृष्ठिनःपाञ्चकामोमासाववत्नीराछ्व
तन्मरः॥५५॥ राह्लुनमन्स्पतनोपग्राहः
त्लसमपद्यत॥सवैलपंकज्जवतेष्ठशम

धगत:स्मावि॥४९॥ उहीनस्नेनरोद्वेगा-
ग्राहेणाग्यकृस्तृतिना॥ यक्ष्यतीनोकेर-
गालो॥ क्रोशंतीनोवदाकर्णा॥५०॥ नीथेन
पंकजवनेग्राहेणानिवलीयसा॥ गजः
स्याकर्षतोतीरंग्राहस्याकर्षतेवलं॥५१॥
नयोगासीत्महाण्ड्रहेटिंमवर्षसहकं॥

दाक्तौगःसंयुक्तःणाशोनिश्चयत्वगतिक्रु
नः॥५२॥ वेष्टमानःस्वगौरेत्वपाशेनोमा
रुद्धेनधा॥ विस्मस्येवयथाशक्तिविक्रे
शान्तमहारवान॥५३॥ व्याप्तिनःसविकृ
स्मादेहात्रूहेतोमोगोरक्रमैणा॥ परमापद्
मापनोमेनमासिद्धिंनेवच्छ्रीराम॥५४॥ मन्ना

गन्धर्वःश्रीमान्नारायणपरायणः॥न
मेवगन्तान्तेदेवगतःसर्वात्मनःभवेत्॥५५
पकाशतिरहीनान्काविष्णुदेनानेना।
स्मर्ता॥जन्मनेक्ष्णान्तरामसाद्दृशिणोण
इथन्॥५८॥ताम्यद्देवाममहाद्देवगामनेया
मामकेशवान्॥दिव्यांऽस्वर्गमभाने

गी॰
२२

भूतंसंगगतोरगम॥ श्रारिस्मश्वड्रवणनम
नेनेविष्ठतोमावं॥ श्रमनाम्मानमेधाभंश
विवक्रादापरमं॥ ५८॥ मरमसुभतामा
नमादिदेवमजंविभुं॥ पूरहतृकाय्रगा
कावनेकमलोनम॥ ५९॥ नेवेद्यमनतमाथ्या
त्वाशुंग्रांकनाजनार्दने॥ श्रापद्धिमातम

त्रिकंवगजनस्तोत्रमुदीरयेत ॥ ॥ गोमेदश्च्वा
व ॥ नमोमलक्षकृन्तयेश्रुजितायमहात्म
ने ॥ अनाथनाथायदेवायनिस्पृहायनमो
नमः ॥ ८ ॥ नमस्त्राणायवीजायऽश्याबयाय
शर्वतिने ॥ अनंतनागायवैकायखश्यव्यक्तायन
मोनमः ॥ ९ ॥ नमोउग्रायायप्रद्रायएउगाय

गा॰
१३

गणवर्तिने ॥ अनेकलोचनायाभेदायाग्रअचला
यनुमोनमः ॥ ८३ ॥ नमःशिवायशान्ताय
त्रिस्थितायपंचशासिने ॥ सनातनायसर्वा
यत्रराणायनमोनमः ॥ ८४ ॥ नमोजगत्स्थिति
छायमेविताय नमोनमः ॥ नमोस्वरूपप्रमना
भायमात्विरेयोगारूढायच ॥ ८५ ॥ विश्वेश्व

गरुडदेवाय शिवाङ्गाय हरये नमः ॥ नमोस्तु
नेमिदेवाय लिंगाय गुणात्मने ॥ ९८ ॥ न
मो देवाधिदेवाय स्वभावाय नमो नमः ॥ ना
गायणाय विश्वाय देवानां परमात्मने ॥ ९९
नमो नमः कारणावासताय नारायणा ।
यामितविक्रमाय ॥ श्रीशार्ङ्गचक्रासिगदा

ग.
१५

पगायनमोस्वतंत्रेशहुद्भेनमाय ॥८८॥ गु
ह्यायवेदतिलकायमहोदरगायसिंहाय
हेमवितयनुवायववनभेनाय ॥ ब्रह्मद्रहङ्ग
निवारणसमन्तायदेवानमायविरलाय
नमोघुनाय ॥८९॥ नागेद्रशेषशायनासन
सविद्यायगौतोरहेमस्तुकनोलवनोपमा

य ॥ कौनाम्बगाय मधुकैटभनाशनाय ॥
विष्णाय चारुभ्रुकुटाय नमोल्लगाय ॥ ३ ॥
नाभिश्रजातकमलस्थवनतेशवाय श्री ।
गरुटकार्णवनिकेतनशोभनाय ॥ नाना
विविधमुकुटांगदभूषणाय पीताम्बराय ।
विरजाय नमो वराय ॥ भक्तिप्रियाय वरदी

ग॰ १५

त्रिपुरशंनायपक्ष्मलारविंदविशालायत
लोचनाय ॥ देवेंद्रविप्रशमनोग्रजपोह
घायनारायणायविरजायनमोक्षुनाय ॥ ७२ ॥
नारायणायनरलोकपरायणायकाल
यकालकलायत्रिलोचनाय ॥ रामावता
वताविनाशंकरुनायमायफीरायीरतिल

कायमहोयनाय ॥ ७१ ॥ यमायमन्नायमलि
कुंडलश्रवणाय कंसानकाय शिशुपाल
विनाशनाय ॥ गोवर्द्धनाय मखशाइविना ॥७४
शनाय दामोदराय विरज्ञाय नमोवराय
ब्रह्माय नाथाय त्रिदशाय नाथाय लोकाय न
याम्नहिताय नाथाय ॥ महावराहराय नम

स्कंदोस्मि ॥७५॥ कूटस्थमक्षरमचिंत्यमु
पतागयणकारणमादिदेवं ॥ गुणातीत
शुभशस्तशुभगणं ॥ नेवामि देवगणेशम
पदे ॥७६॥ अप्रमेयमक्षेयमनंतमव्ययं
मरूपीरोवतमयमतानंतं ॥ वंदेहियंवे
शुभशुभगणानं नेवामि देवगणेशपदे ॥

उत्रिभुवनस्यस्वजनलोकृतेमेहावगाहस्व
मेहोविहार्थे ॥ गिनव्रतोर्दृवमयेशरीर
लोकांतरस्थासनृयोवदंति ॥ ७ ॥ पागी
सुरवासुकिविश्वमाल्यंतेथैस्व देश्वकौ
पारस्य ॥ तेवन्नमाल्मशवरंवेरागतेवास
देवशरागश्यधे ॥ ७४ ॥ कार्यंक्रियाकार

लाममशमेवेहिराण्यगाड्रंकृरापद्मनाभं ॥ म
हाबलंवेदनिधिंसुरेशंनमस्तुनामिविष्णुं
शरण्यंजनार्दनम् ॥८॥ किरीटकेयूरमहा
र्हनिष्कैरत्नमालंकृतसर्वगात्रं ॥ पीता
म्बरकांचनभक्तिविचित्रमालाधरंशंखमस्तु
पैमि ॥९॥ भक्तोऽहंवेवेदविदांगरिष्ठंमा ।

तिस्वं ड्राग्निवस्त्रशभावे॥ योगात्मकेसं
त्वविद्यार्वगिरिहृश्यभशपद्येभुनमाम्यवते॥ ८२
यरत्नेस्ववरविद्यावरेतिकिशमयधम्नृस्व
मत्वाम्मसन्यते॥ नमोस्तुरेशुक्लमसवृपमे
नृलोःसनातननेलोकगुरुकेस्मरारिस्मि॥ ८३॥
र्वीवमंमाकेमहादेवेवेदगुह्यमसवृपमे॥

म. १८

श्रद्धेयस्त्वमसर्वलोकेशेगम्यमभयशरणं ॥
८४ ॥ नमस्तस्मै वराहाय लीलयोद्धरते
मही ॥ खुरमध्यगतो यस्य मेरुः खुरखुरा
यते ॥ ८५ ॥ शुभं वसर्वे भूतानां निर्गुणाय परमे
श्वरम ॥ श्रद्धेयमक्षमंगोतायतीनां परमां
गतिम ॥ ८६ ॥ भगवंते गुणाध्यक्षं महत्तं च

रमंपदं ॥ श्रीरंगं श्रीरंगनाथं तीरे प्रपद्ये भक्त
वत्सलं ॥ ८७ ॥ त्रिविक्रमं त्रिलोकेशं लो
कानां प्रपितामहं ॥ योगात्मानं महा
त्मानं प्रपद्येहं जनार्दनं ॥ ८८ ॥ आदिदेव
मजं श्रेष्ठं व्यक्ताव्यक्तं सनातनम् ॥ नारा
यणमणीयांसं प्रपद्ये ब्राह्मणप्रियं ॥ ८९

गी. ५५

अक्रूणाग्यदेवायदेवायनमःसर्वमा
हात्मने॥शपेयदेवदेवेशामलीयासमे
गायथा॥९०॥एकायलोकत्रयाग्रयपर
मःपरमात्मने॥नमःसहस्रशिरसेत्व
नंतायमहात्मने॥९१॥नमवपरमेदेव
सवयावेदपारगाः॥कीर्तयंतिवदंतिम

वैब्रह्मादीनां परायणं ॥ ५२ ॥ नमस्तेष
गरीकांतभक्तानामभयंकर ॥ सब्रलि
नमस्तेस्तु त्राहि मां शरणागतम ॥ ५३ ॥
नावद्भवतमेरूः त्वं विना संसारसागरे ॥
पादकमलपद्मद्वं नस्मरामि जनार्दने ॥ ५४
श्री भगवानुवाच ॥ भक्तिं नस्यात् मे विस्मृता।

गम्यामोक्षंसत्तुनाम ॥ श्रीतिमान्भगवा
न्शंखचक्रगदाधरः ॥ १५ ॥ श्राद्धः
ख्याकृतेविष्णुगाननामसस्रोतनमः ॥ सा
त्रिषुकल्पयामासमनस्मिन्सरासिलोक
एव ॥ गार्हस्थ्यस्त्रेगन्तेइवनेग्राहस्थ्यनेला
शयान ॥ ३ ॥ जहाराममेयात्मानरसाम

पुत्रस्ततः ॥४७॥ जलस्थं तारयामास ग्रा-
हं चक्रेण माधवः । मोचयामास नागेंद्र
पाशेभ्यः शरणागतं ॥४८॥ सहि देवल-
शापेन हूहूर्गन्धर्वसत्तमः ॥ ग्राहत्वमगम-
त्कृष्णाद्देवशापाद्दिवंगतः ॥ इदमस्य परंगु-
ह्यं नाम्न सुगोप्यनमेध्या ॥४९॥ युधिष्ठिर उवा

गी.
११

च॥ कथंशापोऽभवन्नागंगंधर्वाणांमहा
त्मनो॥ एतदिच्छाम्यहंश्रोतुंविस्तरेणात्व
यामहः॥१॥ ॥श्रीमहादेवउवाच॥ हाहाहूहूरि
तिविख्यातौगीतनाट्यविशारदौ॥ इतितौ
शापितौतेनतदेवलेनमहात्मना॥१८॥३
वैशीसीनकारंभानथावाप्यभोगता॥

शाङ्कस्य भ्रातो गाजेन्द्रस्येनष्ठस्य मध्यमा
नतस्तो गायमानो नगंधर्वो राजसत्त्व ।
ति ॥ अस्मोन्य वक्रेतस्य द्वाशाङ्कस्य भ्रात
स्तदा ॥ ३ ॥ श्रावयोक्रमयोर्मध्ये कः श्रेष्ठा
गीतवाद्ययोः ॥ नेवटस्य सुरश्रेष्ठ ज्ञात्वा ।
गीतस्य लक्षणा ॥ ४ ॥ गंधर्वयोर्वेद कः फला

गी.
२२

प्रमग्रायज्ञानकृतः ॥ युक्तेमौनेनवाच्येषु
विशेषणोपलक्ष्यते ॥ ५ ॥ एकएवमृति
श्रेष्ठोदेवलोकामनामृतः ॥ युक्तोमृषा
यश्लोनाभविष्यतिनशाश्वतः ॥ ६ ॥ नेतः
नतेतोशक्रवचोनिशाम्यगानैवेशणमया
जनेगिरमासहेवेष्टरम ॥ गानेसहदोजन।

यकांतिणोनैयथ्याश्रमेनिहृतिमहि।
न्नाग्रः॥७॥ ततोहृष्टामतिश्रीहृष्टेवल
मशितस्तुत॥ अभिवाद्यमहात्मानाम्प्रव
नःपार्थमेस्थितो॥८॥ शक्रेणाशीविनोदे
वत्वस्मेमेपांहितोनम॥ एकस्यवन्नपदे
हियनेमनासिवनेने॥९॥ इथ्यक्करतेना

यंत्तोसविंरमधुरस्कारं॥ नकिंविद्दटतो
वाक्यंसतिंमौनस्यथा॰यत॥१०॥ स्पष्टावब
क्षिपदूतंषानकिंविद्दटतोसतिः॥ नदा
नोऽक्षणोनतस्पष्टवलस्यमहात्मनः॥११
ऊवतष्णातदावाकंवगेयवैकालतेनोदिते
तो॥ सप्रोयंनाभिमन्नानानिलिखपद्वेगो

नयोः ॥ १२ ॥ निशाम्यनहुवमेषुंगंपवीलां
मतापिविने ॥ कोयाउस्यायविषेइश्टवकने
मब्रवीन ॥ १३ ॥ पठह्रह्रडशन्मानग्राहस्वे
यान्नमहपीः ॥ नैमेवृगजशनस्वभवस्व
गिरिगह्वरे ॥ १४ ॥ नेनक्लोशापितानेनदे
वलेनमहात्मना ॥ ष्णाम्यशिरसाविश्व

गी. २४

गंधर्वाविदमध्वनः ॥१५॥ भ्रमंडलेगृहीत्वां
वामसार्द्धऊकसतम ॥ निष्कधवद्दाविश्रद्ध्य
नश्रापाहिमोवतम ॥१८॥ ननरूमोशरनोद
ष्टावैभोशापभयाद्दैनौ ॥ श्रम्नावावमृतं
श्रूह्वागंध्यवीणांभयाविनं ॥१९॥ मेकद्दह्
सतारसंवद्दहवसममाजेल ॥ नानापद्दवति

तारास्वं द्वितीय इव सागरः ॥ १८ ॥ नकिंचि
न्मनोवैरंयस्मि त्रियंग्राह्योवाशिष्यति ॥ ब्र
ह्मात्मास्निश्चमातेगोगास्मृष्यति न संशयः ॥ : १८
नेदेवदेवदेठेशेस्लोष्येन नाचसंशयः ॥ :
मनोनाभायमलः श्रीनः श्रगपाद्मामोवशि
ष्यति ॥ २० ॥ इत्स्नकाम्स्हविमालेनेनवेतोस्ये

गी० ५५

नैषमोरिनो ॥ परं गुणा गते भूत्वा स्मृत्वा गा
भगवानिह ॥ २१ ॥ क्रोधोपि विवरं तत्वतंतं
तातांस्मरण स्फुरति ॥ ध्यानं हरिमकोप्यगाय
न्मोगंपवेच ॥ २२ ॥ गतोपि मोहमायाव
श्रीकृष्णेनतिविमोचितः ॥ तस्मात्कृष्णापादि
निर्मुक्तः सर्वसंगविमुक्तो भवेत् ॥ २३ ॥ स

वसंसेवतंप्राप्यशृगालिपत्यजनार्दनं ॥ ग
जेंद्रोगत्यवेगाक्तसुपदातिहृस्यमागतः ॥ २४
प्रीतिमान्सगाडरेष्ठकालेशरणागतवत्स
लः ॥ अभवमक्रदेवेशस्त्वाप्रपेदेवमप्र
नितः ॥ २५ ॥ इदंदैवमहामारोदवस्यव
प्रभाषितम ॥ भजेनेगजराजानमवदन्म

पृथक्त्वतः॥२६॥श्रीभगवानुवाच॥येमां
लोकेचसर्वत्रैवगात्रस्यचविदारणम्॥आ
मकोषकवेणुर्नाडंपंचैवसमाश्रयः॥२७
शब्दस्याभास्कुरेगुणान्वेमिबाराणसेवच॥ २८
भगवान्नामचरितेनभारतात्मानवमतथे॥
विभूतिर्विश्वरूपंचसवागजमनुस्मृते॥ ४

श्रगांवऋहन्हेयेगहृंमेकपर्वतं ॥ २
पकांवन्नगुल्मानेङ्गपमेकस्मनृस्यव ॥ ३०
पेस्मांरिंछांतमगुन्ना:श्रयातास्मिरभुङ्गव :॥
३:स्वमनृशपनेनेछांमस्मनृस्मेवमतिंछांत ॥ ३१
श्रतिन्हृहुंगनेशाफ्लंवांसर्दवंमहामतिं ॥
मकंधांमहान्मानेशयुन्मवनयैवव ॥ ३२

मत्स्यंकूर्मंवराहंचवामनंतार्क्ष्यमेवच ॥
नारसिंहंचनागेंद्रंसृष्टिसंहारकारकं ॥ ३४
विश्वरूपंहृषीकेशंगोविंदंमधुसूदनं ॥
त्रिदशैर्वरितंनेदेवंहृद्भक्तिमनोरमं ॥ ३६
वैकुंठंविष्टरंमवेशुक्तिंदमधुसूदनं ॥ ५ ॥
नानिमावकल्याणंसमस्तरिष्णुतियोनरः ॥ ३५

सर्वे पांडवमुख्येन श्राप लोकसमवाप्तया
न ॥ भीष्म उवाच ॥ एवमुक्त्वा महाराजन्
गंगेयं मधुसूदनं ॥ ३८ ॥ स्वागयामास
भक्तेन गांगेयं पर्वमेव च ॥ तौ च स्पृष्टान
नः संयोग्या माल्यामृतरपगा भौ ॥ ३९ ॥ नमे
वमानं मेघ्याध्यजगमतास्तिरशालयं ॥

ग॰
१८

नमोरिद्यावगर्भेत्वाहक्लिनाट्टणरमंपदं
३८॥ गक्षतिस्समहागाहेनारायणायवा
यणा॥ नमोनारायणः श्रीमान्मोहयित्वा
गजोत्तमे॥ ३९॥ ऋषिभिःस्तूयमानोऽथवेद
गुह्यपरापरैः॥ ननस्तभगवान्विष्णुर्हिवे
यगतिःप्रभुः॥ ४०॥ शंखचक्रगदापाणिवे

नृणां नेत्रपिपासितः ॥ गजेन्द्रमोक्षणे हृष्टः
सर्वैर्देवैः पुरोगमाः ॥४१॥ ब्रह्माणमग्रतः
कृत्वा सर्वे शंकलमलयसद्दा ॥ वेदैरिमहा
स्मान श्रभुनाभ्यागतोऽपि ॥ ४२ ॥ विस्म[illegible]
योऽस्कुललनयना: श्रृंगाः पाति: ःश्वरः समाः ॥
यस्यैस्मृणायानि सेमानरुम्यायमानवः ॥

ग. २५

श्रामुयात्परमांसिद्धिंदुःस्वप्नंनस्यनश्यत्वि || ५३ ||
गजेन्द्रमोक्षणंपुण्यंसर्वपापप्रणाशिने ||
श्रावयेद्यानकृष्णायदीहंमाशुरवामुयाव ||
श्रुतेनाहिमकृष्णेहृदयेनकोपितेनव || ग
जेंद्रमोक्षणेनैवमुच्यःपापान्मसञ्चते || ५५
मयातेगत्थितेराजन्यामुविप्रेणापनाशनं || कौ

नेषस्य महाबाहो गजेंद्रस्य महात्मनः ॥ ५८
ध्रुवितं शापकर्मोक्षितात्कलेवदतेयशः ॥
प्रीतिमान्गुरुशीकालेनागजेंद्रः स्वोस्यमनसा
धे ५९ ॥ वैशंपायन उवाच ॥ एतत्कृत्वा महाबा
हो भारतानां पितामहान ॥ गजेंद्रमोक्ष
णानांकेनीशूवेगुधिष्ठिरः ॥ ६० ॥ भाव

गा. १.

भिःसहितःसम्यग्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः॥ ३
नयामासदेवेशंपार्थःस्वमपुरसदनम्॥ ४
विश्रम्यपोत्फुल्लनयनाःफाल्गुनानागसमोत
लं॥ कृष्णकृष्णमहाभागगन्धर्वैर्यातुलंलघमनद
यंनेवरांतिवरपद्मनाभमहाबलेवेदनिधि
मोसंगं॥ नेवटत्तकोंशुद्धविगामल्लवोदिरवे।

SKM/338/91

SCAN - yes
4/2/10

५२० = १०४०